

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Starman Alič

**Okoljsko učinkovita državna uprava –
študija primera Republike Slovenije**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Starman Alič

Mentor: izr. prof. dr. Andrej A. Lukšič

**Okoljsko učinkovita državna uprava –
študija primera Republike Slovenije**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Hvaležna ...

Okoljsko učinkovita državna uprava – študija primera Republike Slovenije

Magistrsko delo se ukvarja s fazo implementacije javne politike vzpostavitve okoljsko učinkovite državne uprave. Osnovni namen je z vidika oblikovanja in izvajanja javnih politik na področju upravljanja s podnebnimi spremembami predstaviti politiko vzpostavitve okoljsko učinkovite državne uprave. Od države se pričakuje, da s sprejemanjem številnih strategij, programov in akcijskih načrtov najprej sama izpolnjuje obveznosti v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje ter s tem daje zgled državljanom in jih tako spodbuja k okoljsko ozaveščenemu obnašanju. V delu skozi različne dejavnike (normativne podlage, kadrovske in finančne vire, odnose med javnopolitičnimi igralci, politične in gospodarske razmere itd.) ugotavljam, kako se je država, kot najpomembnejši javnopolitični igralec na področju upravljanja s podnebnimi spremembami, lotila izvajanja ukrepov za okoljsko učinkovito državno upravo in ali je pri tem uspešna. Pritrjujem mnenju številnih teoretikov, da sprejetje javne politike še ne pomeni njenega uspešnega izvajanja. Brez visoke stopnje zavedanja političnih odločevalcev, da imajo podnebne spremembe, pomanjkanje virov in vse težji dostop do njih resne posledice na sposobnost zagotavljanja storitev okolja, nujnih za ohranjanje in obstoj človeštva, ne moremo pričakovati uspešne implementacije zastavljenih okoljskih politik na ravni javnega in privatnega sektorja. Pričakujemo lahko pobudo od spodaj s strani zavzetih zaposlenih, kar se je izkazalo v primeru vzpostavljanja okoljsko učinkovite državne uprave.

Ključne besede: globalno segrevanje, podnebne spremembe, upravljanje s podnebnimi spremembami, okoljsko upravljanje, državna uprava, implementacija javne politike.

Environmentally Efficient State Administration – Case study of the Republic of Slovenia

The master's thesis deals with the implementation phase of public policy in establishing environmentally efficient state administration. The basic purpose is to present policy of establishing environmentally efficient state administration from the aspect of design and implementation of public policies in the field of management of climate changes. The country is expected that by adopting a number of strategies, programs and action plans in the first place itself meets its commitments towards reducing negative impacts on the environment and ad hoc sets an example for citizens and thereby encourages them to environmentally conscious behavior. In the thesis I have observed through various factors (normative bases, human and financial resources, the relations between public policy players, political and economic situation, etc.) how the country as a major public policy player in the field of management of climate changes, embarked on the implementation of measures for the environmentally efficient state administration, and whether it is in this successful. I agree with the opinion of many theoreticians that adopting public policy does not mean its effective implementation. Without a high level of awareness of political decision-makers that climate changes, resource scarcity and increasingly difficult access to them have serious consequences on the ability to provide environment service that is necessary for the preservation and human survival, we cannot expect successful implementation of the set environmental policies at both public and the private sector. However, we can expect initiative from below, from the enthusiastic employees, which has been shown in the case of establishing environmentally efficient state administration.

Keywords: global warming, climate changes, management of climate changes, environmental management, state administration, public policy implementation.

KAZALO

1	UVOD	11
1.1	Opredelitev in raziskovalna relevantnost predlagane teme	11
1.2	Raziskovalni namen in cilji	14
1.3	Raziskovalna vprašanja in teza magistrskega dela	15
1.4	Metodološki okvir preučevanja	16
2	GLOBALNO SEGREVANJE IN PODNEBNE SPREMEMBE.....	18
2.1	Kaj je globalno segrevanje	18
2.2	Kaj so podnebne spremembe	20
3	PODNEBNA POLITIKA.....	23
3.1	Podnebna politika na ravni Evropske unije	24
3.2	Podnebna politika na ravni Slovenije	26
4	NIZKOOGLJIČNA DRUŽBA.....	30
4.1	Učinkovita raba virov	32
5	PODNEBNI UKREPI	35
5.1	Podnebni ukrepi za slovenski javni sektor	35
5.1.1	Evropske direktive	36
5.1.2	Zakoni in podzakonski akti.....	37
5.1.3	Sklepi in priporočila Vlade RS in Državnega zbora RS.....	39
5.1.4	Operativni programi	42
5.1.5	Akcijski načrti.....	48
6	TEORETIČNA IZHODIŠČA IZVAJANJA JAVNE POLITIKE	54
6.1	Javna politika in proces njenega oblikovanja in izvajanja	54
6.2	Državna uprava kot javnopolitični igralec.....	57
6.3	Pomen in značilnosti faze izvajanja javnih politik	58
6.4	(Ne) uspešnost implementacije javnih politik	61
7	OKOLJSKO UČINKOVITA DRŽAVNA UPRAVA	63
7.1	Koraki uvajanja okoljskega upravljanja.....	67
7.2	Obvezni ukrep	70
7.2.1	Spletno energetska knjigovodstvo	70
7.3	Nabor priporočenih ukrepov	72
7.3.1	Racionalna poraba izdelkov in storitev	73
7.3.2	Energija.....	73

7.3.3	Emisije iz prometa	74
7.3.4	Racionalna raba vode.....	74
7.3.5	Zmanjšanje količin odpadkov in preprečevanje onesnaževanja.....	74
7.3.6	Gostinske storitve in nakup živil	75
7.4	Primeri dobrih praks	75
7.4.1	Ministrstvo za zunanje zadeve RS.....	77
7.4.2	Ministrstvo za javno upravo RS	85
7.4.3	Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve.....	90
7.4.4	Urad Vlade RS za komuniciranje	91
7.4.5	Državni zbor RS	93
7.4.6	Slovenska turistična organizacija	100
8	IZVAJANJE UKREPOV OKOLJSKO UČINKOVITE DRŽAVNE	
	UPRAVE	103
8.1	Izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave do leta 2012	105
8.2	Izvajanje aktivnosti okoljske učinkovite državne uprave po letu 2012	112
8.3	Zaključne ugotovitve izvajanja ukrepov okoljsko učinkovite državne	
	uprave	120
9	TESTIRANJE TEZE	124
10	ZAKLJUČEK	131
11	LITERATURA	134
	Priloga A: Akcijski načrt Ministrstva za zunanje zadeve RS za	
	zmanjšanje negativnega vpliva na okolje	147
	Priloga B: Okoljska zaveza Urada Vlade RS za komuniciranje	148
	Priloga C: Vprašanja za strukturiran intervju	150

KAZALO SLIK

Slika 7.1: Umestitev aplikacije za energetska knjigovodstvo in energetska upravljanje z zgradbami.....	71
Slika 7.2: Primer poročila za energetska knjigovodstvo za državne organe za leto 2010, ki so vnesle popolne podatke.....	72
Slika 7.3: Grafični prikaz izračuna ogljičnega odtisa MZZ RS za leto 2008	78
Slika 7.4: Koši za ločeno zbiranje odpadkov na Ministrstvu za zunanje zadeve RS...	79
Slika 7.5: Primer nalepke »Preklopi na zeleno, ugašaj luči!«.....	80
Slika 7.6: Službena kolesa Ministrstva za zunanje zadeve RS	80
Slika 7.7: Ekološki zajtrk na Ministrstvu za zunanje zadeve RS in prihod ministra Samuela Žbogarja na delo s kolesom	82
Slika 7.8: Objava novice o prejetju priznanja »Zelena pisarna 2010« spletni strani Ministrstva za zunanje zadeve RS	85
Slika 7.9: Logotip EKO tima Ministrstva za javno upravo RS.....	86
Slika 7.10: Ozaveščanje zaposlenih na Ministrstvu za javno upravo RS po e-pošti	86
Slika 7.11: Slikovne nalepke.....	87
Slika 7.12: Knjižica Varujmo okolje, izdajatelja Moja soseska	88
Slika 7.13: Programa za samodejno ugašanje osebnih računalnikov.....	88
Slika 7.14: Koši za ločeno zbiranje odpadkov na Ministrstvu za javno upravo RS	89
Slika 7.15: Ozaveščanje o dvostranskem tiskanju	89
Slika 7.16: Ozaveščanje na Gregorčičevi 25	92
Slika 7.17: Primer pobude po pridružitvi zaposlenih k akciji Očistimo Slovenijo!	93
Slika 7.18: Ozaveščanje v okviru projekta »Premislite, preden natisnete«	93
Slika 7.19: Namestitev varčnejše zunanje osvetlitve Državnega zbora RS.....	95
Slika 7.20: Prehod na elektronsko poslovanje v Državnem zboru RS	96
Slika 7.21: Sistemska nastavitve tiskalnikov za dvostransko tiskanje ter vzpostavljen sistem tiskanja preko službenih kartic v Državnem zboru RS	96
Slika 7.22: Službena kolesa Državnega zbora RS	97
Slika 7.23: Koši za ločeno zbiranje odpadkov v Državnem zboru RS	97
Slika 7.24: Prenova službenega vhoda.....	99
Slika 7.25: Knjižica Pisarna prijazna Sloveniji.....	100
Slika 7.26: Nalepke »Slovenia green« v štirih barvnih različicah glede na posamezne okoljske kazalce (odpadki, energetika, voda, transport).....	102

SEZNAM OKRAJŠAV

DeONSPPS	Deklaracija Državnega zbora Republike Slovenije o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike podnebnih sprememb
EMAS	Sistem Evropske unije za okoljevarstveno vodenje organizacij (Eco-Management and Audit Scheme)
EU	Evropska unija
IPCC	Medvladni panel o spremembah podnebja (Intergovernmental Panel on Climate Change)
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
REUS	Raziskava energetske učinkovitosti Slovenije
RS	Republika Slovenija
SVPS	Služba Vlade RS za podnebne spremembe
TGP	Toplogredni plini
TPF	Pogodbeno znižanje stroškov za energijo (Third Party Financing)
UNFCCC	Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja (United Nations Framework Convention on Climate Change)

»Bodi sprememba, ki jo želiš videti v svetu.«

Mahatma Gandhi

1 UVOD

1.1 Opredelitev in raziskovalna relevantnost predlagane teme

Dolgo časa sem živela v zanikanju podnebnih sprememb. Načeloma sem vedela, da se dogajajo, vendar se nisem poglobljala v podrobnosti, večino poročil sem preletela in se tolažila, da se bo nekdo že domislil tehničnega čudeža, ki bo iz ozračja varno posesal višek emisij ogljikovega dioksida. Kljub v zadnjih letih pogostim ekstremnim vremenskim pojavom (vročinski vali, poplave, suše, žled) sem odmahnila z roko, da sama nimam vpliva na nekaj tako oddaljenega in abstraktnega. Postopno sem dvigovala zavedanje, da s spremembo navad lahko nekaj spremenim. Na vsakodnevni ravni lahko ločujem odpadke, varčujem z vodo, papirjem in električno energijo, uporabljam javni prevoz, kupujem na tržnici in v ta namen prispevam svoj delež k zmanjševanju negativnih vplivov na okolje. Kot državna uradnica sem svoj pogled usmerila tudi na svoje delovno mesto, ki je pretežno pisarniška dejavnost in na katerem po statistikah preživimo vsaj tretjino aktivnega življenja. Zastavila sem si vprašanje, ali pri opravljanju delovnih nalog prispevamo k varovanju okolja in ali smo kot državni uradniki s svojim ravnanjem zgled državljanom? V ta namen sem za predmet preučevanja izbrala državno upravo in ukrepe, ki jih ta izvaja v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje.

Izhajam iz spoznanja, da država, kot najpomembnejši javnopolitični igralec na področju upravljanja s podnebnimi spremembami, ne bi smela biti izjema pri aktivni vlogi blaženja podnebnih sprememb. Mnenje številnih znanstvenikov je, da so globalno segrevanje in podnebne spremembe najpomembnejša okoljska tveganja, s katerim se sooča svet v 21. stoletju (Leiserowitz 2003, 1). Predstavljajo izziv organiziranosti naše globalne družbe, saj niso le predmet znanstvenega proučevanja, temveč s svojimi posledicami posegajo na področje ekonomije, sociologije, geopolitike, lokalne politike in posameznikove izbire življenjskega sloga (Maslin 2007, 9). Skoraj ni dvoma, da bo globalno segrevanje v naslednjem stoletju spremenilo podnebje. Podnebne spremembe bodo po mnenju večine strokovnjakov bistveno vplivale na planetarne ekosisteme,

ogrožale opravljanje življenjsko pomembnih ekosistemskih funkcij, zmanjšale biotsko raznovrstnost, otežkočale materialno dejavnost človeštva in poslabšale bivalne pogoje (Plut 2005). Znanstveniki napovedujejo, da bodo postali vremenski vzorci manj predvidljivi, pogostost ekstremnih podnebnih dogodkov, kot so neurja, poplave in suše, pa se bo povečala. Podnebne spremembe so povezane tudi z vprašanji varnosti, globalnega gospodarstva, revščine in migracij, izgube biotske raznovrstnosti, dostopnosti naravnih virov (energija, voda, plodna tla). Gre za problem z globalnimi posledicami in v ta namen odgovor na podnebne spremembe zahteva sodelovanje celotne svetovne skupnosti (Abatzoglou in drugi 2007). Prav tako zahteva, da bo treba okoljska tveganja zmanjšati in omejiti s preходом v nizkoogljično družbo, učinkovito z viri, ki vključuje tako zmanjšanje emisij toplogrednih plinov kot prilagajanje na podnebne spremembe. Na politični ravni je prehod v nizkoogljično družbo širši globalni koncept reševanja podnebnih sprememb, katerega osnovni cilj je vzpostaviti nizkoogljično gospodarstvo in se hkrati izogniti nevarnostim podnebnih sprememb (Lukšič 2014, 772–773). Ožji vidik naslavljanja podnebnih sprememb je vidik učinkovite rabe virov, kot eden najbistvenejših elementov za nadaljnji družbeni in gospodarski napredek.

Po Giddensu so se tako politiki v številnih državah prebudili do te mere, da so sprejeli ambiciozne podnebne politike ter zastavili širši globalni koncept reševanja podnebnih sprememb. Kljub vsemu je s tem storjen šele prvi korak, s katerim so vprašanja podnebnih sprememb dobila svoje mesto na ravni oblikovanja in sprejemanja javnih politik. V drugem koraku bo treba odločitve na politični ravni implementirati na raven vsakodnevnega delovanja javnega in tudi zasebnega sektorja (Giddens 2011, 2–3). Zaradi tega se bom v magistrskem delu osredotočila na poseben tip javnopolitičnega igralca, natančneje državno upravo, kot tisti del izvršilnih institucij, ki so odgovorne za razvoj idej, načrtov javnih politik, predstavljanje alternativ političnim odločevalcem in izvrševanje sprejetih javnih politik. Moč državne uprave temelji na privilegiranem dostopu do javnopolitičnih mehanizmov, s katerimi vpliva na oblikovanje in izvajanje podnebnih in drugih okoljskih politik (Pal v Kotar 2007, 75). S politikami, programi in ekonomskimi instrumenti po eni strani usmerja gospodarski razvoj, torej tudi delovanje industrije, storitev, raziskav, deloma tudi potrošnikov, po drugi strani pa lahko določi lastno ravnanje do okolja prek najrazličnejših ukrepov v okviru svojega delovanja in odločitev, ki jih sprejema na vsakodnevni ravni. Poleg sprejemanja regulatornih in

nadzornih ukrepov ima velik spodbujevalni učinek, če s svojim zgledom pokaže zaželeno načine ravnanja. Pričakuje se, da s sprejemanjem številnih strategij, programov in akcijskih načrtov v prvi vrsti sama izpolnjuje obveznosti v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje ter daje v ta namen zgled državljanom in jih s tem spodbuja k okoljsko ozaveščenemu obnašanju (Brecelj 2010, 31–32).

Slovenijo na področju upravljanja s podnebnimi spremembami zavezujejo na ravni Evropske unije sprejete direktive¹, ki javni sektor postavljajo za zgled. Državljanom in privatnemu sektorju naj bi se v ta namen učinkovito predstavilo zgledno vlogo in dejavnost javnega sektorja. Številne države članice so si tako zadale konkretne cilje, s katerimi naj bi javni sektor postavili za zgled učinkovite rabe energije, izdelkov in storitev, vedno večje rabe obnovljivih virov energije in okolju prijaznega ravnanja z odpadki in pitno vodo. Po drugi strani Slovenija izkazuje zavedanje o možnih globalnih posledicah podnebnih sprememb ter dejstvu, da bodo podnebne spremembe močnejše prizadela njena obalna in gorska področja (Kajfež Bogataj 2012). V zadnjih letih prav tako ni zanemarljiva intenzivnost in pogostost skrajnih vremenskih pojavov (kot so žled, poplave, suše, močno deževje, vročinski valovi). Vse do leta 2012 so bile podnebne spremembe na najvišji politični ravni prepoznane kot ključni in eksistenčni izziv prihodnjega obstoja. V ta namen je Vlada RS zaradi učinkovitejšega upravljanja s podnebnimi spremembami junija 2009 ustanovila Službo Vlade RS za podnebne spremembe kot osrednji organ koordinacije in usmerjanja državnih politik na področju podnebnih sprememb. Stališču Vlade RS je novembra 2009 pritrdil tudi Državni zbor RS s sprejetjem Deklaracije o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike do podnebnih sprememb, v kateri je podnebne spremembe opredelil kot izziv, ki je morda največji v zgodovini človeške civilizacije. Državni zbor RS se je s sprejetjem deklaracije zavezal, da bo skupaj z Vlado RS aktivno pristopil v boju zoper podnebne spremembe. V ta namen je Vlado RS pozval, naj kot razvojni cilj zastavi prehod Slovenije v nizkoogljično družbo kot globalni koncept reševanja podnebnih sprememb. Vlada je julija 2010 v ta namen sprejela Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave ter podprla vse aktivnosti državnih organov, ki z načrtnimi in premišljenimi ukrepi prispevajo k zmanjševanju negativnega vpliva na okolje ter

¹ Direktiva Evropskega Parlamenta in Sveta o učinkovitosti rabe končne energije in energetskih storitvah (2006), Direktiva Evropskega Parlamenta in Sveta o energetski učinkovitosti stavb (2010), Direktiva o energetski učinkovitosti (2012) in druge.

posledično prispevajo k zmanjševanju stroškov za njihovo delovanje. Vzpostavljena je bila formalna podlaga za sistematično uvajanje okoljskega in energetskega upravljanja v vso državno upravo, s ciljem ta proces razširiti na celotno javno upravo. Osnovni namen priporočenih ukrepov je bil načrtovanje in izvajanje ukrepov okoljske učinkovitosti znotraj državne uprave, s končno vizijo vzpostavitve nizkoogljične družbe in uveljavitve strategije zelene rasti. Prepoznano je bilo, da je dejavno okoljsko upravljanje na ravni posameznih organizacij najcenejši in najhitrejši način za zniževanje emisij toplogrednih plinov in drugih negativnih vplivov na okolje, hkrati pa tudi pripomore k zagotavljanju boljše kakovosti in učinkovitosti družbe (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010d). Osrednje vodilo Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave je bilo, da je »v organizacijskem smislu za uveljavljanje ukrepov ključno, da jih razume, sprejema in zanje skrbi širok krog vladnih funkcionarjev, uradnikov in ostalih sodelavcev v državni upravi. Zaradi tega je nujno, da državna uprava s podnebnimi ukrepi začne pri sebi« (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 2).

Vlada se je s sprejetjem Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave odločila, da bo tudi sama nekaj naredila v smeri upravljanja s podnebnimi spremembami ter v ta namen državljanom in privatnemu sektorju učinkovito predstavila zgledno vlogo in dejavnost javnega sektorja. V ta namen bom v magistrskem delu ugotavljala uspešnost izvajanja okoljsko učinkovite državne uprave, saj odločitev, da je neka javna politika sprejeta, še ne pomeni njenega uspešnega izvajanja (Lajh 2007, 158). Uspešno vzpostavljena okoljsko učinkovita državna uprava bi poleg neposrednih pozitivnih učinkov na okolje, ki jih imajo sprejeti ukrepi v delovanju posameznega organa z okoljsko ozaveščenim ravnanjem oziroma okoljsko politiko poslovanja, prinesla tudi druge pozitivne učinke, kot so znižanje finančnih izdatkov za poslovanje zaradi manjših potreb organizacije, znižanje finančnih izdatkov za poslovanje zaradi večjega nadzora nad dejavnostmi, pozitiven zgled na ostale organizacije, tako v javnem kot zasebnem sektorju kot tudi na državljane, ter zagotavljanje boljše kakovosti in učinkovitosti dela.

1.2 Raziskovalni namen in cilji

Osnovni namen magistrskega dela je z vidika oblikovanja in izvajanja javnih politik na področju upravljanja s podnebnimi spremembami predstaviti politiko vzpostavitve

okoljsko učinkovite državne uprave, ki je zasnovana na vodilnem načelu dajanja zgleda/vzora.

Glavni cilj magistrske dela je ugotoviti, kako se je država kot najpomembnejši javnopolitični igralec na področju upravljanja s podnebnimi spremembami lotila izvajanja ukrepov za okoljsko učinkovito državno upravo z namenom slediti vodilnemu načelu dajanja zgleda/vzora in ali je pri tem uspešna. Pri ugotavljanju (ne)uspešnosti vzpostavljanja okoljske učinkovite državne uprave bom izhajala iz spremenljivk Van Metra in Van Horna, ki sta pri izdelavi modela za razumevanje procesa implementacije določila šest spremenljivk, ki vplivajo na (ne)uspešnost implementacije javnih politik (Lajh 2007, 167). Prav tako je cilj dela tudi ugotoviti, ali so spremenljivke, ki sta jih določila Van Meter in Van Horn, relevantne v primeru politike vzpostavitve okoljsko učinkovite državne uprave v Sloveniji.

1.3 Raziskovalna vprašanja in teza magistrskega dela

Glavno raziskovalno vprašanje je, ali se je okoljsko učinkovita državna uprava uspešno vzpostavila. Pri tem bom preverjala tezo, ki sem jo izpeljala na podlagi teorije o (ne)uspešnosti implementacije javnih politik ter dejstva, da na (ne)uspešnost vplivajo določeni dejavniki, ki morajo biti izpolnjeni, da je implementacija uspešna in učinkovita v praksi (Lajh 2007, 167). Izhajala sem iz modela razumevanje procesa implementacije, ki sta ga izdelala Van Meter in Van Horn.

Teza:

Uspešnost izvajanja politike okoljske učinkovite državne uprave, opredeljene s Priporočilom Vlade RS za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave, je odvisna od zavezujočih normativnih podlag in opredeljenih ciljev; ustreznih kadrovskih in finančnih virov ter drugih spodbud; ustrezne koordinacije med organi državne uprave; ustreznega sodelovanja med Vlado, Službo Vlade za podnebne spremembe in ministrstvi ter vladnimi službami; stabilnosti političnih in gospodarskih razmer v državi ter dobrega odziva organov državne uprave na uvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov.

Za preverjanje teze sem si zastavila naslednja raziskovalna podvprašanja:

- Kako je na vzpostavitev okoljsko učinkovite državne uprave vplival širši kontekst globalnega segrevanja in podnebnih sprememb ter vzpostavljanja nizkoogljične družbe, učinkovite z viri, kot globalnega koncepta reševanja podnebnih sprememb?
- Kakšen je bil odziv države na podnebne spremembe z vidika dajanja pozitivnega zgleda celotni javni upravi, gospodarstvu in širši družbi?
- Katere faze in kateri mehanizmi so bili predvideni za vzpostavitev okoljsko učinkovite državne uprave?
- Kakšen je bil odziv posameznih državnih organov na uvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov v njihovo delovanje in kakšno je bilo njihovo medsebojno sodelovanje?
- Kakšen vpliv je imela na izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave reorganizacija državne uprave, izvedena v letu 2012?

1.4 Metodološki okvir preučevanja

Magistrsko delo bo zajemalo predvidoma devet poglavij. Na začetku bom predstavila metodološki okvir dela, v katerem bom opredelila problem, izpostavila raziskovalni namen in cilje magistrskega dela, raziskovalno vprašanje in tezo ter predstavila raziskovalne metode.

V prvem koraku bo primarna metoda raziskave analiza teoretskih in sekundarnih virov na področju globalnega segrevanja in podnebnih sprememb. V nadaljevanju bom uporabila analizo zakonodajnih virov z namenom preučitve uradnih dokumentov oziroma predpisov s področja podnebne politike, in sicer tako na ravni Slovenije kot tudi EU. V naslednjem koraku bom analizirala normativne akte z vidika podnebnih ukrepov, k izvajanju katerih se je zavezal slovenski javni sektor. Na podlagi analize normativnih aktov na evropski ravni ter na ravni sprejetih zakonov podzakonskih aktov, sklepov in priporočil Vlade RS in Državnega zbora RS, operativnih programov in akcijskih načrtov, ki urejajo področje podnebnih sprememb v Sloveniji, bom izpostavila ključne akterje in ukrepe, h katerim se je zavezal javni sektor, zato da bi sam najprej odigral ključno vlogo pri dajanju zgleda javnosti.

Teoretične vidike proučevanja analize politik s poudarkom na fazi implementacije

javnih politik in njene (ne)uspešnosti bom podrobneje opredelila s teoretičnim pristopom. Za spremljanje izvajanja politike okoljsko učinkovite državne uprave bom uporabila metodo monitoringa (Dunn 1994, 403).

Osrednji del magistrskega dela bo namenjen proučitvi uvajanja ukrepov okoljske učinkovite državne uprave. V ta namen bom opravila analizo vladnega gradiva o uvajanju ukrepov za okoljsko učinkovito državno upravo, ki ga je pripravila Služba vlade RS za podnebne spremembe. Obenem bom opravila analizo internih gradiv in dokumentov o izvajanju okoljske učinkovite državne uprave. Na podlagi analize internetnih virov, člankov iz tiskanih medijev ter analize internih gradiv in dokumentov bom predstavila tudi primere dobrih praks posameznih državnih in drugih organov.

Za potrebe proučitve uspešnosti vzpostavitve okoljske učinkovite državne uprave v praksi bom izvedla raziskavo. V ta namen bom pripravila krajši anketni vprašalnik v zvezi z izvajanjem ukrepov okoljske učinkovite državne uprave ter ga posredovala na uradne spletne naslove vseh ministrstev in vladnih služb. Izvedla bom strukturirane intervjuje s predstavniki državnih in drugih organov, ki so s svojimi aktivnostmi in ukrepi postali zgled. V raziskavo bom vključila tudi analizo anketnega vprašalnika, ki ga je za potrebe priprave »Poročila o izvajanju ukrepov okoljske učinkovite državne uprave za leto 2010 in 2011« pripravila Služba Vlade RS za podnebne spremembe, ter analizo vprašalnika v zvezi z uvajanjem sistemov ravnanja z okoljem, ki ga je za potrebe raziskave v okviru projekta »Ogledalo vladi 2010 – Zeleni nevladni monitor« pripravilo društvo za sonaraven razvoj Focus. V sklepnem poglavju bom odgovorila na zastavljeno raziskovalno vprašanje in okrepila ali ošibila postavljeno tezo.

2 GLOBALNO SEGREVANJE IN PODNEBNE SPREMEMBE

Eno najspornejših znanstvenih vprašanj 21. stoletja je globalno segrevanje. Hkrati predstavlja izziv sami organiziranosti naše globalne družbe, saj globalno segrevanje ni le znanstveno vprašanje, temveč vključuje ekonomijo, sociologijo, geopolitiko, lokalno politiko in posameznikovo izbiro življenjskega sloga. Dokazano je, da je globalno segrevanje posledica izrednega povečanja vsebnosti toplogrednih plinov, kot je ogljikov dioksid, v ozračju zaradi uporabe fosilnih goriv in krčenja gozdov. Znanstveniki v poročilih navajajo, da so se koncentracije atmosferskega ogljikovega dioksida dvignile na najvišjo raven v zadnji polovici milijona let ali celo več, da se zaradi tega Zemlja segreva najhitreje doslej v najmanj zadnjih tisoč letih (Maslin 2007, 9). Peto poročilo Medvladnega foruma o spremembi podnebja (IPCC 2014)² iz leta 2014 navaja, da se bodo temperature na svetovni ravni do konca stoletja zvišale od 0,3 do 4,8 stopinje Celzija, morska gladina pa naj bi se zvišala od 26 do 82 centimetrov. Poleg tega bodo postali vremenski vzorci manj predvidljivi, pogostost ekstremnih podnebnih dogodkov, kot so neurja, poplave in suše, pa se bo povečala (IPCC 2014, 10). Po Leiserowitzu (2003, 1) so znanstveniki opredelili globalno segrevanje za enega najpomembnejših okoljskih tveganj, s katerim se sooča svet v 21. stoletju. Zato bom v uvodu najprej osvetlila globalno segrevanje, podnebne spremembe in povezovanje globalnega segrevanja s podnebnimi spremembami.

2.1 Kaj je globalno segrevanje

Da lahko globalno segrevanje bolje razumemo, je potrebna obrazložitev naravne tople grede. Temperaturo Zemlje določa razmerje med energijo, ki jo Zemlja prejme od Sonca, in energijo, ki jo odda nazaj v vesolje. Zemlja prejema energijo od Sonca v obliki kratkovalovnega sevanja, kar pomeni v vidnem spektru ultravijoličnega sevanja. Približno ena tretjina tega sončnega sevanja, ki zadane Zemljo, se odbije nazaj v vesolje, del preostanka vsrka ozračje, večji del pa ga vsrkata kopno in morje. Površje

² Medvladni forum o spremembi podnebja (IPCC) sta leta 1988 združeno ustanovila Okoljski forum Združenih narodov in Svetovna meteorološka organizacija predvsem zaradi bojazni, da se svet segreva. Namen foruma je spremljanje stanja vedenja o podnebnih spremembah z različnih področij, vključno z znanstvenim in okoljskim področjem ter družbenogospodarskimi posledicami in odzivnimi strategijami. Priznan je kot najuglednejša znanstvena in strokovna avtoriteta za podnebne spremembe. Njegove ugotovitve so močno vplivale na vse do danes sprejete podnebne sporazume (Maslin 2007, 23).

Zemlje se segreje in posledično oddaja dolgovalovno »infrardeče« sevanje. Zemljino ozračje sestavlja 78 % dušika, 21 % kisika in 1 % drugih plinov, med katerimi so tudi tako imenovani toplogredni plini. Toplogredni plini so tisti, ki ujamejo in ponovno oddajo nekaj prej omenjenega dolgovalovnega »infrardečega« sevanja ter tako ogrevajo ozračje. Toplogredni plini naravnega izvora so vodna para, ogljikov dioksid, ozon, metan in dušikov oksid ter skupaj tvorijo naravno toplo gredo oziroma učinek odeje ter tako ogrejejo Zemljo na 35 stopinj Celzija. Dva najpomembnejša toplogredna plina sta ogljikov dioksid in vodna para. Trenutno znaša delež ogljikovega dioksida v ozračju zgolj 0,03–0,04 %, medtem ko se delež vodne pare spreminja med 0 in 2 %. Brez naravnega toplogrednega učinka teh dveh plinov bi bila povprečna temperatura na Zemlji približno –20 stopinj Celzija (Maslin 2007, 13–15). Da ima ogljikov dioksid v ozračju pomemben vpliv na globalno podnebje, dokazujejo znanstvene raziskave na vzorcih ledu, ki so jih pridobili iz vrtin na Antarktiki in Grenlandiji. Preprosto povedano, ko sneži, je sneg lahek in puhast in vsebuje veliko zraka, ki se počasi useda in tvori led. Nekaj tega zraka se ujame in znanstveniki lahko izmerijo odstotek toplogrednih plinov, ki so sestavljali ozračje v preteklosti, tako da izločijo zračne mehurčke, ujete v starodavnem ledu. Izsledki raziskav govorijo v prid predstavi, da sta vsebnost ogljikovega dioksida v ozračju in globalna temperatura tesno povezani, kar pomeni, da se z zvišanjem vsebnosti CO₂ in NH₄, temperatura zviša in obratno. Osnovno sporočilo glede podnebja v prihodnosti je sledeče: če bo količina toplogrednih plinov še naraščala, bo naraščala tudi temperatura našega ozračja. Ali bodo dodatni toplogredni plini, ki jih spuščamo v ozračje, povečali naravni toplogredni učinek, pa je glavna polemika razprav o globalnem segrevanju. Skeptiki globalnega segrevanja trdijo, da čeprav vsebnost ogljikovega dioksida narašča, to ne bo povzročilo globalnega segrevanja, ker je učinek premajhen ali pa obstajajo drugi naravni mehanizmi, ki bodo preprečili večje segrevanje. Stališče večine znanstvenikov pa je, da bo uporaba fosilnih goriv povzročila globalno segrevanje (Maslin 2007, 16–20). Skupna točka vseh razprav o globalnem segrevanju, ki je splošno sprejeta, pa je, da je z industrijsko revolucijo in začetkom intenzivnega kurjenja fosilnih goriv (lesa in premoga, v nadaljevanju zgodovine, pa tudi nafte in zemeljskega plina) vsebnost ogljikovega dioksida v ozračju naraščala. Prvi, ki je postavil hipotezo, da bo kurjenje fosilnih goriv, pri čemer se sprošča CO₂, postopoma privedlo do globalnega segrevanja, je bil švedski znanstvenik Svante Arrhenius (Abatzoglou in drugi 2007, 35). Pomembno je prispevala tudi rast prebivalstva ter s tem povezana večja intenzivnost kmetijske proizvodnje in

industrializacija (Nato Review 2011). Razvite države so tiste, ki so zgodovinsko sprostile največ antropogenih (človeško povzročenih) toplogrednih plinov, saj sproščanje v teh državah poteka od začetka industrijske revolucije v drugi polovici 18. stoletja. Obenem je zrela industrializirana ekonomija energetsko intenzivna in porabi ogromne količine fosilnih goriv. Po drugi strani si neindustrializirane države prizadevajo zvišati življenjski standard prebivalstva in s tem povečujejo emisije toplogrednih plinov, saj je, kot že prej omenjeno, ekonomski razvoj tesno povezan s proizvodnjo energije. Povzamemo lahko, da se bo količina ogljikovega dioksida verjetno povečevala kljub prizadevanjem za zmanjšanje emisij v industrializiranih državah. Eno pomembnejših nerešenih vprašanj je delitev odgovornosti, zaradi tega so v vseh osnutkih mednarodnih sporazumov glede zmanjšanja emisij, od Konference o okolju in razvoju v Riu leta 1992 do zadnje podnebne konference v Parizu leta 2015, države v razvoju izpuščene ali pa je njihovo sodelovanje prostovoljno, saj njihova vključitev v sporazume velja za nepravično zaviranje njihovega ekonomskega razvoja (Maslin 2007, 22).

2.2 Kaj so podnebne spremembe

Podnebne spremembe so povezane s povečanim učinkom tople grede, ki je posledica antropogenih ali človeško povišanih koncentracij toplogrednih plinov v atmosferi (UNFCCC 1992, 7). Obstaja soglasje, da so v zadnjih sto letih številne človekove dejavnosti pomembno povečale količine toplogrednih plinov v zemeljskem ozračju (Middleton 2003 v Plut 2009). Stališču mnogih znanstvenikov pritrjujejo celo nekateri skeptiki, ki trdijo, da bi se morali, čeprav globalno segrevanje verjetno ne bo imelo resnih posledic, na podnebne spremembe vseeno pripraviti, saj se dogajajo po naravni poti s človeku zaznavno hitrostjo (Maslin 2007, 25). Zelo težko bo odkriti in natančno napovedati številne vidike bodočih podnebnih sprememb. Podnebne spremembe vplivajo na naravne in tudi na človekove sisteme. Naravni sistemi³, ki so nadpovprečno ogroženi zaradi podnebnih sprememb, so ledeniki, koralni grebeni in atoli, gozdovi mangrov, severni in tropski gozdovi, polarni in alpski ekosistemi, mokrišča. Ogrožene

³ Glavni naravni sistemi so: 1) biološki sistemi; 2) ekosistemi (interakcije med živimi organizmi ter fizikalnimi in kemijskimi dejavniki v okolju); 3) globalna energijska bilanca (tok energije od Sonca na Zemljo in z nje); 4) hidrološki cikel (vodni krog); 5) bio-geo-kemični cikel (kroženje ogljika, dušika in drugih elementov); 6) kameninski cikli (geološki procesi); 6) globalni podnebni sistem z interakcijami, ki oblikujejo podnebne in vremenske vzorce po vsej Zemlji (Piciga 2010, 2).

so številne živalske vrste, nekatere bodo zaradi uničenja okolja⁴ ostale brez naravnega življenjskega prostora. Človekovi sistemi, ki bodo podvrženi podnebnim spremembam, so vodni viri kot del sistema preskrbe z vodo; kmetijstvo in gozdarstvo; družbeno-gospodarski sistemi obalnih področij in morski sistemi (ribištvo); človeška naselja, poraba energije in industrija; zavarovalništvo in druge finančne storitve ter zdravje ljudi (Piciga 2010, 2). Podnebne spremembe vključujejo več različnih sprememb, najbolj izstopajoče so spremembe regionalnih in globalnih temperatur, spremembe padavinskih vzorcev, širjenje in krčenje ledenih odej in spremembe višine morske gladine. Maslim (2007, 25) tako navaja, da so te regionalne in globalne podnebne spremembe odziv sistema na zunanje in notranje mehanizme siljenja. Za primer notranjega mehanizma siljenja navaja spreminjanje vsebnosti ogljikovega dioksida v ozračju, ki uravnava učinek tople grede, za primer zunanjega mehanizma siljenja pa navaja dolgoročno spreminjanje Zemljine krožnice okrog Sonca, ki vpliva na regionalno razporeditev sončnega obsevanja Zemlje. Slednje velja za vzrok pojavljanja in izginjanja ledenih dob ter ko torej iščemo dokaze za obstoj globalnega segrevanja in poskušamo ugotoviti, kaj nas čaka v prihodnosti, moramo po njegovem mnenju upoštevati vse naravne zunanje in notranje mehanizme siljenja.

Ko govorimo o povezovanju globalnega segrevanja s podnebnimi spremembami, v znanosti prevladuje mnenje, da spremembe v koncentracijah toplogrednih plinov v ozračju povzročajo globalne temperaturne spremembe. Problem nastane, ker ni enotnega mnenja in vedenja, kako občutljivo je globalno podnebje na povečano koncentracijo atmosferskega ogljikovega dioksida. Poleg tega je napovedovanje podnebnih sprememb zapleteno, saj se različni dejavniki različno odzovejo na segrevanje ozračja, vključno z regionalnimi temperaturnimi spremembami, topljenjem ledenikov in ledenimi odejami, spremembo relativne morske gladine, spremembo padavin, potovanjem in intenzivnostjo neviht in celo kroženjem morja. Dodaten zaplet pri povezovanju globalnega segrevanja in podnebnimi spremembami povzroči dejstvo, da ima vsak del globalnega podnebnega sistema različen odzivni čas. Ozračje se tako lahko, na primer, odzove na zunanje in notranje spremembe v enem dnevu, odziv globokega morja lahko traja desetletja, medtem ko vegetacija lahko spremeni strukturo v nekaj tednih (npr. količino listja), medtem ko sprememba sestave (npr. zamenjava

⁴ Odmeven je primer severnega medveda, ki zaradi taljenja ledu izgublja svoj naravni habitat (Piciga 2010, 2).

rastlinskih vrst) lahko traja cela stoletja. Ugotoviti bo treba, kako so različni deli podnebne sistema medsebojno povezani, in treba se bo zavedati, da imajo različne odzivne čase.

Ne glede na navedeno je v javnosti splošno sprejeto in z dokazi podprto, da so človeške emisije toplogrednih plinov že začele vplivati na podnebje. Spremembe podnebja v 21. stoletju bodo po mnenju večine strokovnjakov bistveno vplivale na planetarne ekosisteme, ogrožale opravljanje življenjsko pomembnih ekosistemskih funkcij, zmanjšale biotsko raznovrstnost, otežkočale materialno dejavnost človeštva in slabšale bivalne pogoje (Plut 2005). V poročilu iz leta 2001 IPCC (IPCC 2001, 12–16) ocenjuje, da se lahko koncentracija toplogrednega plina CO₂ do leta 2100 povišajo celo za 350 % nad ravno iz leta 1750, kar pomeni, da bi se lahko povprečna globalna temperatura površja zvišala za 1,4 do 5,8 stopinje Celzija. Tako velik dvig temperature ima lahko številne negativne posledice na človeštvo in bi pomenil, da bi se povprečna globalna morska gladina dvignila za 20 do 88 cm do leta 2100, intenzivnejše širjenje nalezljivih bolezni (malarija), pojav vročinskih valov, pogostejše suše in poplave in ostale ekstremne vremenske dogodke ter izginjanje rastlinskih in živalskih vrst. V poročilu IPCC iz leta 2013 (IPCC 2013, 3–9) so navedene nekatere, danes že vidne negativne posledice podnebnih sprememb. Povprečna temperatura na Zemlji se je zvišala za približno 0,85 stopinje Celzija, gladina morja se je dvignila za približno 19 cm, skoraj povsod po svetu se krčijo ledeniki, ledene ploskve na Grenlandiji in Antarktiki pa izgubljajo maso. Opazne so tudi regionalne spremembe temperatur in padavinskih vzorcev.

V tem poglavju sem se posvetila ključnim značilnostim globalnega segrevanja in podnebnih sprememb kot najpomembnejši okoljski tveganji, s katerima se sooča svet v 21. stoletju. Kako se je na izzive globalnega segrevanja in podnebnih sprememb odzvala mednarodna skupnost, v prvi vrsti Evropska unija in Slovenija, pa si pogledjmo v naslednjem poglavju.

3 PODNEBNA POLITIKA

Od uradnega odkritja globalnega segrevanja, ko je leta 1896 švedski znanstvenik Svante Arrhenius izračunal, da bi lahko človeška aktivnost znatno segrela Zemljo z dodajanjem ogljikovega dioksida v ozračje, je minilo že več kot sto let. Vendar teorije globalnega segrevanja vse do poznih osemdesetih let niso jemali resno (Maslin 2007, 32–33). Z ustanovitvijo Medvladnega foruma o spremembi podnebja (IPCC) leta 1988 je bil storjen prvi korak v smer večje politične teže podnebnim spremembam. Sledile so objave ključnih poročil IPCC o podnebnih spremembah v letih 1990, 1995, 2001, 2007, 2013 in 2014; formalni podpis Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC 1992) na Konferenci o okolju in razvoju v Riu leta 1992; poznejša Konferenca pogodbenic v Kjotu leta 1998, kjer so formalno sprejeli protokol UNFCCC; Konferenca v Bonnu junija 2001, kjer je Kjotski protokol sprejelo 186 držav ter zadnja enaindvajseta konferenca v Parizu decembra 2015. Na tem zasedanju je državam uspelo doseči dogovor o podnebnih spremembah, t. i. Pariški sporazuma (Paris Agreement), v katerem so se države sporazumele, da bodo dvig povprečnih svetovnih temperatur omejile na precej manj kot 2 stopinji Celzija v primerjavi s predindustrijskimi ravni in si prizadevale za omejitev dviga temperature za 1,5 stopinje Celzija nad predindustrijsko ravno, saj naj bi to bistveno zmanjšalo tveganja in vplive podnebnih sprememb; da bodo povečale sposobnost prilagajanja negativnim posledicam podnebnih sprememb ter spodbujale nizkoogljični razvoj, ki ne bo ogrožal proizvodnje hrane in bo odporen na podnebne spremembe, ter da bodo finančni tokovi skladni s potjo k nizkoogljičnemu in na podnebne spremembe odpornemu razvoju (UNFCCC 2015). Na podlagi navedenega je vprašanje podnebnih sprememb stopilo v ospredje diskusij in debat, ne samo znotraj posameznih držav, ampak na svetovni ravni. Po Giddensu so se politiki v številnih državah prebudili do te mere, da so sprejeli ambiciozne podnebne politike. Kljub vsemu je s tem storjen šele prvi korak, s katerim so vprašanja podnebnih sprememb dobila svoje mesto na dnevnem redu političnih odločitev. V drugem koraku bo treba odločitve na politični ravni implementirati na raven vsakodnevnega delovanja javnega in tudi zasebnega sektorja (Giddens 2011, 2–3).

V nadaljevanju bom osvetlila, kdaj in kako je podnebna politika dobila svoje mesto na ravni Evropske unije in Slovenije.

3.1 Podnebna politika na ravni Evropske unije

Evropska unija ima pristojnost za ukrepanje na vseh področjih okoljske politike – od onesnaženosti zraka in vode, ravnanja z odpadki in podnebnimi spremembami. Treba je izpostaviti, da splošno načelo in osnovni okvir evropske okoljske politike temeljita na previdnostnem načelu ter na načelih, da je treba delovati preventivno, okoljsko škodo je treba prednostno odpravljati pri viru in da mora plačati povzročitelj obremenitve. O začetkih evropske okoljske politike lahko govorimo kmalu po prvi konferenci Organizacije združenih narodov o okolju v letu 1972, ko so evropski voditelji na zasedanju Evropskega sveta v Parizu poudarili potrebo po okoljski politiki Skupnosti, ki bi tesno spremljala gospodarsko ekspanzijo, in pozvali k pripravi akcijskega programa. Prva pravna podlaga za skupno okoljsko politiko je bila zagotovljena z enotnim evropski aktom iz leta 1987, ki je uvedel nov naslov »Okolje«. Cilji prve skupne okoljske politike so bili ohranjanje kakovosti okolja, varovanje zdravja ljudi in zagotavljanje gospodarne rabe naravnih virov. Maastrichtska pogodba iz leta 1993 je storila prvi korak in postavila okolje za uradno področje politike Evropske unije. Amsterdamska pogodba, sprejeta v letu 1999, je šla še korak dlje in uvedla dolžnost vključevanja varstva okolja v vse sektorske politike EU z namenom spodbuditve trajnostnega razvoja. Lizbonska pogodba leta 2009 je boj proti podnebnim spremembam določila kot konkreten cilj evropske okoljske politike. Vse od leta 1973 Evropska komisija pripravlja večletne okoljske akcijske programe, v katerih določa prihodnje zakonodajne predloge in cilje za okoljsko politiko EU. Na podlagi teh ciljev se sprejemajo konkretni ukrepi. Šesti okoljski akcijski program je določal okoljsko politiko za obdobje 2002–2012 ter je med drugim določil štiri glavne prednostne naloge: podnebne spremembe, biotsko raznovrstnost, okolje in zdravje ter naravne vire in odpadke. V letu 2013 sta Evropski svet in Evropski Parlament sprejela Sedmi okoljski akcijski program za obdobje do leta 2020 pod naslovom »Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta«. Opredeljenih je bilo devet prednostnih ciljev, med katerimi so varstvo narave, močnejša ekološka odpornost, trajnostna rast z nizkimi emisijami ogljika, gospodarnost z viri ter boj proti zdravstvenim tveganjem, povezanim z okoljem. V ospredju vizije do leta 2050 je vzpostavitev nizkoogljične družbe, zeleno, krožno gospodarstvo in odporni ekosistemi kot temelj blaginje državljanov (Ohliger 2015a, 1–2). Med horizontalnimi strategijami se je začela leta 2010 izvajati strategija Evropa 2020, katere cilj je vzpostaviti »pametno, vključujočo in trajnostno rast«. Eden izmed

petih krovnih ciljev strategije do leta 2020 so tudi podnebne spremembe in energetska trajnost. Sestavni del strategije je tudi sedem vodilnih pobud, med drugim tudi pobuda za Evropo, gospodarno z viri, ki je usmerjena v trajnostno rast ter podpira prehod na gospodarstvo z učinkovito rabo virov in nizkimi emisijami ogljika (Evropska komisija 2010, 5–6).

Boj proti podnebnim spremembam je opredeljen kot izrecen cilj okoljske politike Evropske unije v 191. členu Pogodbe o delovanju Evropske unije. Je bistven element okoljskega programa EU z vse večjim pomenom za druga področja politike, na primer energetiko, promet, kmetijstvo in regionalni razvoj (Evropska unija 2010, 132). Prva iniciativa s strani Evropske unije v zvezi s podnebnimi spremembami je zaznana že leta 1991 s sprejetjem Strategije skupnosti za zmanjševanje ogljikovega dioksida in izboljšanje energetske učinkovitosti. Leta 2000 je Evropska komisija sprejela Evropski program o podnebnih spremembah s ciljem implementirati Kjotski protokol, ki je v prvi vrsti pripeljal do sprejetja politik in ukrepov na področju trgovanja z emisijami toplogrednih plinov. V letu 2007 je bil sprejet t. i. podnebno-energetski (zakonodajni) paket Evropske unije (2020 climate & energy package), v katerem so postavili osnovne podnebne in energetske cilje: 1) omejiti segrevanje planeta na 2 stopinji Celzija nad predindustrijsko povprečno temperaturno ravno, 2) zmanjšati emisije toplogrednih plinov do leta 2020 za vsaj 20 % glede na leto 1990, 3) izboljšati energetske učinkovitost za vsaj 20 % ter 4) povečati delež obnovljivih virov energije v končni porabi na 20 %. Evropska unija se je s sprejetjem teh podnebnih in energetskih ciljev zavezala k prehodu v visoko energetske učinkovito in nizkoogljico gospodarstvo. Načrt za prehod na konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 (Roadmap for moving to a competitive low-carbon economy in 2050) iz leta 2011 pa določi še stroškovno učinkovite poti za doseg cilja zmanjševanja emisij toplogrednih plinov za 80 do 95 % do leta 2050 glede na leto 1990 (Služba Vlade za podnebne spremembe, 2012a). V oktobru 2014 je postavila še ambicioznejše cilje v svojem okviru podnebne in energetske politike za leto 2030 (2030 climate & energy framework), v katerem se je zavezala, da bo do leta 2030 dosegla naslednje cilje: zmanjšati emisije toplogrednih plinov za vsaj 40 % glede na leto 1990, izboljšati energetske učinkovitost za 27 % in povečati delež obnovljivih virov energije na 27 % (Evropska komisija 2016).

Vseskozi je Evropska unija tudi eden glavnih igralcev v mednarodnih pogovorih o

podnebju. Ključno vlogo je odigrala pri zadnjih pogajanjih za podnebni sporazum v Parizu, ki je bil sprejet decembra 2015. Pariški podnebni sporazum velja za prvi univerzalni sporazum o zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov in o krepitvi obrambe proti posledicam podnebnih sprememb ter napoveduje prehod v dobo brez fosilnih goriv. Evropska unija je oblikovala široko koalicijo razvitih držav in držav v razvoju ter tako pripomogla, da ga je sprejelo 195 držav (Evropska komisija 2015).

3.2 Podnebna politika na ravni Slovenije

Slovenija po eni strani sledi potrebam izvajanja evropskega pravnega reda, po drugi strani izkazuje zavedanje o možnih globalnih posledicah podnebnih sprememb ter dejstvu, da bodo podnebne spremembe močnejše prizadela njena obalna in gorska področja. V zadnjih letih prav tako niso zanemarljivi pogosti pojavi skrajnih vremenskih pojavov (kot so žled, poplave, suše, močno deževje, vročinski vali).

Vse do polnopravnega članstva Slovenije v EU leta 2004 se je področje varstva okolja prilagajalo zahtevam EU. Za pridružitveno obdobje je tako značilno, da se je evropska okoljska zakonodaja zgolj prevzemala, ni pa bilo veliko možnosti, da bi jo prilagodili specifičnim nacionalnim razmeram (Knep in Fink-Hafner 2011, 118). V ta namen je na področju podnebnih sprememb Slovenija v letu 1995 ratificirala Okvirno konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah in v letu 2002 še Kjotski protokol. Z ratifikacijo Kjotskega protokola se je zavezala, da bo svoje emisije toplogrednih plinov zmanjšala v povprečju za 8 % glede na leto 1986. Slovenija je na konferenci pogodbenic Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja in Kjotskega protokola v Kopenhavnu decembra 2009 pristopila h Kopenhavnskemu dogovoru, s katerim se je velika večina držav sveta zavezala k zaustavitvi globalnega segrevanja pod 2 stopinji Celzija glede na predindustrijsko raven (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011a, 2). Slovenija je tudi podpisnica decembra 2015 sprejetega Pariškega podnebnega sporazuma, s katerim bomo prispevali svoj delež k omejitvi rasti globalnega segrevanja pod 2 stopinji Celzija v primerjavi s predindustrijskimi ravni in si prizadevali za prehod v dobo brez fosilnih goriv. Hkrati naj bi nov sporazum spodbudil razvoj zelenega gospodarstva, učinkovito rabo obnovljive energije in drugih naravnih virov (Ministrstvo za okolje in prostor 2015a).

Prvi premik k vzpostavitvi sistemskega pristopa na področju podnebnih sprememb je bil dosežen v letu 2009 z ustanovitvijo Službe Vlade RS za podnebne spremembe ter s sprejetjem Deklaracije Državnega zbora RS o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike podnebnih sprememb (DeONSPPS). Na področju, ki so ga do takrat v glavnem pokrivala nevladne organizacije, kot sta Umanotera in Fokus, je bila iz prepričanja, da podnebna politika ne more biti samo še ena v vrsti običajnih politik, kot so kmetijska, znanstvena, okoljska, gospodarska, junija 2009 ustanovljena Služba Vlada RS za podnebne spremembe. Temeljna delovna področja Službe Vlade RS za podnebne spremembe so bila: 1) usmerjanje sektorskih, medsektorskih in razvojnih politik za doseganje ciljev blaženja in prilagajanja podnebnim spremembam; 2) usklajevanje stališč resorjev za mednarodna pogajanja o podnebni politiki in v imenu vlade predstavljanje stališč RS v mednarodnih institucijah; 3) priprava predlogov zakonov in drugih aktov s področja podnebnih sprememb; 4) sodelovanje z javnim in zasebnim sektorjem pri izvajanju programov in ukrepov; 5) spodbujanje in sodelovanje pri pripravi programov ozaveščanja, usposabljanja in izobraževanja glede podnebnih sprememb (Odlok o ustanovitvi Službe Vlade za podnebne spremembe 2009, 2. čl.).

Podnebne spremembe je prepoznal za ključni in eksistenčni izziv prihodnjega obstoja človeške civilizacije tudi Državni zbor RS s sprejetjem Deklaracije o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike do podnebnih sprememb (DeONSPPS 2009, 1. čl.). S to deklaracijo je Državni zbor RS na podlagi priporočil Medvladnega foruma za podnebne spremembe (Intergovernmental Panel on Climate Change) sprejel stališče, da bi morale razvite države znižati emisije toplogrednih plinov (TGP) za 40 % do leta 2020 in za 80 do 95 % do leta 2050. Hkrati se je tudi zavezal, da bo skupaj z Vlado RS pristopil k oblikovanju zakona o podnebnih spremembah in nacionalne strategije za boj zoper podnebne spremembe, ki je za osrednji razvojni cilj države do leta 2020 zastavil prehod v nizkoogljično družbo in družbo trajnostnega razvoja. Državni zbor RS se je s sprejetjem deklaracije zavezal, da bo skupaj z Vlado RS aktivno pristopil v boju zoper podnebne spremembe. Vlado RS je pozval, naj kot razvojni cilj zastavi prehod v nizkoogljično družbo in družbo trajnostnega razvoja (DeONSPPS 2009, 2. in 3. čl.).

Podnebne spremembe so bile tako na najvišji politični ravni vse do leta 2012 prepoznane kot ključni in eksistenčni izziv prihodnjega obstoja. Hkrati podnebna

politika ni bila razumljena samo v luči preprečevanja (zmanjševanja emisij) in blaženja podnebnih sprememb, ampak je imela cilj, da v okviru strategije prehoda na nizkoogljično družbo integrira elemente vseh drugih sektorskih politik na vladni ravni (Mladina 2015). Podnebne spremembe so bile tudi ena izmed prioritet takratne slovenske zunanje politike, saj so bile spoznane kot eden največjih globalnih izzivov in so bile vedno pogostejše tema zunanjepolitičnih pogovorov. V ta namen se je na pobudo Slovenije v letu 2010 ustanovila t. i. »Zelena skupina«, ki je združevala zunanje ministre 6 držav (Slovenija, Kostarika, Singapur, Združeni arabski emirati, Zelenortske otoki, Islandija) ter se je aktivno ukvarjala z vprašanji vode, podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja. Cilj skupine je bil opozarjati, da bi morale biti okoljske problematike stalna zunanje politična tema (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011a, 5). Vse do ukinitve Službe Vlade RS za podnebne spremembe marca 2012 je služba opravljala pomembne naloge in projekte, s katerimi je tudi prek sodelovanja z gospodarstvom, strokovnimi in znanstvenimi institucijami ter nevladnimi organizacijami prispevala k stroškovno čim bolj učinkovitemu izpolnjevanju mednarodnih obvez Slovenije in prilagajanju neizogibnim negativnim posledicam podnebnih sprememb, z vsem tem pa za dolgoročno konkurenčnost slovenskega gospodarstva in kakovost življenja prebivalcev Slovenije (Vlada 2011). Služba Vlade RS za podnebne spremembe je v javno obravnavo in medresorsko usklajevanje posredovala tudi Zakon o podnebnih spremembah in osnutek Strategije prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2060 (ali t. i. Podnebno strategijo). Zakon o podnebnih spremembah je predvidel vzpostavitev manjkajočega zakonskega okvira za uresničitev blaženja in prilagoditve podnebnim spremembam s ciljem vzpostaviti nizkoogljično družbo, v kateri bomo v ozračje spuščali manj toplogrednih plinov, hkrati pa zagotavljali gospodarsko rast in blaginjo (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010a, 18). Strategija prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo je imela namen postaviti okvir za uveljavitev nizkoogljične družbe (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010a, 15). Do dokončne uveljavitvi omenjenih dveh aktov z ukinitvijo Službe Vlade RS za podnebne spremembe v letu 2012 ni prišlo. S tem so podnebne spremembe na najvišji politični ravni izgubile pomen.

V tem poglavju sem se posvetila podnebni politiki na mednarodni ravni in tudi na ravni Evropske unije in Slovenije. Na podlagi napisanega je vsem podnebnim politikam skupno, da niso usmerjene samo v preprečevanje (zmanjševanje emisij) in blaženje

podnebnih sprememb, temveč je njihov cilj prehod v nizkoogljično družbo. V ta namen se bom v nadaljevanju ukvarjala z vprašanjem, kaj razumemo pod pojmom nizkoogljična družba.

4 NIZKOOGLEJČNA DRUŽBA

Najrazumnejši pristop k preprečevanju najhujših posledic podnebnih sprememb bi bil zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida. V ta namen se je razvil koncept nizkoogljične družbe kot operativni koncept, znotraj katerega vlade razvitih držav iščejo rešitve za okoljske in tehnološke omejitve. Na politični ravni predstavlja prehod v nizkoogljično družbo globalni koncept reševanja podnebnih sprememb. Osnovni cilj je vzpostaviti nizkoogljično gospodarstvo in se izogniti nevarnostim podnebnih sprememb. Osrednja vloga prehodu v nizkoogljično družbo pripada tehnologiji oziroma tehnološkim rešitvam (Lukšič 2014, 772–773). Poznana so štiri glavna področja tehnoloških rešitev (Maslin 2007, 162–163): 1) odstranitev CO₂ iz industrijskih procesov, kar bi posledično prispevalo k zmanjšanju atmosferskega ogljika; 2) energetska učinkovitost, s katero bi porabili manj energije in tako proizvedli manj ogljikovega dioksida; 3) raba obnovljivih virov energije, katerih neto bilanca izločanja CO₂ je nična, ter 4) možnost za odstranjevanje CO₂ iz ozračja bodisi s ponovno pogozditvijo ali spodbujanjem morja, da vsrka več. Vse te tehnologije so smiselne, čeprav ima vsaka izmed njih svoje slabosti in po Maslinu je odgovor kombinacija izboljšanja energetske učinkovitosti in rabe obnovljivih virov energije (Maslin 2007, 165).

Skea in Nishioka (2008, S6) sta nizkoogljično družbo opredelila, kot družbo, ki naj bi:

- sprejemala ukrepe, ki so v skladu z načeli trajnostnega razvoja, in obenem zadostila potrebam po razvoju vsem skupinam znotraj družbe;
- zagotavljala pomemben prispevek v smeri globalnih prizadevanj za zmanjšanje atmosferskih koncentracij CO₂ in ostalih toplogrednih plinov na raven, ki bo preprečila nevarne podnebne spremembe;
- zagotavljala visoko stopnjo energetske učinkovitosti, spodbujala rabo nizkoogljičnih virov energije ter spodbujala razvoj in uporabo nizkoogljičnih tehnologij;
- uvedla potrošniške vzorce in ravnanja, skladna z nizkimi stopnjami izpustov toplogrednih plinov.

Izpostavita tudi, da bo način prehoda v nizkoogljično družbo odvisen od stopnje razvoja vsake države posebej. Za razvite države bo cilj nizkoogljične družbe dosežen z velikim

zmanjševanjem emisij ogljikovega dioksida do sredine 21. stoletja, ki bo vključeval razvoj in uporabo nizkoogljičnih tehnologij ter spremembe načina življenja in institucij. Za države v razvoju bo vzpostavljanje nizkoogljične družbe moralo iti z roko v roki z doseganjem širših razvojnih ciljev. Izpostavljata tudi, da čeprav osrednja vloga vzpostavljanja nizkoogljične družbe pripada tehnologiji, ne smemo zanemariti pomena sprememb v načinu življenja in ostalih družbenih sprememb (Skea in Nishioka 2008, S6). Prav tako so študije, ki so analizirale različne pristope prehoda v nizkoogljično družbo, prišle do ugotovitve, da je vzpostavitev nizkoogljične družbe mogoča in dosegljiva, vendar ta poleg sprememb na področju tehnologij vključuje tudi velike institucionalne spremembe in spremembe načina življenja. Izpostavljajo, da je treba pri trenutnih odločitvah na najvišji ravni razmišljati dolgoročno, saj način prehoda v nizkoogljično družbo ni vnaprej določen in je mogočih več scenarijev prehoda, odvisno od odločitev na strani politične elite, gospodarstva, lokalnih skupnosti in posameznikov (Strachan in Foxon 2012, 89).

Na ravni Slovenije najdemo opredelitev nizkoogljične družbe v osnutku Zakona o podnebnih spremembah kot družbe, ki izpušča manj kot 2 toni CO₂ na prebivalca letno (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010a, 15). V Strategiji o prehodu Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2060 je nizkoogljična družba opredeljena kot »družba (ali gospodarstvo), katere emisije toplogrednih plinov so nižje od absorpcijske sposobnosti globalnega ekosistema, in hkrati temelji na načelih trajnostnega razvoja« (Služba Vlade za podnebne spremembe 2012b, 7). V ta namen je bil zasnovan interdisciplinarni konzorcij raziskovalnih organizacij in podjetij z raziskovalci, ki je imel cilj odgovoriti na vprašanje, ali je nizkoogljična družba v Sloveniji dosegljiva. Njihove ugotovitve so bile:

da na dosednji način cilj kvalitetnega razvoja in nizkoogljične družbe ne bo dosegljiv. Potrebne so radikalne spremembe mišljenja in delovanja na mnogih povezanih področjih. Pri iskanju tehnologij, s katerimi je ta cilj dosegljiv, je potrebno poudariti, da je najprej pomembna »tehnologija« strateškega dolgoročnega komuniciranja in ustvarjanje družbenega konsenza za družbene strateške odločitve. Glede tehnologij v ožjem pomenu besede je jasno, da je pomembno vključevanje novih spoznanj in procesov. Istočasno s prehodom v nizkoogljično družbo mora Slovenija reševati tudi dolgoročne izzive (trajnostni

razvoj, učečo se družbo, demografske spremembe, kohezivnost in odpornost na velike spremembe v zunanjih pogojih) na drugih področjih, pomembnih za blaginjo in stabilnost Slovenije (Škarja in drugi 2011, 57).

Namen prehoda v nizkoogljično družbo je znižanje emisij prek nove kakovosti gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja, kar terja izrazite strukturne spremembe v gospodarstvu in širši družbi. V ospredju vizije Slovenije kot nizkoogljične družbe leta 2050 je vzajemno povezana in vključujoča nizkoogljična družba z odličnim gospodarstvom ter kakovostjo življenja, prostora in naravnega okolja (Služba Vlade za podnebne spremembe 2012b, 7).

V tem poglavju sem predstavila koncept nizkoogljične družbe kot širši globalni koncept reševanja podnebnih sprememb. V naslednjem poglavju sem bom dotaknila ožjega vidika naslavljanja podnebnih sprememb – vidik učinkovite rabe virov kot enega najbolj bistvenih elementov za nadaljnji družbeni in gospodarski napredek.

4.1 Učinkovita raba virov

Na začetku je treba izpostaviti, da so naravni viri temelj človeške družbe. Po eni strani so vhodni faktorji gospodarstva, po drugi strani so skupni viri (čist zrak, pitna voda in biotska raznovrstnost) bistveni za naše preživetje, splošno zdravje in dobro počutje. Poraba virov v družbi stalno narašča in če ne bomo spremenili načina rabe virov, lahko že v času te generacije izčrpamo vse najpomembnejše vire (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2014, 8).

Pojem učinkovite rabe virov na najosnovnejši ravni pomeni »z manj narediti več«. Izraža razmerje med ustvarjenimi donosi (kot je gospodarska proizvodnja in izboljšanje življenjskega standarda) in zahtevami družbe do narave (glede pridobivanja virov, izpustov onesnaževal in pritiskov na ekosisteme). Pomemben vidik širšega cilja je prehod na nizkoogljično gospodarstvo, in sicer z vidika, da je treba zmanjšati obremenjevanje okolja, ki ga družba povzroča z uporabo virov. Poleg tega je učinkovita raba virov izjemnega pomena za ohranjanje zmogljivosti ekosistemov ter družbenega in gospodarskega napredka v svetu z omejenimi viri. Na žalost to ni dovolj, saj povečanje učinkovitosti samo kaže, da je rast proizvodnje večja od rasti rabe virov in nastajanja

izpustov, ne zagotavlja pa absolutnega zmanjšanja pritiskov na okolje. V ta namen je treba poleg ocenjevanja razmerja med rabo virov in gospodarsko proizvodnjo ovrednotiti tudi, ali se zmanjšujejo vplivi na okolje, ki izhajajo iz rabe virov v družbi (Evropska agencija za okolje 2015, 83).

Na mednarodni ravni sta učinkovita raba virov in nizkoogljična družba postali osrednji temi prehoda v zeleno gospodarstvo. Tudi na ravni Evropske unije je drugi prednostni cilj zadnjega sedmega okoljskega akcijskega programa z naslovom »Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta« ta, da se »Evropska unija spremeni v z viri gospodarno, zeleno in konkurenčno nizkoogljično gospodarstvo« (Sklep 1386/2013/EU, 2.čl.). Uveljavlja se prehod iz linearnega vzorca rasti »vzemi, izdelaj, porabi in zavrzi« na krožni model, ki temelji na čim večjem izkoristku virov in potrebi, da se jih obdrži v gospodarstvu tudi po izteku življenjske dobe izdelkov (Evropska agencija za okolje 2015, 86). Obstaja soglasje, da je pojem »krožnega gospodarstva, v katerem se nič ne zavrže«, ključnega pomena za doseg povečanja učinkovitosti rabe virov (Evropska agencija za okolje 2015, 89).

Povečanje učinkovitosti izkoriščanja virov pri izvajanju javnih storitev v najširšem smislu je v strategiji Evropa 2020 razumljeno kot ključni element za spodbujanje strukturnih prilagoditev, rasti in delovnih mest ter gospodarskega razvoja. Na učinkovito izrabo virov in s tem učinkovito javno upravo med drugim vpliva tudi okoljsko in energetska učinkovito delovanje javne uprave⁵ (Ministrstvo za javno upravo 2014, 49). Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo (Ministrstvo za javno upravo 2015a, 37) namerava med dejavnosti javnega sektorja, ki so lahko zgled, vpeljati koncept zelene pisarne na ravni celotne javne uprave, saj je dejavnost javnega sektorja večinoma pisarniška dejavnost. Predvideva se, da bi vpeljava okoljsko učinkovite javne uprave prispevala k zniževanju emisij toplogrednih plinov in drugih okolju škodljivih vplivov. S svojim pozitivnim zgledom in zelenimi javnimi naročili pa bi spodbudila uvajanje in pospeševanje izvajanja ukrepov za prehod v nizkoogljično družbo, učinkovito z viri (Ministrstvo za javno upravo 2015a, 37).

⁵ Ostali vplivi so: pravilno načrtovanje proračuna, strateško ravnanje z nepremičnim in premičnim premoženjem države, učinkovita in racionalna organiziranost javne uprave ter učinkovit, načrtovan pristop k uresničevanju strateških ciljev (Ministrstvo za javno upravo 2014, 49).

V ta namen se bom v naslednjem poglavju dotaknila podnebnih ukrepov, ki vodijo v nizkoogljično družbo, učinkovito z viri, z vidika slovenskega javnega sektorja in njegovih zavez v smeri dajanja zgleda pri odgovornem obnašanju do okolja.

5 PODNEBNI UKREPI

Osnovno spoznanje velike večine svetovne znanstvene skupnosti je, da podnebnih sprememb ne moremo več preprečiti, ampak jih lahko le ublažimo in upočasnimo. Da bi preprečili katastrofalne posledice velikega obsega, je treba bistveno zmanjšati emisije toplogrednih plinov. V prejšnjih poglavjih smo spoznali, da je nizkoogljična družba prepoznana kot globalni koncept reševanja podnebnih sprememb, v ožjem smislu pa je učinkovita raba virov eden bistvenih elementov za nadaljnji družbeni in gospodarski napredek. V veljavi sta dve vrsti ukrepanja ob podnebnih spremembah. Najprej je treba zmanjšati emisije toplogrednih plinov, torej sprejeti ukrepe za blažitev, poleg tega pa se je treba prilagoditi neizogibnim učinkom podnebnih sprememb (Kajfež-Bogataj 2012, 195).

Za kredibilnost vsakršnega vladnega ukrepa v smeri učinkovite rabe virov je predvsem potrebno, da javni sektor postane zgled. Marsikateri izmed programov učinkovite rabe virov se nanaša na ukrepe, ki se lahko sprejmejo v okviru ministrstev in drugih javnih organizacij (kot npr. preprečevanje nastajanja odpadkov v javnih ustanovah, energijsko učinkovite zgradbe, več kriterijev glede učinkovite rabe virov pri javnih naročilih) (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2014, 206). Izvajanje ukrepov učinkovite rabe energije in drugih podnebnih ukrepov s strani javnega sektorja naj bi dajalo zgled celotni javni upravi, gospodarstvu in širši družbi. S tem namenom bom v naslednjem poglavju z analizo normativnih aktov izpostavila ključne akterje in ukrepe, h katerim se je zavezal javni sektor, zato da bi sam najprej odigral ključno vlogo pri dajanju zgleda javnosti.

5.1 Podnebni ukrepi za slovenski javni sektor

Javni sektor ne bi smel biti izjema pri aktivni vlogi blaženja podnebnih sprememb, saj ima s svojim obnašanjem in naročanjem velik vpliv na okolje. Po eni strani s politikami, zakoni, programi in ekonomskimi instrumenti usmerja gospodarski razvoj, torej tudi delovanje industrije, storitev, raziskav, deloma tudi potrošnikov, po drugi strani pa lahko določi lastno ravnanje do okolja prek najrazličnejših ukrepov v okviru svojega delovanja in odločitev, ki jih mora sprejemati vsak dan. S sprejetjem številnih strategij,

programov in akcijskih načrtov ter prenosom relevantne okoljske zakonodaje Evropske unije v nacionalni pravni red, mora dajati zgled pri odgovornem obnašanju do okolja. Z zgledom daje zgled državljanom in jih s tem spodbuja k bolj ozaveščenemu okoljskemu ravnanju in navadam.

Na podlagi analize normativnih aktov na evropski ravni ter na ravni sprejetih zakonov podzakonskih aktov, sklepov in priporočil Vlade RS in Državnega zbora RS, operativnih programov in akcijskih načrtov, ki urejajo področje podnebnih sprememb v Sloveniji, bom izpostavila ključne akterje in ukrepe, h katerim se je zavezal javni sektor, zato da bi sam najprej odigral ključno vlogo pri dajanju zgleda javnosti.

5.1.1 *Evropske direktive*

Na ravni Evropske unije je bila že v letu 2006 na področju spodbujanja energetske učinkovitosti in energetskih storitev sprejeta *Direktiva Evropskega Parlamenta in Sveta o učinkovitosti rabe končne energije in energetskih storitvah*. Direktiva države članice v sedmem členu zavezuje, da javni sektor postane zgled. Državljanom in privatnemu sektorju naj bi bile v ta namen učinkovito predstavljene zgledna vloga in dejavnosti javnega sektorja. V direktivi je posebej izpostavljen pomen energetske učinkovitosti javnega sektorja, ki naj bi služil drugim za zgled, kar zadeva naložbe, vzdrževanje in druge izdatke za opremo, ki rabi energijo, energetske storitve in druge ukrepe izboljšanja energetske učinkovitosti (Direktiva 2006/32/ES, 7. čl.). Države članice so se zavezale, da bo javni sektor prevzel izvedbo enega ali več ukrepov za izboljšanje energetske učinkovitosti s poudarkom na gospodarnih ukrepih, ki zagotavljajo največje prihranke energije v najkrajšem obdobju. V ta namen naj bi izpolnil vsaj dve od sledečih zahtev: 1) uporabo finančnih instrumentov za varčevanje z energijo, kot je že predviden ukrep pogodbenega zagotavljanja prihrankov energije, ki zagotavlja merljive in vnaprej določene prihranke energije; 2) nakup energetske učinkovite opreme in vozil; 3) nakup opreme, ki ima v vseh stanjih, vključno s stanjem pripravljenosti, ustrezno energetske učinkovitost, ter 4) nakup ali najem energetske učinkovite stavbe (Ministrstvo za okolje in prostor 2006, 158). Direktiva tudi spodbuja, da lahko javni sektor poleg izvajanja ukrepov daje zgled tudi z uvajanjem pilotnih projektov energetske učinkovitosti, spodbuja zaposlene k energetske učinkovitemu usmerjenemu obnašanju ter omogoča izmenjavo najboljših praks med organi javnega sektorja

(Direktiva 2006/32/ES, 8. čl.).

V letu 2010 sprejeta *Direktiva Evropskega Parlamenta in Sveta o energetske učinkovitosti stavb* v 21. in 23. členu javni sektor v posamezni državi članici postavlja za vodilnega na področju energetske učinkovitosti stavb ter jih zavezuje, da morajo postati zgled. V 24. členu je navedeno, da morajo stavbe, ki jih uporabljajo javni organi, in stavbe, v katerih se pogosto zadržuje javnost, postati zgled na način, da kažejo upoštevanje okoljskega in energetskega vidika (Direktiva 2010/31/EU, 21., 23., 24. čl.).

V 15. členu *Direktive o energetske učinkovitosti* iz leta 2012 je ponovno izpostavljeno, da bi moral biti javni sektor zgled energetske učinkovitosti, saj so lahko pomemben dejavnik pri spodbujanju preusmeritve trga k učinkovitejšim izdelkom, stavbam in storitvam ter pri spreminjanju vedenja državljanov in podjetij pri porabi energije (Direktiva 2012/27/EU, 15. čl.).

5.1.2 Zakoni in podzakonski akti

V letu 2010 sprejet *Zakon o spremembah in dopolnitvah Energetskega zakona (EZ-D)* uvaja sisteme upravljanja z energijo v javnem sektorju v člen 66.c, ki je določal, da morajo za javne stavbe s površino nad 500 m² upravljavci stavb voditi energetske knjigovodstvo in da zanje vlada lahko sprejme letne cilje energetske učinkovitosti (EZ-D 2010, 66.c čl.). Poleg tega je zakon v 66.č členu določal še, da v primeru doseganja prihrankov na podlagi izboljšanja učinkovite rabe energije v javnih stavbah vlada lahko določi učinkovitostno dividendo, ki pomeni udeležbo posameznega odjemalca energije pri proračunskem uporabniku. Predvidel je, da lahko odjemalci prejmejo učinkovitostno dividendo, če je bil prihranek pri stroških za energijo na podlagi podatkov energetskega knjigovodstva večji od 10 % zneska iz leta pred letom, za katerega se ugotavlja prihranek. Merila, na podlagi katerih se določi višina učinkovitostne dividende in pravica do porabe, naj bi predpisala vlada z uredbo (EZ-D 2010, 66.č čl.).

Z Odlokom o ustanovitvi Službe Vlade RS za podnebne spremembe je bila v letu 2009 ustanovljena Služba Vlade RS za podnebne spremembe. V 2. čl. Odloka o ustanovitvi Službe Vlade RS za podnebne spremembe sta bili med navedenimi nalogami službe tudi pripravljanje predlogov zakonov in drugih aktov, ki zadevajo področje podnebnih

sprememb ter spodbujanje upoštevanja posledic podnebnih sprememb pri celotnem delovanju javnega sektorja (Odlok o ustanovitvi SVPS 2009, 2. čl.). V ta namen je v letu 2010 Služba Vlade RS za podnebne spremembe v sodelovanju s strokovnjaki in predstavniki civilne družbe, gospodarstva, lokalnih skupnosti in javne uprave pripravila osnutek *Zakona o podnebnih spremembah in osnutek Strategije prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2060 (ali t. i. Podnebna strategija)*. Namen zakona je bil vzpostaviti manjkajoči zakonski okvir za uresničitev ciljev blaženja podnebnih sprememb in prilaganja nanje, dolgoročno pa doseči prehod v nizkoogljično družbo, v kateri bi v ozračje izpuščali manj toplogrednih plinov, obenem pa zagotavljali gospodarsko rast in blaginjo ter mednarodno konkurenčnost. V veliki meri se dotakne delovanja državnih organov in organov lokalne skupnosti, ki bi morali z izvajanjem svojih pristojnosti zagotavljati pogoje za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in tiste dejavnosti, s katerimi zagotavljajo prilaganje podnebnim spremembam; spodbujati uporabo izdelkov in izvajanje storitev s čim manjšim ogljičnim odtisom ter spodbujati ozaveščanje, informiranje in izobraževanje javnosti o podnebnih spremembah. Hkrati je bilo predvideno, da bodo morali državni organi za stavbe, za katere se vodi energetska knjigovodstvo, enkrat letno poročati o emisijah toplogrednih plinov stavb Vladi RS. Poleg tega bi organizacije javne uprave ugotavljale ogljični odtis, s katerim bi se ugotavljali izpusti toplogrednih plinov, povzročeni z delovanjem organizacije (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011b, 48–50). Javna obravnava in medresorsko usklajevanje je bilo končano v letu 2011, vendar do sprejetja zakona in končne veljave tega ni prišlo.

V javno obravnavo je bila v letu 2012 posredovana še *Strategija prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2050 ali t. i. Podnebna strategija*. Na področju javnega sektorja je predvidela predvsem pospešeno energetska sanacijo in prenovu javnih stavb, vključno z uporabo pogodbenega zagotavljanja energetske učinkovitosti (Služba Vlade za podnebne spremembe 2012b, 59). Poleg tega je predvidela uvajanje okoljske učinkovitosti v celotni javni upravi, ki bi prispevali k zniževanju emisij toplogrednih plinov in zmanjševanju drugih škodljivih vplivov. Hkrati bi javna uprava s svojim pozitivnim zgledom in zelenimi javnimi naročili spodbudila uvajanje ali intenzivnejše izvajanje ukrepov za prehod v nizkoogljično družbo pri drugih deležnikih (Služba Vlade za podnebne spremembe 2012b, 67). Zaradi pomanjkanja politične volje do njenega sprejetja in končne veljave ni prišlo.

V marcu 2014 je bil sprejet novi *Energetski zakon (EZ-D)*, ki v 330. členu opredeli zahtevo, da morajo biti vse nove stavbe, zgrajene po 31. decembru 2020, skoraj ničenergijske, pri čemer je potrebna energija v veliki meri proizvedena iz obnovljivih virov na kraju samem ali v bližini. Javni sektor naj bi bil vodilni zgled, kar pomeni, da za nove stavbe, ki so v lasti Republike Slovenije ali samoupravnih lokalnih skupnosti in jih uporabljajo osebe javnega sektorja, zakon začne veljati že dve leti prej in se začne uporabljati z 31. decembrom 2018 (EZ-1 2014, 330. čl.). Določilo predstavlja prenos zahtev iz evropske direktive o energetske učinkovitosti stavb (Direktiva 2010/31/EU). Za razliko od sprejetega Zakona o spremembah in dopolnitvah energetskega zakona v letu 2010, ki je v 66.c členu predpisal obvezno energetske knjigovodstvo (EZ-D 2010, 66.c čl.), novi energetske zakon v 324. predpisuje, da morajo osebe javnega sektorja vzpostaviti sistem za upravljanje z energijo. Z uredbo pa bo Vlada določila še zavezance in minimalne vsebine sistema upravljanja z energijo, ki vključujejo cilje s področja energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije, ukrepe za doseganje ciljev, odgovorne osebe in načine preverjanja doseganja ciljev (EZ-1 2014, 324. čl.).

5.1.3 Sklepi in priporočila Vlade RS in Državnega zbora RS

Pomemben korak je bil dosežen s sprejetjem *Deklaracije Državnega zbora RS o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike podnebnih sprememb* novembra 2009, v kateri poziva Vlado RS:

da pravočasno pripravi prenos vse relevantne zakonodaje Evropske unije za področje podnebnih sprememb v nacionalni pravni red Slovenije; da pripravi strokovne podlage in analize o možnostih, stroških in koristih podnebnih ukrepov za Slovenijo do zmanjšanja izpustov za vsaj 80 % do leta 2050; da do leta 2011 pripravi vse relevantne strateške in programske dokumente, ki bodo zajemali izpolnjevanje zavez in ciljev; da s pripravo Strategije razvoja Slovenije do leta 2020 kot osrednji razvojni cilj zastavi prehod v nizkoogljično družbo in družbo trajnostnega razvoja; da najkasneje do leta 2011 pripravi nacionalni program za blaženje in prilaganje na podnebne spremembe, ki jim bodo sledili vsi sektorski programi za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, prioriteto za področje energetike in prometa; da pripravi nacionalni energetske program, s katerim opredeli prihodnjo energetske politiko na temelju obnovljivih virov

energije; da v letu 2010–2011 pripravi celovito strategijo komuniciranja z javnostmi za področje podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja ter učinkovite ukrepe na področju vzgoje in izobraževanja na tem področju; da k proaktivnemu sodelovanju za uresničitev vseh nalog na tem področju povabi strokovno in širšo javnost, še posebej gospodarstvo, strokovne in znanstvene institucije ter nevladne organizacije in da o uresničevanju ciljev in zavez ter o pripravi in izvajanju zakonodajnih in programskih dokumentov na področju podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja vsaj enkrat letno celovito poroča Državnemu zboru Republike Slovenije (DeONSPPS 2009, 4. čl.).

Korak naprej je priprava koncepta okoljsko učinkovite javne uprave, ki ga je za potrebe enotnega usmerjanja in učinkovitega izvajanja ukrepov pripravila v letu 2009 ustanovljena Služba Vlade RS za podnebne spremembe in ga posredovala v potrditev Vladi RS. Vlada je želela prenesti okoljske aktivnosti na vso državno upravo, zato je na 92. redni seji dne 22. julija 2010 sprejela *Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave* z glavnim ciljem, da uveljavljanje ukrepov blaženja podnebnih sprememb razume, sprejema in zanje skrbi širok krog vladnih funkcionarjev, uradnikov in ostalih sodelavcev v državni upravi. Izpostavlja potrebo, da s podnebnimi ukrepi začne pri sebi. Osnovni namen uvajanja okoljske odgovorne državne uprave je bil: zmanjšanje negativnih vplivov na okolje z vidika izpustov toplogrednih plinov; uvedba energetskega knjigovodstva; izboljšanje stroškovne učinkovitosti; varčevanje z energijo, potrebno za delovanje stavbe; usposabljanje in motiviranje sodelavcev v državnih organih ter pozitivni zgled celotni javni upravi, gospodarstvu in širši družbi. Za koordinatorja je bila imenovana Služba Vlade RS za podnebne spremembe (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 2–3).

Do leta 2015 področje podnebnih sprememb ni več zajeto v normativnih aktih na najvišji ravni. Prvi premik je zaznati z osnutkom *Strategije razvoja uprave 2015–2020*, ki ga je pripravilo Ministrstvo za javno upravo RS decembra 2014 in je bila v končni verziji sprejeta aprila 2015. Strategija je na področju okoljsko in energetske učinkovitih stavb predvidela ponovno uvedbo energetskega knjigovodstva ter vzpostavitev sistema okoljsko učinkovite državne uprave v vseh ministrstvih in organih v sestavi (Ministrstvo za javno upravo 2014, 60–61). Na podlagi medresorskega usklajevanja in objave odzivov na javno razpravo je bilo poglavje 6.8.4 Okoljska in energetska učinkovitost

stavb izvzeto iz strategije s pojasnilom, da je v postopku priprave dolgoročna strategija obnove stavb za spodbujanje naložb v prenovu nacionalnega fonda tako javnih kot zasebnih stanovanjskih in poslovnih stavb, ki bo vključila vse vsebine, predvidene v osnutku tega poglavja (Ministrstvo za javno upravo 2015b, 59). V *Dolgoročno strategijo za spodbujanje naložb energetske preнове stavb*, sprejeto oktobra 2015, je bil vključen ukrep uvajanja sistema za upravljanje energije v javnem sektorju z uvedbo energetskega knjigovodstva in drugih sistemov upravljanja za energijo ter uvajanje in vodenje zbirnega energetskega knjigovodstva na ravni občin in države. Za koordinacijo projektov energetske preнове stavb ožjega javnega sektorja je predvidena ustanovitev projektne pisarne, ki bi koordinirala izvedbo projektov energetske preнове v okviru energetskega pogodbenišтва. Ponovna vzpostavitev sistema okoljsko učinkovite državne uprave v vseh ministrstvih in organih v sestavi, predvideni v osnutku strategije razvoja uprave 2015–2020, tudi v dolgoročni strategiji za spodbujanje naložb energetske preнове stavb ni našla svojega prostora (Ministrstvo za javno upravo in Ministrstvo za infrastrukturo 2015, 66).

Ponovno oživitev okoljsko učinkovitega delovanja državne uprave je zaznati v *Okvirnem programu prehoda v zeleno gospodarstvo*, ki ga je Vlada RS na predlog Ministrstva za okolje in prostor RS, Ministrstva za gospodarski razvoj in infrastrukturo RS ter Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS sprejela oktobra 2015. V sedmem poglavju se dotaknejo dejavnosti javnega sektorja, ki predstavljajo zgled, in med drugim navedejo, da bodo visoki standardi okoljske učinkovitosti v celotni javni upravi prispevali k zniževanju emisij toplogrednih plinov in drugih okolju škodljivih vplivov. S svojim pozitivnim zgledom in zelenimi javnimi naročili bo javna uprava v javnem in zasebnem sektorju spodbudila uvajanje in izvajanje ukrepov za prehod v nizkoogljično družbo, učinkovito z viri. Predvidela je centralizirano upravljanje nepremičnin, kar bo v okviru javnega sektorja vzpostavilo pogoje za enoten pristop k zniževanju porabe energentov in s tem emisij toplogrednih plinov. Ugotavljajo, da je dejavnost javnega sektorja večinoma pisarniška dejavnost, zato je predvsem kot ukrep predvideno ozaveščanje javnih uslužbencev in vpeljava koncepta zelene pisarne na ravni celotne javne uprave. Nosilec ukrepov je Ministrstvo za javno upravo RS (2015a, 38).

V Načrtu aktivnosti resorjev 2015–2016, ki je priloga k Okvirnemu programu prehoda v

zeleno gospodarstvo, so predvidene dejavnosti javnega sektorja, ki bodo zgled: 1. priprava poročil za zmanjšanje ogljičnega odtisa ministrstev s pomočjo uporabe informacijskega sistema za spremljanje porabe energentov v javnih stavbah; 2. na področju energetske učinkovitosti je predvideno zmanjšanje rabe energije z »mehkimi« ukrepi (raba prostorov in naprav), energetska sanacija prek energetskega pogodbeništva, nakup zelene elektrike, vzpostavitev energetskega pogodbeništva; 3. predvideni ukrepi za trajnostno mobilnost so uporaba službenih koles, avdio-video konference, delitev parkirišč, zagotovitev brezplačnega polnjenja električnih avtomobilov v delovnem času na parkiriščih v lasti javne uprave, delo na domu; 4. vzpostavitev sistema centraliziranega upravljanja z nepremičninami v lasti RS ter 5. večja oskrba javnih zavodov s hrano in živili lokalnega izvora (Ministrstvo za javno upravo 2015a, 17).

Premik je mogoče zaznati tudi pri Izvajanju nacionalnega programa izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji (ReNPIO13-20), ki se določi z letnim programom izobraževanja odraslih in ga sprejme Vlada RS. *Predlog letnega programa izobraževanja odraslih Republike Slovenije za leto 2016*, pripravljen novembra 2015, predvideva program, financiran iz Sklada za podnebne spremembe, na temo izobraževanja javnih uslužbencev o podnebnih spremembah in trajnostnem razvoju (Vlada RS 2015).

5.1.4 Operativni programi

V prvem *Operativnem programu zmanjševanja emisij toplogrednih plinov*, sprejetem v letu 2003, je bila vloga javnega sektorja predvsem izvajanje izvršilne veje oblasti, brez učinkovitejših ukrepov, h katerim bi bil tudi sam zavezan, da jih izpolnjuje. Vlada RS je s sklepom organom izvršilne oblasti naložila, da izdelajo ožje, resorne ali sektorske programe za aktiviranje najugodnejših ukrepov na svojih področjih delovanja. Ukrep, ki zavezuje javni sektor, je vzpostavitev energetske učinkovitega javnega sektorja, ki bi se izvajal s promocijo pogodbenega znižanja stroškov za energijo (Third Party Financing – TPF). Glavni namen pogodbenega zagotavljanja prihranka energije je bil vključevanje privatnih investorjev v realizacijo ukrepov za učinkovito rabo energije brez angažiranja lastnih finančnih sredstev javnega sektorja. Plačilo privatnega investitorja bi bilo neposredno odvisno od ustvarjenega prihranka, kar pomeni, da je privatni investitor

tudi nosilec podjetniškega tveganja (Ministrstvo za okolje, prostor in energijo 2003, 82–84).

Nadalje je bilo izpostavljeno, da ne obstaja sistemski pristop vlade in pristojnih ministrstev k ozaveščanju javnosti o problemih, povezanih z emisijami toplogrednih plinov, ter da je pomembno, da se ljudje, tako odločevalci kot tudi drugi, seznani s problematiko spreminjanja podnebja in podnebnimi ukrepi, ki bodo potrebni za preprečevanje oziroma ublažitev teh sprememb. V devetem poglavju »Ozaveščanje in izobraževanje javnosti« je bilo navedeno, da mora vlada sama odigrati ključno vlogo pri dajanju zgleda javnosti in tako sporočati, da pri izvajanju Kjotskega protokola misli resno. Predvideni okoljsko učinkoviti ukrepi znotraj državnih institucij so bili nakup službenih vozil, ki imajo majhno porabo goriva za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov v državni upravi, uvajanje standardov ISO 14000 in EMAS ter pregledi energijske učinkovitosti. Ugotovljeno je bilo, da bi bili izvedeni ukrepi lahko najboljša promocija v javnosti (Ministrstvo za okolje, prostor in energijo 2003, 146).

V letu 2006 dopolnjen *Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012* ugotavlja, da je javna uprava med največjimi potrošniki v Evropi, kot tudi v Sloveniji. Ključna ugotovitev je bila, da če bi javni sektor izrabil svojo veliko kupno moč za izbor blaga in storitev, ki so prijazna do okolja, bi lahko tako pomembno prispeval k trajnostnemu razvoju. Prenovljeni operativni program iz leta 2006 je tako med prioritete uvrstil ureditev zelenih javnih naročil na področjih, ki vplivajo na doseganje Kjotskih ciljev in drugih operativnih programov, to pa so javna naročila za zagotavljanje energijsko učinkovitih zgradb, avtomobilov in javnih prevoznih sredstev, ki uporabljajo alternativna goriva, elektriko iz obnovljivih virov energije, hlajenje prostorov iz obnovljivih virov, nakup energijsko učinkovitih računalnikov in druge električne in elektronske pisarniške opreme, recikliran papir ipd. (Ministrstvo za okolje in prostor 2006, 182). Z izvajanjem zelenih javnih nakupov in zelenih investicij v javnem sektorju je predvidela bistveno varčevanje pri porabi energije, potrebne za ogrevanje javnih stavb (investicije v ustrezno izolacijo stavb, uporaba alternativnih in energijsko učinkovitih načinov ogrevanja ...) in porabi naravnih virov (gorivo za javna prevozna sredstva ...), zmanjšanju odpadkov in onesnaženosti ter s tem tudi znižanje emisij toplogrednih plinov. Z izvajanjem zelenih javnih naročil bi postavljali zgled in vpliv na industrijo, da bi razvijala nove okoljske tehnologije in proizvajala okolju

prijaznejše izdelke. Skrb za uveljavljanje in promocijo zelenih javnih naročil je bila zaupana Ministrstvu za okolje in prostor RS (Ministrstvo za okolje in prostor 2006, 183). Ukrep energetske sanacije javnih stavb bi se podobno, kot je bilo predvideno v prvem operativnem programu, spodbujal s pogodbenim zagotavljanjem prihranka energije in zelenimi javnimi naročili (Ministrstvo za okolje in prostor 2006, 12). Predvidel je tudi sprejetje predpisa o prednostni izrabi obnovljivih virov energije pred fosilnimi gorivi v javnih stavbah in sprejetje predpisa, ki določa delež obnovljivih virov energije v javnih zgradbah. Ministrstvu za okolje in prostor RS je imenovano za najpomembnejšega akterja na področju ozaveščanja in obveščanja javnosti o podnebnih spremembah. Prednostna naloga ministrstva je v letu 2006 spopadanje s podnebnimi spremembami. V ta namen je aprila 2006 pričel s kampanjo ozaveščanja in informiranja »Slovenija znižuje CO₂«, ki je nagovarjala različne družbene skupine, da lahko s čim večjim številom majhnih korakov prispevajo k zniževanju izpustov CO₂ (Ministrstvo za okolje in prostor 2006, 229–231).

Vlada RS je julija 2009 sprejela prenovljeni *Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012*, ki predvideva dejavno sodelovanje večine vladnih sektorjev, med drugim tudi izvajanje konkretnjših ukrepov znotraj samega javnega sektorja, vključno z državno upravo. Ravno sprejeta evropska Direktiva 2006/32/ES je bila podlaga, da morajo države članice javnemu sektorju posvetiti posebno pozornost pri izboljšanju energetske učinkovitosti. Opredeljeno je bilo, da ima spodbujanje učinkovite rabe energije v javnem sektorju velike učinke na ponudbo energetskih storitev ter na krepitev povpraševanje po energetsko učinkovitih proizvodih in storitvah. Poleg tega ima ravnanje javnega sektorja velik demonstracijski učinek na druge porabnike, nezanemarljivi pa so tudi prihranki pri stroških za energijo, doseženi v javnem sektorju. Ukrepi, ki se nanašajo na javni sektor, se navezujejo na ukrepe iz prejšnjih verzij operativnih programov. Primaren ukrep je spodbujanje energetske učinkovitosti v javnem sektorju, sledijo pa še ukrepi na področju zmanjševanja izpustov iz osebnih motornih vozil ter ukrepi na področju izobraževanja, usposabljanja, ozaveščanja in promocije. Predvidena sta uvedba zelenih javnih naročil in spremljanje porabe energije (energetsko knjigovodstvo) v javnih stavbah. Pomembna razlika je, da so ukrepi po novem veliko bolj konkretni tako z vidika natančno opredeljenih ukrepov kot pristojnih akterjev, zadolženih za izvedbo posameznih ukrepov, vključno z določenim rokom izvedbe. Ministrstvo za javno upravo RS je imelo nalogo pripraviti bazo stavb javne

uprave in aktivno pristopiti k obnovi stavbnega fonda; pripraviti predpis o sistemu upravljanja z energijo v javnem sektorju; zagotoviti javne objave podatkov o rabi energije; vzpostaviti obvezno energetska knjigovodstvo; uvesti upravljanje porabe energije; redne energetske preglede ter vzpostaviti ustrezne mehanizme za motivacijo javnih ustanov in uslužbencev. Ena od nalog je bila tudi priprava programov usposabljanja javnih uslužbencev o vprašanjih zmanjševanja emisij toplogrednih plinov za izvajanje posameznih zgoraj navedenih ukrepov in priprava predpisa, ki bo zaposlenim v javni upravi dovoljeval delo na daljavo (Ministrstvo za okolje in prostor 2009, 28). Ministrstvo za gospodarstvo RS je bilo zadolženo za pripravo koncepta organizacije izvajanja ukrepov energetske sanacije in trajnostne gradnje stavb v javnem sektorju ter za to, da v sodelovanju z Ministrstvom za finance RS spodbudi izvajanje financiranje projektov v obnovljive vire energije in učinkovito rabo energije s strani tretjega partnerja, s posebnim poudarkom na javnem sektorju (Ministrstvo za okolje in prostor 2009, 24). Služba Vlade RS za evropske zadeve in razvoj je imela nalogo pripraviti uredbo o zelenih javnih naročilih, oceniti stroške in učinke uredbe (prihranke končne energije, emisije TGP) ter pripraviti merila in tehnične specifikacije za posamezna zelena javna naročila. Zagotoviti je morala ustrezno uvrstitev izdelkov in storitev v zelena javna naročila (gradnje, rekonstrukcija in vzdrževanje stavb, nakup in najem energetska učinkovitih stavb, nakup energijsko učinkovite pisarniške opreme, vključno z razsvetljavo, javna razsvetljava, naprave za hlajenje oz. klimatizacijo, sistemi za ogrevanje in hlajenje ter nakup energije). Poleg tega je morala v zelena javna naročila vključiti poleg okoljskega znaka tudi energijske oznake, skladne z EU direktivami za energijske oznake, ter za področje stavb energetska izkaznico stavbe, ki jo predvidevata Direktiva 2002/91/ES in Energetski zakon. Zadolžena je bila tudi za pripravo spremembe predpisa na področju javnih naročil za nova osebna motorna vozila, ki naj vključuje tudi emisije CO₂, ter emisijske stopnje EURO, kot enega od kriterijev pri izboru vozil. Pripraviti je morala stalni program usposabljanja odločevalcev v javni upravi v sodelovanju z Ministrstvom za javno upravo RS (Ministrstvo za okolje in prostor 2009, 28–30). V zaključku prenovljenega operativnega programa iz leta 2009 se ponovno ugotavlja, da systemskega dela Vlade RS in pristojnih ministrstev za ozaveščanje javnosti o problemih, povezanih z emisijami toplogrednih plinov, v Sloveniji še ni (Ministrstvo za okolje in prostor 2009, 204).

Z namenom usmerjanja in oblikovanja politik za doseganje ciljev blaženja in prilaganja

na podnebne spremembe je Vlada RS junija 2009 ustanovila Službo Vlade RS za podnebne spremembe. Novoustanovljena služba je v letu 2010 pripravila *Prvo poročilo o spremljanju izvajanja operativnega programa*. V poročilu ugotavlja napredek pri večini ukrepov in hkrati napoveduje manjše emisije. Poročilo kaže napredek pri sprejemanju ustreznih normativnih podlag, pri ukrepih za prehod na obnovljive vire energije in večjo energetske učinkovitost, vzpostavitvi pogojev za trajnostno gospodarjenje z gozdovi ter pri ukrepih za trajnostne prometne rešitve. Področje energetske učinkovitosti javnega sektorja je ocenjeno z oceno delno zadovoljivo zaradi prepočasnega izvajanja ukrepov na področju učinkovite rabe energije in uvajanja obnovljivih virov energije v javni sektor. Organizacija izvajanja ukrepov energetske sanacije in trajnostne gradnje stavb v javnem sektorju, za katerega je bilo pristojno Ministrstvo za gospodarstvo RS, je še vedno v začetni fazi priprave z razlogom, da ministrstvo nima ustreznih organov, kadrov in sredstev za uspešno izvedbo akcijskega načrta učinkovite rabe energije na področju stavb. Ugotovljeno je bilo tudi, da ni podatkov o uspešnosti spodbujanja izvajanja financiranja projektov v obnovljive vire energije in učinkovito rabo energije s strani tretjega partnerja. V zvezi z obnovo stavbnega fonda je Ministrstvo za javno upravo RS poudarilo, da je obnova dolžnost upravljalcev posameznih nepremičnin, ki zagotavljajo obnovo v okviru sredstev, ki jih imajo v ta namen zagotovljena v okviru letnih finančnih načrtov (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010c, 20–23).

Služba Vlade RS za podnebne spremembe je v letu 2011 pripravila tudi *Drugo poročilo o spremljanju izvajanja operativnega programa zmanjševanja emisij toplogrednih plinov*, v katerem ugotavlja, da bo zaradi gospodarske recesije in prilaganja trošarinske politike kjotski cilj dosežen. Opazen je bil napredek pri zagotavljanju ustreznih normativnih podlag, vendar so zamude pri nekaterih ključnih dokumentih podnebne politike, kot so zelena javna naročila. Uredba za zelena javna naročila še ni bila sprejeta, v maju 2009 pa je bil sprejet Akcijski načrt za zeleno javno naročanje za obdobje 2009–2012, ki je sledil smernicam in pričakovanjem Evropske komisije, ki določajo, da se do leta 2010 kar 50 % javnih naročil odda z uporabo meril in pogojev za zelena javna naročila). Iz statističnih podatkov o javnih naročilih izhaja, da je bilo v Sloveniji za leto 2010 oddanih 334 zelenih javnih naročil, kar pomeni, da je delež zelenega javnega naročanja znašal 11,23 % vrednosti vseh javnih naročil oz. 8,46 % vseh postopkov javnega naročanja (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011c, 37). Poročilo navaja,

da še vedno ni učinkov pri spodbujanju energetske učinkovitosti v javnem sektorju, zaradi nezmožnosti zagotavljanja strokovno tehnične podpore. Prav tako še vedno ni sredstev in razpoložljivih kadrov za specifično usposabljanje akterjev na področju upravljanja javnih stavb ter z njimi povezanih investicij in javnih naročil (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011c, 31). Od planiranih ukrepov se je pričel izvajati program Okoljsko učinkovita javna uprava, in sicer v izvedbi prvega posveta in javnega razpisa za spletno knjigovodstvo, ki se je na več organih že začel uvajati (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011c, 38).

Zadnji Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 je sprejela Vlada RS decembru 2014. Predstavlja izvedbeni načrt ukrepov, s katerimi bi dosegli, da se emisije toplogrednih plinov ne bodo povečale za več kot 4 % glede na leto 2005. Osredotoča se na ukrepe na področjih, ki predstavljajo največje deleže v emisijah toplogrednih plinov, to so energetska sanacija stavb, emisije v prometu, kmetijstvu in emisije toplogrednih plinov pri ravnanju z odpadki. Analizira tudi učinke prvega operativnega programa, za področje ukrepov v javnem sektorju pa izpostavi, da se je celovita energetska sanacija stavb v javnem sektorju izvajala z bistveno višjimi stroški spodbud od načrtovanih, kar posledično pomeni, da je bil tudi učinek javnofinančnih sredstev manjši od načrtovanega. Ravno tako ugotavlja, da se načrtovana mehanizma energetskega pogodbenišтва nista uveljavila. V ospredju ukrepov v javnem sektorju do leta 2020 je energetska učinkovitost javnega sektorja. Energetska sanacija stavb v javnem sektorju je ponovno usmerjena v povečanje deleža projektov, izvedenih z energetskega pogodbeništvom. Ovire pri uvajanju bi skušali premestiti z vzpostavitvijo ustreznega podpornega okolja za izvajanje projektov energetskega pogodbenišтва, kamor sodi tudi pomoč javnim naročnikom pri pripravi, izvedbi in spremljanju tovrstnih projektov. Pri pripravi in izvajanju programa za večjo uveljavitev energetskega pogodbenišтва je predvideno sodelovanje Ministrstva za infrastrukturo RS, Ministrstva za finance RS in Ministrstva za javno upravo RS – Direktorat za stvarno premoženje in tudi Ministrstva za gospodarstvo. Na ravni javnega sektorja je predvideno sprejetje dodatnih ukrepov na področju zelenih javnih naročil, s ciljem uporabe meril za zelena javna naročila pri vsaj 50 % javnih naročil. Za koordinacijo izvajanja operativnega programa zmanjševanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020 je pristojno Ministrstvo za okolje RS (Ministrstvo za okolje in prostor 2014, 76–77).

5.1.5 Akcijski načrti

V okviru podnebno-energetskega zakonodajnega paketa, ki je bil sprejet konec leta 2008, je Slovenija sprejela nove pravno obvezujoče cilje za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020. Med ključnimi gradniki za izvajanje evropske zakonodaje na področju podnebne politike do leta 2020 so sledeči akcijski načrti, ki jih je Vlada RS že sprejela na podlagi direktiv Evropskega parlamenta in sveta: *Akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010–2020*, *Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2008–2016*, *Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2011–2016 in novi načrt za to področje za obdobje do leta 2020 ter Operativni program ravnanja s komunalnimi odpadki iz leta 2013*.

Javni sektor naj bi po *Akcijskem načrtu za obnovljive vire energije za obdobje 2010–2020*, ki ga je pripravilo Ministrstvo za gospodarstvo RS julija 2010, spodbujal obnovljive vire energije v okviru zelenega javnega naročanja. Poleg učinkovite rabe energije bi postalo merilo pri zelenem javnem naročanju tudi raba obnovljivih virov. Prednostna naloga Ministrstva za javno upravo RS pri upravljanju z nepremičnim državnim premoženjem bo zmanjšanje stroškov za porabljeno energijo v javnih stavbah. V sodelovanju z Ministrstvom za gospodarstvo RS bi se vzpostavil sistem za prenovo stavb v državni lasti s ciljem »ničenergijske javne stavbe, ki za svojo rabo uporabljajo obnovljive vire energije«. Predvidena je bila tudi ustanovitev Javnega sklada RS za upravljanje z nepremičninami, ki bi za lažjo dosego zastavljenih ciljev vzpostavil tehnično pisarno za pripravo projektov energetske obnove javnih stavb (Ministrstvo za gospodarstvo 2010, 25–26).

Prvi akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2008–2016 je Vlada RS sprejela januarja 2008. Na področju izboljšanje energetske učinkovitosti v javnem sektorju je izpostavljen velik učinek pri spodbujanju ponudbe energetskih storitev in krepitve povpraševanja po energetske učinkovitih proizvodih in storitvah, saj ima ravnanje javnega sektorja velik demonstracijski učinek na druge porabnike. Skladno z Direktivo 2006/32/ES mora biti javnemu sektorju posvečena posebna pozornost. Predvideni ukrepi so bili sledeči: uporaba finančnih instrumentov za varčevanje z energijo, kakor je npr. pogodbeno zagotavljanje prihrankov energije, nakup energetske učinkovite opreme in vozil, nakup opreme, ki je vedno v stanju pripravljenosti, in nakup

ali najem energetske učinkovitih stavb. Poleg tega izpostavlja še pomen uporabe instrumenta zelenih javnih naročil in spremljanja porabe energije (energetsko knjigovodstvo) v javnih stavbah. Pomen namenja tudi področju informiranja državljanov in gospodarstva o aktivnostih na področju učinkovite rabe energije v javnem sektorju (Ministrstvo za gospodarstvo 2008, 110).

Drugi akcijski načrt za energetsko učinkovitost za obdobje 2011–2016 je pripravilo Ministrstvo za gospodarstvo RS oktobra 2011. V večjem obsegu naj bi zagotavljal vodilno vlogo javnega sektorja kot zgleda učinkovite rabe energije v smislu nadaljevanja prenove javnih stavb, ki bi se financiral s sredstvi evropskih skladov ter z ukrepom pogodbenega zagotavljanja prihrankov energije po načelu energetskega pogodbeništva. Nabor ostalih ukrepov za izboljšanje energetske učinkovitosti v javnem sektorju obsega še – zeleno javno naročanje, finančne spodbude za energetsko učinkovito obnovo in trajnostno gradnjo stavb v javnem sektorju, uvajanje sistema za upravljanje z energijo v javnem sektorju ter finančne spodbude za učinkovito rabo električne energije v javnem sektorju. Izpostavljeno je, da je javni sektor z zelenimi javnimi naročili pomemben akter pri zmanjševanju negativnih vplivov na okolje, saj usmerjanje kupne moči k nakupu bolj zelenih proizvodov in storitev lahko povzroči velike neposredne okoljske koristi, prispeva k spodbujanju trga za zelene proizvode in storitve ter postavi zgled za podjetja in zasebne potrošnike (Ministrstvo za gospodarstvo 2011, 57–60). Pregled stanja in aktivnosti, ki so se izvajale v obdobju 2009–2011, je pokazal, da javnemu sektorju s svojimi dejanji še ni uspelo postati dober zgled in vodilni akter na področju izvajanja ukrepov energetske učinkovitosti. Ugotovljeno je bilo, da je bil javni sektor neučinkovit pri lastni promociji vodilnega akterja na področju izvajanja ukrepov učinkovite rabe energije, saj izvaja le nekatere stroškovno najučinkovitejše ukrepe, ki so v večini usmerjene v celostno obnovo stavb ter energetsko sanacijo javne razsvetljave. Od sprejetja prvega akcijskega načrta je bilo izvedenih nekaj projektov pogodbenega zagotavljanja prihrankov energije v javnem sektorju, a se instrument še ni uveljavil. Ugotavlja tudi, da so učinki izvajanja ukrepov v javnem sektorju nezadostni tudi zaradi neizvajanja aktivnosti države pri spodbujanju trga energetskih storitev. Hkrati je prepočasen napredek na področju zelenega javnega naročanja, kar pomeni, da ni bilo učinkov pri uresničevanju zaveze o nakupu energetske učinkovite opreme in vozil, nakupu opreme, ki je v vseh stanjih energetsko učinkovita, ter nakupu ali najemu energetske učinkovitih stavb. Ne nazadnje se tudi ne izvaja

izmenjava dobrih praks znotraj javnega sektorja (Ministrstvo za gospodarstvo 2011, 82–83).

Tretji akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2014–2020 je bil sprejet s strani Vlade RS maja 2015 in zastavlja nacionalni cilj izboljšanja energetske učinkovitosti energije za 20 % do leta 2020. Predvideni ukrepi so načrtovani v sektorjih gospodinjstev, javnem sektorju, gospodarstvu in prometu. Večina ukrepov je obstoječih, predvsem v javnem sektorju pa prinaša nekaj novih ukrepov, saj je treba izpolniti obveznost, da se vsako leto prenovi 3 % površine državnih stavb. Cilj države je zagotoviti, da bodo vse nove stavbe, ki so v lasti in rabi javnih organov, skoraj ničenergijske od leta 2018, ter zagotoviti, da se posamezni javni organi ne odvrnejo od naložb v izboljšanje energetske učinkovitosti in uporabe energetskega pogodbeništva. Na področju zelenih javnih naročil sta predvideni nadgradnja z zahtevami in merili za nove skupine izdelkov, storitev in stavb ter izdelava smernic za energetske učinkovito javno naročanje na podlagi analize dobrih praks. Ukrepi za povečanje energetske učinkovitosti v javnih organih so usmerjeni na stavbe osrednje vlade (Ministrstvo za infrastrukturo in prostor 2014, 37–38). Ministrstvo, pristojno za stvarno premoženje države, je bilo zadolženo, da iz evidenc GURS-a in Zemljiške knjige, prevzame podatke o stavbah, katerih lastnik je Republika Slovenija. Te podatke naj bi nadgradilo tako, da bodo služili za potrebe energetskih prenov in druge potrebe. Ugotovljeno je bilo, da skupna površina stavb osrednje vlade (glede na register nepremičnin z dne 18. 4. 2014) znaša 708.296 m². Obveznost, da država vsako leto prenovi 3 % skupne tlorisne površine, pomeni, da bi morala vsako leto prenoviti 21.249 m² površine stavb. Pri izvajanju ukrepov za povečanje energetske učinkovitosti bodo imele prednost stavbe osrednje vlade z najnižjo energetsko učinkovitostjo. Ustanovila naj bi se tehnična pisarna, ki bi pripravljala ustrezne strokovne podlage in izhodišča za pripravo projektov ter izbrala ustrezne izvajalce del. Za izvedbo ukrepa je pristojno Ministrstvo za infrastrukturo RS. Poleg tega bi tehnična pisarna tudi spremljala, analizirala in vrednotila projekte, prihranke in učinke izvedenih projektov, kar je še posebej pomembno pri projektih energetskega pogodbeništva kot nove oblike financiranja energetskih sanacij stavb. Drug ukrep je uvajanje sistema upravljanja z energijo v javnem sektorju. Ukrep je ključen za obvladovanje stroškov za energijo, kvalitetno načrtovanje in vrednotenje izvedbe projektov učinkovite rabe energije v javnem sektorju. Namenjen je vzpostavljanju energetskega knjigovodstva in ciljnega

spremljanja rabe energije. V okviru ukrepa sta načrtovana tudi izvajanje energetskih pregledov in uvajanje funkcije energetskega managerja. Ukrep vključuje tudi projekt uvajanja pametnih števec v javni upravi. Spodbujani bodo tudi ukrepi na področju energetske učinkovitosti stavb drugih javnih organov, ki niso del osrednje vlade. Ključna področja bodo: nepovratne finančne spodbude za energetske prenove stavb v javnem sektorju; ukrepi učinkovite rabe energije v okviru širših načrtov; uvajanje sistemov za upravljanje z energijo ter spodbujanje energetskih storitev in pogodbenega zagotavljanja prihrankov energije. Spodbujanje aktivnosti občin pri uveljavljanju učinkovite rabe energije in pripravi lastnih akcijskih načrtov za energetske učinkovitost (Ministrstvo za infrastrukturo in prostor 2014, 43–44).

Za potrebe izpolnjevanja obveznosti iz evropskih direktiv⁶ je Ministrstvo za infrastrukturo RS v sodelovanju z Ministrstvom za finance RS v decembru 2014 pripravilo *Smernice za izvajanje ukrepov izboljšanja energetske učinkovitosti v stavbah javnega sektorja po principu energetskega pogodbeništva*. Ukrep, ki so ga vključevali že vsi operativni programi za zmanjševanje toplogrednih plinov, vendar v praksi nikoli ni zaživel. V dokumentu je bilo izpostavljeno, da je v javnem sektorju trenutno stanje glede učinkovitega ravnanja z energijo najslabše, saj je prisotno kronično pomanjkanje proračunskih sredstev za investicije v ukrepe za učinkovito rabo energije. Dokument daje navodila in priporočila za izvajanje ukrepov izboljšanja energetske učinkovitosti v stavbah javnega sektorja po principu energetskega pogodbeništva. Poleg tega tudi ugotavlja, da je v javnem sektorju visoka neosveščenost in slaba usposobljenost skrbnikov premoženja za energetske načrtovanje, neučinkoviti pa so tudi spremljanje in obvladovanje stroškov za energijo in izvajanje ukrepov za učinkovito rabo energije in večjo izrabo obnovljivih virov energije. Zadnja Raziskava energetske učinkovitosti Slovenije (REUS 2013) je pokazala, da tretjina stavb javnega sektorja nima izolacije, da jih četrtnina uporablja kotle, stare več kot 20 let, da jih polovica še ni razmišljala o ukrepih za učinkovitejšo rabo energije ter da jih tretjina ni določila osebe, ki bi bila zadolžena za spremljanje rabe energije. Energetske obnove stavb v javni lasti z zasebnim kapitalom v okviru energetskega pogodbeništva se v državah zahodne Evrope poslužuje predvsem javni sektor. Namen sprejetih smernic je, da se upravljavcem stavb javnega sektorja ta inštrument predstavi in pokaže, kako ga je treba izvesti. Z uporabo

⁶ Direktiva 2006/32/ES, Direktiva 2010/31/ES, Direktiva 2012/27/ES.

energetskega pogodbenišтва se lahko obnovi stavba brez dodatnega javnofinančnega zadolževanja, saj se investicija poplača iz doseženih prihrankov pri stroških za energijo. Ob tem je dosežen še en učinek, in sicer oživitev trga podjetji, ki nudijo energetske storitve, kar je še posebnega pomena za Slovenijo, kjer je ta trg še dokaj nerazvit. Ministrstvo, pristojno za izvajanje smernic, je Ministrstvo za infrastrukturo RS, vendar v dokumentu ni zaslediti podporne pisarne, ki bi nudila strokovno, administrativno pomoč pri izvedbi projektov energetskega pogodbenišтва, kar bi lahko predstavljalo implementacijski primanjkljaj, da bi ukrep v polnosti zaživel tudi v praksi (Ministrstvo za infrastrukturo 2014, 6).

Julija 2015 je Ministrstvo za infrastrukturo RS objavilo *poročilo, v katerem so analizirani učinki izvajanja akcijskih načrtov učinkovite rabe energije*, in sicer za leti 2013 in 2014. V javnem sektorju je bilo za obdobje 2011–2016 predvideno izvajanje štirih ukrepov, in sicer zelena javna naročila, finančne spodbude za energetske učinkovite obnove in trajnostno gradnjo stavb v javnem sektorju, uvajanje sistema za upravljanje z energijo v javnem sektorju in finančne spodbude za učinkovito rabo električne energije v javnem sektorju. Poročilo ugotavlja, da energetska učinkovitost predstavlja ekonomsko zelo pomemben segment zelenega javnega naročanja, tako po obsegu naročil kot po prihrankih. To področje ureja Uredba o zelenem javnem naročanju⁷, ki je bila sprejeta leta 2011 in je bila konec leta 2014 dopolnjena še z zahtevami za zeleno javno naročanje za sušilne stroje in sesalnike ter električne sijalke in svetilke. Kljub temu poročilo ugotavlja, da uredba zaenkrat še vedno ne pokriva vseh prvotno predvidenih proizvodov in storitev, zato bodo do leta 2016 potrebne dodatne dopolnitve. Ugotavlja tudi, da cilj prenove 3 % površine stavb osrednje vlade ni bil dosežen, saj se energetska sanacija teh stavb sploh še ni začela. Za izvajanje ukrepa uvajanja sistema za upravljanje z energijo v javnem sektorju je bilo predvideno več ključnih aktivnosti: od uvedbe sistema upravljanja z energijo v vsa ministrstva do leta 2015 in obveznega energetskega knjigovodstva za vse stavbe z uporabno tlorisno površino nad 500 m², do obveznosti izvajanja nalog energetskega menedžerja v organizacijah javnega sektorja in nadgradnje metodologije za energetske preglede tako, da bo podpirala tudi pripravo razpisov za pogodbeno zniževanje stroškov za energijo – energetske pogodbeništvu. Ukrep in aktivnosti so se izvajali samo deloma, še najbolj

⁷ Uradni list RS, št. 102/2011, 18/2012, 24/2012, 64/2012, 2/2013 in 89/2014.

aktivno v segmentu uvajanja energetskega knjigovodstva (Ministrstvo za infrastrukturo 2015a, 26–28).

Na podlagi v letu 2014 sprejetega Energetski zakon (EZ-1), ki v 330. členu opredeli zahtevo, da morajo biti vse nove stavbe, zgrajene po 31. decembru 2020, skoraj ničenergijske, je Vlada RS v ta namen aprila 2015 sprejela *Akcijski načrt za skoraj ničenergijske stavbe za obdobje do leta 2020*. Javni sektor naj bi s svojim zgledom prvi pristopil k izvajanju ukrepov prenove javnih stavb v skoraj ničenergijske stavbe. Dokument je predvidel finančne spodbude za energetske učinkovito obnovo in trajnostno gradnjo stavb v javnem sektorju. V prvem obdobju 2014–2020 bodo sredstva namenjena energetski obnovi stavb v javnem sektorju, ki so v lasti neposrednih in posrednih proračunskih uporabnikov in občin. Podprta naj bi bila ustanovitev in delovanje koordinacijskega telesa za izvedbo projekta, podprti naj bi bili tudi sami ukrepi energetske sanacije stavb ali posameznih elementov stavb, zamenjave gradbenega pohištva, sanacija sistemov ogrevanja in hlajenja in učinkovitejša notranja razsvetljava. Predvidena je ponovna oživitev ideje financiranja v obliki energetskega pogodbenišтва s podporo novoustanovljene pisarne in lokalnih energetskih agencij. Poleg tega je akcijski načrt predvidel še uvajanje sistema za upravljanje z energijo v javnem sektorju, finančne spodbude za učinkovito rabo električne energije v javnem sektorju, informativne in ozaveševalne aktivnosti ter programe usposabljanja. Pristojni organ za izvajanje ukrepov je Ministrstvo za infrastrukturo RS (Ministrstvo za infrastrukturo 2015b, 54–55).

V tem poglavju sem analizirala normativne akte z vidika podnebnih ukrepov, h katerim se je zavezal javni sektor, da bo najprej sam odigral ključno vlogo pri dajanju zgleda javnosti. Povzamemo lahko, da je bilo v javnem sektorju predvideno izvajanje treh ključnih ukrepov, in sicer zelena javna naročila, izvajanje ukrepov energetske učinkovitosti v stavbah javnega sektorja po principu energetskega pogodbenišтва ter uvajanje sistema za upravljanje z energijo v smislu energetskega knjigovodstva. Na podlagi analize ugotovimo, da nobeden od ukrepov v praksi ni zaživel ter da je glavni razlog neuspešnega izvajanja pomanjkanje finančnih sredstev in ustrezno usposobljenih kadrov.

6 TEORETIČNA IZHODIŠČA IZVAJANJA JAVNE POLITIKE

V predhodnih poglavjih sem vzpostavljaje okoljsko učinkovito državne uprave postavila v širši kontekst globalnega segrevanja, podnebnih sprememb in podnebnih politik na ravni Evropske unije in Slovenije s posebnim poudarkom na podnebnih ukrepih, k izvajanju katerih se je zavezala država kot javnopolitični igralec z namenom, da bo sama najprej odigrala ključno vlogo pri dajanju zgleda javnosti. V tem poglavju magistrske naloge bom vzpostavitev okoljsko učinkovite državne uprave preučila s teoretičnega vidika oblikovanja in izvajanja javne politike. Zanimalo me bo, kaj je javna politika in ali lahko vzpostavljaje okoljsko učinkovite državne uprave štejemo za javno politiko. Za lažje razumevanje procesa oblikovanja in izvajanja javnih politik bom izmed različnih teoretskih modelov, ki so se izoblikovali v literaturi, izpostavila procesualni model. Ta temelji na razumevanju procesa oblikovanja in izvajanja javnih politik kot zaporedja časovno ločenih in vsebinsko različnih faz (Fink Hafner 2007, 19). Na kratko bom predstavila vse faze, osredotočila pa se bom na fazo implementacije oz. procesa izvajanja javnih politik. Posebno poglavje namenjam opredelitvi državne uprave kot posebnega tipa javnopolitičnega igralca in zaključujem z dejavniki, od katerih je odvisna (ne)uspešnost implementacije javne politike.

6.1 Javna politika in proces njenega oblikovanja in izvajanja

Na podlagi ene najenostavnejših razlag pojma javna politika, ki ga ponuja Dye (1995, 2), ki pravi, da je javna politika »vse tisto, za kar se vlada odloči, da bo ali da ne bo naredila«, lahko v primeru vzpostavljanja okoljsko učinkovite državne uprave govorimo o javni politiki. V primeru naslednje opredelitve v literaturi, ki se ukvarja z oblikovanjem in izvajanjem javnih politik, ki javne politike opredeljuje kot »delovne programe, ki jih uresničujejo oblasti« ali kot »sklop ukrepov in smernic, ki izvirajo iz enega ali več dejavnikov«, lahko postavimo trditev, da je vzpostavljaje okoljsko učinkovite državne uprave javna politika (Della Port 2003, 189–190). Javna politika pa je med drugim opredeljena tudi kot »kompleksen vzorec medsebojno odvisnih kolektivnih izbir, vključno z odločitvami ne delovati in so sprejete s strani vladnih struktur in uradnikov« (Dunn 1994, 85).

Javne politike so torej politične odločitve ali uradna pravila obnašanja, ki so zavezujoča na teritoriju, ki ga upravlja ali nadzoruje pristojna državna avtoriteta (Fink Hafner 2007, 15). Vendar pa se javne politike med seboj razlikujejo. Fink Hafnerjeva (2008, 16) med najpogostejšimi razločevalnimi lastnostmi omenja *imenske (nominalne) kategorije* ter med njimi izpostavlja: *področje, na katerega posegajo* (energetska, kmetijska okoljevarstvena itd.); *ciljno (družbeno) skupino*, na katero želi država vplivati (npr. begunska, družinska); *institucionalni okvir*, glede na to, kdo jo oblikuje in na katerem politično opredeljenem teritoriju javne politike veljajo (npr. občinska, regionalna).

Razlikujejo se lahko tudi glede na *učinke oziroma posledice*⁸, ki jih prinašajo, ali pa tudi glede na *kakovost*⁹, kjer govorimo o razlikovanju med materialnimi in nematerialnimi javnimi politikami. Vsaka javna politika je zasnovana na vsaj enem vodilnem načelu, ki je ključen za izvajanje te politike. Ta načela so (Fink Hafner 2007, 18): *zapoved/prepoved* (npr. prometni red, delovno pravo); *spodbuda* (npr. davčne olajšave za avtomobile s katalizatorjem); *ponudba* (npr. socialna pomoč beguncem); *prepričevanje/pojasnjevanje* (npr. oddaje v množičnih medijih na področju dvigovanja prometne varnosti); *zgled/vzor* (npr. uvajanje novosti v javni sektor); *razdelitev* (npr. prispevki države za občinsko infrastrukturo); *prerazdelitev* (npr. socialna pomoč).

Če razločevanje javnih politik navežemo na politiko vzpostavljanja okoljsko učinkovite državne uprave, lahko rečemo, da v prvi vrsti posega na področje okoljevarstva, natančneje na področje upravljanja s podnebnimi spremembami. Ciljna skupina je državna uprava, ki jo bomo opredelili v naslednjem poglavju. Učinek, ki ga želi doseči, je okoljsko učinkovito ravnanje državne uprave. Vodilno načelo javne politike je zgled/vzor celotni javni upravi, gospodarstvu in širši družbi.

Na sam proces oblikovanja in izvajanja javnih politik (*policy proces*) vpliva predvsem narava javne politike in je pogosto tako kompleksen kot sam družbeni problem. Vanj je

⁸ Sem spadajo *urejevalne (regulativne)*, s katerimi država določa pravila vedenja in nadzora; *razdelitvene (distributivne)*, s katerimi država razdeljuje nove vire; *prerazdelitvene (redistributivne)*, s katerimi država spreminja razdelitve obstoječih virov in *ustanovne (konstitucijske)*, s katerimi država vzpostavlja nove in reorganizira stare ustanove (Fink Hafner 2007, 16–17).

⁹ Materialne politike vključujejo različne oblike in načine finančnih prenosov ter zagotavljanja materialnih dobrin. Nematerialne politike pomenijo predvsem ponujanje določenih storitev in določanje pravil obnašanja ljudi v določeni teritorialni politični enoti (Fink Hafner 2007, 17).

vpletenih veliko javnopolitičnih igralcev¹⁰, ki delujejo na različnih ravneh odločanja in imajo na voljo številne javnopolitične mehanizme¹¹ z različnimi namernimi in nenamernimi posledicami (Majchrzak 1990, 15). Če poenostavimo, več je vpletenih javnopolitičnih igralcev, bolj kompleksen proces oblikovanja in izvajanja javnih politik imamo.

Za potrebe lažjega razumevanje procesa oblikovanja in izvajanja javnih politik so se v literaturi izoblikovali različni teoretski modeli. Med njimi je zelo pomemben procesualni model, ki temelji na razumevanju procesa oblikovanja in izvajanja javnih politik kot zaporedja časovno ločenih in vsebinsko različnih faz (Fink Hafner 2007, 19):

1. *javno prepoznavanje družbenega problema in oblikovanje političnega dnevnega reda* (angl. »agenda-setting«);
2. *oblikovanje alternativnih rešitev družbenega problema* (angl. »policy alternatives«);
3. *uzakonitev (legalizacija) izbrane javnopolitične rešitve*;
4. *izvajanje (implementacija) javne politike*;
5. *vrednotenje (evalvacija) učinkov javne politike*.

V nadaljevanju bom najprej opredelila državno upravo kot javnopolitičnega igralca in ciljno skupino politike vzpostavljanja okoljsko učinkovite državne uprave. Za potrebe empiričnega dela magistrske naloge bom analizirala fazo implementacije javne politike in dejavnike, ki vplivajo na (ne)uspešnost izvajanja javne politike.

¹⁰ Pri oblikovanju in izvajanju javnih politik sodelujejo javnopolitični igralci. Ključni igralci so *državni* (izvršna, zakonodajna, sodna oblast), saj imajo monopol nad političnim odločanjem. Poleg državnih igralcev se v *policy* proces vključujejo še nedržavni (oziroma nevladni, civilnodružbeni) igralci: interesne skupine (npr. delodajalske, delojemalske organizacije, podjetja, organizirane skupine na področju kmetijstva), neparlamentarne politične stranke, informacijski sektor (npr. množični mediji, inštituti, univerza) in nenazadnje, državljani. V procesu oblikovanja in izvajanja javnih politik igralci stopajo v različna razmerja, ki jim pravimo tudi *javnopolitična omrežja* (Fink Hafner 2007, 18).

¹¹ Javnopolitični mehanizmi so instrumenti, sredstva, tehnike, ukrepi, ki jih imajo na voljo državni javnopolitični igralci za vplivanje na procese oblikovanja in izvajanja politik. Delijo se na: *dejavnosti in ukrepi, povezani z informacijami* (npr. spodbujanje zanimanja prek propagande); *finančne dejavnosti in ukrepi* (npr. davčni ukrepi); *regulativne in nadzorne dejavnosti* (npr. zakonodajalski predpisi, licence); *operativne dejavnosti* (npr. javna dela, izgradnja objektov); *javnopolitične dejavnosti* (npr. umestitev javne politike v politični kontekst); raziskovalne dejavnosti. Nekatere mehanizme lahko država uporabi tudi pri pooblaščenju nedržavnih igralcev za izvajanje nekaterih dejavnosti, ki sicer sodijo v njeno domeno (Kotar 2007, 72).

6.2 Državna uprava kot javnopolitični igralec

V prejšnjem poglavju smo opredelili, da je proces oblikovanja in izvajanja javnih politik lahko zelo kompleksen; več je vpletenih javnopolitičnih igralcev, bolj kompleksen proces oblikovanja in izvajanja javnih politik imamo. V tem poglavju bomo govorili o državnih javnopolitičnih igralcih, natančneje o državni upravi kot javnopolitičnem igralcu v primeru oblikovanja in izvajanja politike okoljsko učinkovite državne uprave.

Državo lahko v ožjem smislu definiramo z vidika njenih institucij in funkcij, ki jih te institucije izvajajo. Med državne institucije sodijo: zakonodajni organi (parlament ter podrejena zakonodajna telesa), izvršilni organi (vlada, vladni uradi, ministrstva, vladne agencije) in sodni organi. Funkcija izvršilnih organov je predlaganje javnih problemov na dnevni red zakonodajalca, sodelovanje pri oblikovanju zakonodajnih rešitev, izvajanje sprejete zakonodaje, spremljanje in vrednotenje javnih politik. Dejansko so izvršilne institucije prisotne v vseh fazah oblikovanja politik (Kotar 2007, 71).

V skladu s prvim členom Zakona o državni upravi (ZDU-1) je državna uprava opredeljena kot del izvršilne veje oblasti in izvršuje upravne naloge (ZDU-1, 1. čl.). Glavni dve funkciji državne uprave sta: izvrševanje zakonov, državnega proračuna in drugih političnih odločitev ter priprava strokovnih podlag za politično odločanje nosilcev zakonodajne in izvršilne veje oblasti (Rakočević in Bekeš 1994, 176). Politični del izvršilne veje predstavlja vlada, strokovni del pa uprava oziroma izvršilni organi, ki izvršujejo zakone in druge predpise. Na čelu uprave je vlada, ki vodi in usmerja državno upravo (Trstenjak 1997, 5). Njena šibkost je, da ima časovno omejeni mandat in je odvisna od interesov političnih strank, kar je še posebej izrazito v parlamentarnih političnih sistemih z institutom kolektivne vlade s predsednikom vlade. Na drugi strani pa je moč izvršilnih institucij, da upravljajo s finančnimi in materialnimi sredstvi, da imajo dostop do mehanizmov izvajanja in nadzora nad javnimi politikami ter da imajo moč v državnem uradništvu (Kotar 2007, 75). V literaturi se termin državno uradništvo, vladni uradniki, državna uprava uporablja kot sinonim za tisti del izvršilnih institucij, ki so odgovorne za razvoj idej, načrtov javnih politik, predstavljanje alternativ političnim odločevalcem in izvrševanje sprejetih javnih politik. Državna uprava se obravnava kot poseben tip javnopolitičnega igralca, saj njegova moč in vpliv temeljita na stalnosti, številčnosti ter znanju in nadzoru nad informacijami (Pal v Kotar 2007, 75).

Če navežemo državno upravo na izvajanje politike okoljsko učinkovite državne uprave lahko ugotovimo, da ima po eni strani privilegiran dostop do javnopolitičnih mehanizmov, s katerimi vpliva na oblikovanje in izvajanje podnebnih in drugih okoljskih politik. Po drugi strani pa ima prek svojih institucij in funkcij, ki jih te institucije izvajajo, velik vpliv na okolje. Poleg sprejemanja regulatornih in nadzornih ukrepov ima velik spodbujevalni učinek, če s svojim zgledom pokaže zaželeno načine ravnanja ter tako v prvi vrsti sama izpolnjuje obveznosti v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje in v ta namen daje zgled državljanom in privatnemu sektorju, ki je najbolj podvržen izvajanju podnebnih politik. V magistrskem delu so pod terminom državna uprava mišljena vsa ministrstva in vladne službe, ki so bili prejemniki sklepa Vlade RS z dne 22. 7. 2010 (Vlada 2010), s katerim so bila pod prvo točko sprejeta Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave.

6.3 Pomen in značilnosti faze izvajanja javnih politik

Faza izvajanja javnih politik je bila vrsto let zapostavljena, saj je bila vsa pozornost usmerjena na trenutek izbire ali sprejetja javne politike. Kaj se je dogajalo po tem, v fazi izvajanja, pri raziskovalcih ni zbuvalo veliko zanimanja oziroma so se s tem ukvarjali strokovnjaki s področja javne uprave in upravljanja javnega sektorja (Hogwood in Gunn 1984, 196). Fazo implementacije se je obravnavalo kot samoumeven, avtomatičen proces realizacije, ki sledi fazi uzakonjenja neke javne politike in je njen sestavni del (Howlet in Ramesh v Lajh 2007, 156). Zelo dobro sta stanje povzela pionirja implementacijskih študij Pressman in Wildavsky (1984, xv), ko sta ugotavljala, da se na papirju zdijo cilji javnih politik dosegljivi, medtem ko je to v realnosti izredno težko. Med drugim sta predstavila idejo implementacijskega primanjkljaja, katerega rezultat je pogosto neuspeh novosprejete politike, kar pomeni, da številni ukrepi, ki so bili sprejeti na normativni ravni, v praksi niso prinesli bistvenih, sploh pa ne dolgoročnih sprememb (Hogwood in Gunn v Lajh 2007, 156–157). Van Meter in Van Horn (v Lajh 2007, 158) proces izvajanja javnih politik najpogosteje opredeljujeta v smislu tistih dejavnosti vladnih ali nevladnih igralcev, ki so usmerjene k doseganju ciljev, opredeljenih v fazi oblikovanja javne politike. Lajh opredeli implementacijo kot izvajanje osnovnih javnopolitičnih odločitev, ki so sprejete v obliki pravil, ter v idealnih razmerah te odločitve opredelijo nastali problem, temeljne cilje in na različne načine strukturirajo proces implementacije. Pri implementaciji imajo pomembno vlogo vprašanja moči,

sredstev, vrednot, interesov in ni le upravni postopek izvajanja nekega formalnega akta (Lajh 2007, 158).

Proučevanje implementacije javne politike temelji na dveh pristopih: »od zgoraj navzdol« (pogled *top down*) in »od spodaj navzgor« (pogled *bottom-up*). Pristop »od zgoraj navzdol« nadaljuje klasično upravno-administrativno tradicijo, v kateri se implementacijski proces povezuje z upravnimi oziroma administrativnimi aktivnostmi ter temelji na centralizaciji, hierarhičnosti, kontroli in piramidalni strukturi. V tem pristopu je implementacija samo drugo ime za administriranje (Grdešić 1995, 104–105). Javnopolični odločevalci se vedejo, kakor da je javna politika njihova lastnina ter si prizadevajo jasno oblikovati javno politiko, vzpostaviti kar najpreprostejšo strukturo za implementacijo, preprečiti negativen vpliv zunanjih dejavnikov ter izvajati nadzor nad javnopoličnimi igralci, odgovornimi za implementacijo (Ham in Hill v Lajh 2007, 160). V tem pristopu pa so pogosto zanemarjena pomembna vprašanja o razmerjih moči in vpliva, potencialnih konfliktih, interesih, vrednotah javnopoličnih igralcev, ki oblikujejo javne politike kot tistih, ki jih izvajajo, in tudi ciljnih skupin. Osnovna kritika tega pristopa je, da preveč postavlja v središče javnopoličnega procesa vladne igralce in s tem zapostavlja vlogo in pomen drugih javnopoličnih igralcev ter da gradi na pogosto neutemeljenem razločevanju faz oblikovanja in izvajanja javnih politik in zavrača večjo povezanost obeh faz (Sabatier v Lajh 2007, 161). Drug pristop se je oblikoval kot odgovor na kritike prvega pristopa. Fazo implementacije obravnava kot poseben političen proces interakcije, sklepanja sporazumov, kompromisov in povratnih vplivov. Zavrača hierarhičnost in posledično se opisuje kot pristop implementacije javnih politik od spodaj navzgor (Grdešić 1995, 104). Izhaja iz trditve, da mora biti odnos med javno politiko in izvajanjem te obravnavan kot proces interakcije in pogajanj med tistimi, ki želijo javno politiko implementirati, ter tistimi, od katerih je izvajanje odvisno (Barret in Fudge v Lajh 2007, 162). Barret in Hill (v Lajh 2007, 162) zagovarjata, da je implementacija javnih politik pogosto odvisna od pogajanj in sklepanja kompromisov med nasprotujočimi si vrednotami; različnimi interesi znotraj implementacijskih struktur ter med oblikovalci javnih politik, izvajalci javnih politik in ciljno skupino državljanov, ki jih bodo javne politike neposredno prizadele. Pozornost tega pristopa zato ni usmerjena v hierarhičnost odnosov, ampak je usmerjena v odnose moči in vpliva, možne konflikte ter usklajevanje interesov in vrednot med raznovrstnimi javnopoličnimi igralci (Hill in Hupe v Lajh 2007, 162).

Fazo procesa izvajanja javnih politik moramo obravnavati kot kompleksno družbeno dejavnost, ki zahteva pozitivno akcijo javnopolitičnih igralcev, odgovornih za izvajanje določene javne politike. Na tem mestu govorimo o *implementacijskem podprocesu*, za katerega je ključnega pomena izbor primernih javnopolitičnih igralcev, ki bodo odgovorni za koordinacijo in izvajanje javne politike. Le tako bodo doseženi želeni učinki javne politike in bomo lahko govorili o uspešni implementaciji. Pri izbiri javnopolitičnih igralcev oziroma institucij imamo po Grdešiću tri izbire: 1) izberemo že delujočo organizacijsko enoto in ta nove naloge sprejme kot del svojih ustaljenih, standardnih dejavnosti; 2) ustanovi se nova organizacijska enota s posebnim ciljem novo uvedenega programa in 3) lahko pride do razširitve že delujoče organizacijske enote (npr. ustanovitev nove službe, urada ali oddelka znotraj že delujoče institucije). Najpogostejše je izbira javnopolitičnih igralcev precej odvisna od virov, ki jih ti posedujejo in naj bi pozitivno prispevali k uspešni in učinkoviti implementaciji neke politike (Grdešić 1995, 106). Nadaljnji korak v fazi implementacije je interpretacija problema s strani javnopolitičnih igralcev, ki so odgovorni za izvajanje ter zagotovitev potrebnih sredstev in oblikovanje natančnih pravil igre. Pomembno je, da tisti, ki izvaja odločitve, razume problem in opredeljene cilje enako kot tisti, ki je odločitev sprejel. V nasprotnem primeru obstaja velika verjetnost, da sprejeta politika ne bo prinesla želenih učinkov. Treba je zagotoviti tudi ustrezno izbiro javnopolitičnih sredstev, instrumentov, ukrepov, ki jih imajo na voljo državni javnopolitični igralci za vplivanje na procese oblikovanja in izvajanja politik, ter določiti splošna pravila igre, ki naj bi sledila zastavljenim javnopolitičnim ciljem. Implementacija večine javnih politik v nadaljevanju zahteva od vseh vpletenih javnopolitičnih igralcev učinkovito medsebojno koordinacijo. Oblikujejo se javnopolitična omrežja¹², v katerih se določene naloge javne politike lahko uresničijo samo skozi izmenjavo informacij in virov, ki jih posedujejo različni javnopolitični igralci. Javnopolitični igralci tako med seboj sodelujejo ter si delijo informacije in druge vire z namenom čim učinkovitejše implementacije javne politike. Seveda lahko konkretna izvedba sprejetih odločitev v fazi implementacije javne politike privede do vnovične reinterpretaacije problema, saj konkretne življenjske okoliščine prinašajo nepredvidljive elemente, ki zahtevajo dopolnitve in spremembe pri implementaciji. To samo pomeni, da postaja javna politika del družbene realnosti (Lajh

¹² Pri opredeljevanju koncepta javnopolitičnega omrežja je ključno zavedanje, da s konceptom spoznavamo, preučujemo omrežja odnosov med igralci, ki se vključujejo in oblikujejo procese oblikovanja in izvajanja politik (Kustec Lipicer 2007, 89).

2007, 165–167).

6.4 (Ne)uspešnost implementacije javnih politik

(Ne)uspešnost je odvisna že od narave oziroma vrste javne politike, saj je implementacija določenih javnih politik težja ter zahteva več truda, sredstev, sodelovanja in koordiniranja med javnopolitičnimi igralci kakor v primeru drugih javnih politik. Na podlagi ugotovitev v predhodnih poglavjih je implementacija javnih politik kompleksna družbena dejavnost, v kateri igrajo pomembno vlogo vprašanja moči, interesov, vrednot in sredstev med vpletenimi javnopolitičnimi igralci (Lajh 2007, 171).

V fazi implementacije pogosto nastajajo številne težave in nepredvidene okoliščine, ki se kažejo na napakah v implementaciji. Kar pomeni, da se številne javne politike niso izvajale, kot je bilo načrtovano, in je treba razlikovati med neimplementacijo in neuspešno implementacijo. Razlogi za prvo so lahko nekooperativnost in neučinkovitost med vpletenimi javnopolitičnimi igralci ali pa zunanji razlogi, nad katerimi nimajo nadzora. O neuspešni implementaciji je govor, če se neka javna politika sicer izvaja v popolnosti, a njeni učinki ne dosežejo pričakovanih rezultatov (Hogwood in Gunn v Lajh 2007, 171). Vzroke Hogwood in Gunn (1984, 197) pripisujeta slabemu izvajanju (*bad execution*), slabi politiki (*bad policy*) ali preprosto spletu nesrečnih naključij (*bad luck*). Nadalje izpostavljata, da o »slabi« politiki govorimo takrat, ko smo v fazah pred implementacijo imeli pomanjkljive informacije o nekem javnopolitičnem problemu, kar pomeni, da smo napačno sklepali o njem in posledično imeli nerealna pričakovanja. Avtorja povzameta, da ni neke tanke linije med oblikovanjem in implementacijo javne politike, pač pa sama faza izvajanja javne politike vpliva na njen izid (Hogwood in Gunn 1984, 198).

V ta namen so se številni avtorji (Van Meter in Van Horn 1975, Hogwood in Gunn 1984, Pressman in Wildavsky 1984 in drugi) ukvarjali s preučevanjem procesa implementacije s ciljem izpostaviti različne dejavnike, od katerih je odvisen rezultat izvajanja javnih politik. Za potrebe empiričnega dela magistrske naloge se bom v nadaljevanju osredotočila na šest spremenljivk, ki sta jih določila Van Meter in Van Horn, in vplivajo na (ne)uspešnost implementacije javnih politik (v Lajh 2007, 167–168):

1. *konkretna opredelitev javnopolitičnih standardov in ciljev;*
2. *spodbude in razpoložljivi viri;*
3. *kakovostni in učinkoviti odnosi med raznovrstnimi javnopolitičnimi igralci, vključenimi v implementacijo;*
4. *povezanost oziroma sodelovanje javnopolitičnih igralcev, odgovornih za implementacijo, z javnopolitičnimi igralci, ki oblikujejo oziroma sprejemajo javne politike (skupaj z nadzorom javnopolitičnih igralcev, ki izvajajo javne politike);*
5. *upoštevanje značilnosti oziroma posebnosti določenega ekonomskega, socialnega in političnega okolja;*
6. *odziv samih izvajalcev na implementacijo javne politike (njihovo razumevanje javne politike, način njihovega odziva – sprejem politike, odpor, nevtralnost – in intenzivnost tega odziva).*

Po Van Metru in Van Hornu njun model ponuja navodila za opis in analizo procesa implementacije javne politike ter predlaga možne razlage za (ne)uspešnost izvajanja javne politike. Trdita, da je bistvo modela v tem, da preučevanje procesa implementacije ne temelji samo na merjenju učinkov javne politike, ampak je usmerjen v iskanje in pojasnjevanje vzrokov, ki so pripeljali do določenih rezultatov izvajanja javne politike. Implementacijska analiza po njunem modelu tako lahko služi političnim odločevalcem, s tem ko jih opozori na spremenljivke, na katere je še mogoče vplivati z namenom izboljšanja izvajanja javne politike v praksi (Van Meter in Van Horn 1975, 483–484).

7 OKOLJSKO UČINKOVITA DRŽAVNA UPRAVA

Prvi ukrepi, ki so vodili k vzpostavitvi okoljsko učinkovite državne uprave, so bili navedeni že v prvem operativnem programu zmanjševanja emisij toplogrednih plinov v letu 2003. Predvideni so bili nakupi službenih vozil, ki imajo majhno porabo goriva za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov v državni upravi, uvajanje standardov ISO 14000 in EMAS ter pregledi energijske učinkovitosti. V drugem operativnem programu so v ospredje postavljena zelena javna naročila, saj naj bi javni sektor kot eden izmed največjih potrošnikov svojo veliko kupno moč lahko izrabil za okolju prijaznejši blago in storitve. V letu 2006 sprejeta Direktiva 2006/32/ES je zavezala države članice, da javni sektor postane zgled na področju energetske učinkovitosti. V letu 2009 sprejeti prenovljeni operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov v ospredje, ravno zaradi sprejete evropske direktive, postavlja ukrep spodbujanja energetske učinkovitosti v javnem sektorju.

Hkrati ugotavlja, da systemskega pristopa Vlade RS in ministrstev k upravljanju s podnebnimi spremembami še ni. Prvi premik k vzpostavitvi systemskega pristopa je ustanovitev Službe Vlade RS za podnebne spremembe v letu 2009 in sprejetje Deklaracije Državnega zbora RS o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike podnebnih sprememb (DeONSPPS). Državni zbor RS se je s sprejetjem deklaracije zavezal, da bo skupaj z Vlado RS aktivno pristopil v boju zoper podnebne spremembe. Vlado RS je hkrati pozval, da kot razvojni cilj zastavi prehod v nizkoogljično družbo in družbo trajnostnega razvoja (DeONSPPS, 4. čl.).

Naslednji pomembnejši korak je bil storjen s pripravo koncepta okoljsko učinkovite javne uprave, ki ga je za potrebe enotnega usmerjanja in učinkovitega izvajanja ukrepov pripravila novoustanovljena Služba Vlade RS za podnebne spremembe. Koncept je Vlada RS julija 2010 potrdila s sprejetjem sklepa (Vlada 2010), v katerem pod prvo točko potrjuje sprejetje Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave (v nadaljevanju: Priporočila) ter podpira vse aktivnosti državnih organov, ki z načrtnimi in premišljenimi ukrepi prispevajo k zmanjševanju negativnega vpliva na okolje in posledično prispevajo k zmanjševanju stroškov za njihovo delovanje. Namen priporočenih ukrepov je bilo začeti sistematično uvajanje okoljskega in energetskega

upravljanja v vso državno in pozneje ta proces razširiti na celotno javno upravo. Za koordinacijo in usmerjanje uvajanja okoljsko učinkovite državne uprave je imenovana Služba Vlade RS za podnebne spremembe. Njena naloga je bila tudi, da skupaj z Ministrstvom za javno upravo RS vsem državnim organom zagotovi uporabo programa za spletno energetske knjigovodstvo in usposabljanje za njegovo uvajanje in uporabo ter da v sodelovanju z Ministrstvom za okolje in prostor RS in Upravno akademijo do 1. septembra 2010 pripravi programe izobraževanje zaposlenih v organih državne uprave. Ministrstvu za gospodarstvo RS je Vlada RS v četrti točki sklepa naložila naj v sodelovanju z Ministrstvom za finance RS pripravi predlog uredbe o merilih za določanje višine učinkovitostne dividende na podlagi člena 66.č člena Energetskega zakona¹³ (Vlada 2010).

Predlog ukrepov za okoljsko učinkovito državno upravo, ki je bil posredovan ministrstvu in vladnim službam v medresorsko usklajevanje maja 2010, je predvideval v šesti točki tudi ustanovitev Delovne skupine za okoljsko učinkovito državno upravo, ki bi skrbela za dosledno izvajanje sprejetih ukrepov in o izpolnjevanju ukrepov enkrat letno poročala Vladi Republike Slovenije. Njene naloge bi bile (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010č, 1–2):

- koordinacija aktivnosti med državnimi organi;
- notranja komunikacija okoljsko učinkovite državne uprave;
- izmenjava izkušenj in identifikacija dobrih praks pri uvajanju okoljskega upravljanja oz. okoljsko učinkovite državne uprave;
- priprava smernic za posamezne elemente okoljsko učinkovite državne uprave in časovni načrt izvedbe (analiza stanja, načrt ukrepov, načrt mobilnosti itd.);
- priprava osnutkov sprememb predpisov ali novih predpisov v vladni pristojnosti, s katerimi bi omogočili ali olajšali uvajanje okoljsko učinkovite državne uprave;
- izbira metodologije za izračun ogljičnega odtisa za potrebe enotnega načrtovanja in postavljanja ciljev;
- priprava skupnih načrtov ukrepov in investicijskih programov na ravni celotne državne uprave.

Delovno skupino bi sestavljali po en predstavnik vsakega državnega organa, vodil pa bi

¹³ Uradni list RS, št. 22/10.

jo direktor Službe vlade RS za podnebne spremembe in vodja projekta s strani Službe Vlade RS za podnebne spremembe. Administrativno tehnična opravila za delovno skupino bi opravljala Služba Vlade RS za podnebne spremembe, ki bi zagotovila tudi pogoje za delo delovne skupine (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010č, 2).

Navedena točka je bila na podlagi medresorskega usklajevanja umaknjena in ni bila potrjena v končni verziji sklepa Vlade RS z dne 22. 7. 2010. S šesto točko se ni strinjalo Ministrstvo za finance RS, saj je bilo po njihovi oceni stanje tako, da je bilo oblikovanih preveč delovnih skupin/komisij za reševanje določenih vprašanj ali koordinacij aktivnosti in bi z ustanovitvijo dodatne delovne skupine še bolj po nepotrebnem okrnili redno delo članov delovne skupine. Poleg tega so navedli tudi, da je bila ravno za oblikovanje in spremljanje ter koordinacijo politik za doseganje ciljev blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe ustanovljena Služba Vlade RS za podnebne spremembe in bi bilo dodatno delovno telo za iste namene nepotrebno (Ministrstvo za finance 2010).

Sklep Vlade RS je v tretji točki predvideval pripravo programa izobraževanje zaposlenih v organih državne uprave. Program usposabljanja je bil pripravljen do 1. 9. 2010 in je bil usklajen z Upravno akademijo. Namenjen je bil zaposlenim v državni upravi kot program usposabljanja za izvajanje ukrepov okoljske učinkovite državne uprave. Izvajalci usposabljanja so bili vodilni strokovnjaki za področje podnebnih sprememb, strokovnjaki za strategijo, programiranje in zakonodajni okvir blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje ter strokovnjaki za posamezna področja ukrepov. Ključni cilj usposabljanja je bil usposobitev za načrtovanje in izvajanje ukrepov okoljske učinkovitosti znotraj državne uprave v smislu vzpostavitve nizkoogljične družbe in uveljavitve strategije zelene rasti. Program je zagotavljal (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010d):

- 1) pridobitev širšega pregleda nad ukrepi okoljske učinkovitosti, v povezavi s splošnimi informacijami o podnebnih spremembah in razumevanjem mehanizmov za njihovo blaženje in prilagajanje nanje;
- 2) razvoj zavedanja o pomenu zgodnjega izvajanja ukrepov blaženja in prilagajanja ter prepoznavanje lastne vloge pri njihovem izvajanju;
- 3) pridobitev praktične usposobljenosti za načrtovanje in izvajanje posameznih ukrepov okoljske učinkovitosti znotraj organov državne uprave.

Predvideno trajanje usposabljanja je bilo 16 pedagoških ur. Pripravljeni so bili trije moduli za usposabljanje s sledečimi vsebinskimi poudarki: podnebne spremembe in trajnostni razvoj, ukrepi blaženja podnebnih sprememb ter ukrepi Vlade RS za okoljsko učinkovito državno upravo, ki so vključevali predstavitev primerov dobrih praks, analizo vplivov dela organa na okolje in pripravo načrta ukrepov (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010d). Novembra 2011 je bilo izvedeno prvo in hkrati zadnje izobraževanje, ki se ga je udeležilo 40 predstavnikov ministrstev in drugih organov javne uprave. S tem izobraževanjem se je začelo v praksi izvajati koncept Okoljsko učinkovite državne uprave (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2012, 2).

Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave so imela glavni cilj, da »je za uveljavljanje ukrepov ključno, da jih razume, sprejema in zanje skrbi širok krog vladnih funkcionarjev, uradnikov in ostalih sodelavcev v državni upravi. Zaradi tega je nujno, da državna uprava s podnebnimi ukrepi začne pri sebi« (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 2). Osnovni namen uvajanja okoljske odgovorne državne uprave je bil zmanjšanje negativnih vplivov na okolje v obliki zmanjšanja neposrednih in posrednih izpustov toplogrednih plinov; uvedba energetskega knjigovodstva; izboljšanje stroškovne učinkovitosti; varčevanje z energijo, potrebno za delovanje stavbe; usposabljanje in motiviranje zaposlenih v državnih organih, ter pozitiven zgled celotni javni upravi, gospodarstvu in širši družbi (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 3).

V gradivu, ki ga je vladna služba predložila Vladi RS v obravnavo, so pod finančne posledice navedli, da cilji uvajanja ukrepov dolgoročno zmanjšujejo tudi stroške za ogrevanje, elektriko in pisarniški material. Začetna višina sredstev je odvisna od uvedenih ukrepov. Uvajanje organizacijskih in ozaveščevalnih ukrepov lahko prinese znižanje stroškov do 15 % oziroma 5.000–10.000 EUR letno za tipično zgradbo ob strošku energetskega knjigovodstva 3.000–5.000 EUR. Ukrepi, načrtovani in izvedeni v okviru investicijskega vzdrževanja ali novogradenj, pa lahko prinesejo znižanje stroškov nad 50 % (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010e, 3).

Sprejeto priporočilo v letu 2010 je postavilo tudi priporočene cilje na ravni vseh državnih organov, ki so bili:

zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 20 % do leta 2020 glede na izhodiščno leto 2005 (30 %, če se doseže mednarodni sporazum); zmanjšanje rabe končne energije za 16 % do leta 2012 glede na izhodiščno leto 2008; zmanjšanje porabe papirja na zaposlenega v državni upravi za 15 % do leta 2012 glede na vrednosti iz izhodiščnega leta 2008; zmanjšanje porabe pitne vode na zaposlenega za 10 % do leta 2012 glede na izhodiščno leto 2008; zmanjšanje količine odpadkov za 10 % do leta 2012 glede na izhodiščno leto 2008 (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 3).

7.1 Koraki uvajanja okoljskega upravljanja

Proces uvajanja okoljskega upravljanja v posameznem organu je bil zastavljen tako, da se je časovno in vsebinsko prilagodil posameznemu državnemu organu ter je bil v prvi vrsti odvisen od njegovih značilnosti in vsebine dela. Predvideni so bili sledeči koraki uvajanja okoljskega upravljanja (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 5):

Prvi korak: Analiza vplivov dela organa na okolje ali izračun ogljičnega odtisa

Analiza vplivov dela organa predstavlja nujno podlago za nadaljnje načrtovanje ukrepov in postavljanje ciljev. Osnovni cilj je določitev ogljičnega ali okoljskega odtisa posamezne organizacije. Seštevek vseh emisij toplogrednih plinov, ki jih neposredno ali posredno povzročajo človek, organizacija, dogodek ali proizvod, imenujemo ogljični odtis. Določitev ogljičnega odtisa posamezne organizacije je lahko prvi korak v načrtovanju zmanjševanja emisij, ki jih povzroča. Ogljični odtis neke organizacije je sestavljen iz različnih virov emisij: od neposrednega zgorevanja fosilnih goriv do posrednih virov, kot so službene poti zaposlenih, ali emisij drugih, ki nas oskrbujejo z dobrinami ali storitvami. Pri izračunu ogljičnega odtisa je pomembno, da poiščemo čim širši spekter virov emisij, saj le tako dobimo natančno in popolno sliko okoljskega vpliva te organizacije. Emisije toplogrednih plinov lahko razdelimo na neposredne emisije iz dejavnosti, ki jih organizacija nadzoruje, na emisije zaradi porabe električne energije ter na posredne emisije zaradi proizvodov in storitev. Električna energija, ki se uporablja za osvetljevanje prostora in za pogon naprav na delovnih mestih, prihaja iz različnih virov, tudi iz jedrskih in obnovljivih virov. Še vedno pa se jo največ proizvede z zgorevanjem fosilnih goriv. Čeprav organizacija nad tem nima neposrednega nadzora, je z nakupom take energije posredno odgovorna za sproščanje nastalega CO₂. Posredno

je odgovorna tudi z vsakim proizvodom in storitvijo, ki ju kupi, saj sta vzrok za neko količino emisij toplogrednih plinov (Wagner Ogorelec 2009, 4).

Ključna razloga za izračun ogljičnega odtisa sta želja po nadzoru svojega odtisa (določanje najpomembnejših virov, načrtovanje ukrepov za zmanjševanje, spremljanje izpustov) in sčasoma zmanjšanje lastnih emisij ter potreba ali obveznost, da nekomu sporočimo natančni izračun svoje ogljičnega odtisa (konkurenčna prednost na trgu, zahtev poslovnih partnerjev, strank itd.) (Wagner Ogorelec 2009, 5).

Drugi korak: Določitev koordinatorja in/ali delovne skupine

Uspešnost procesa je odvisna od podpore s strani predstojnika organa in od operativnega izvajanja samega procesa. Imenovani koordinator je lahko posameznik, ki tudi sicer skrbi za materialne vidike poslovanja, ali nekdo z osebno motivacijo. Priporočeno je, da se v podporo koordinatorju imenuje projektna skupina, ki jo sestavljajo predstavniki zaposlenih. Tii sodelujejo pri pripravi in izvedbi ukrepov ter so ključni za to, da so zajete vse aktivnosti in področja dela organa (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 6).

Tretji korak: Delavnice za informiranje in usposabljanje zaposlenih

Uspešnost ukrepov je odvisna od tega, ali jih zaposleni razumejo in sprejmejo za svoje. V ta namen se organizirajo delavnice, na katerih so zaposleni obveščeni o pomenu varstva okolja, vsebini in izvedbi posameznih ukrepov ter se jim ponudi priložnost, da se tudi sami vključijo v njihovo načrtovanje in izvedbo (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 6).

Četrty korak: Priprava načrta ukrepov

Na podlagi predhodno izvedenih korakov, v prvi vrsti opravljene analize stanja, se pripravi program ukrepov, ki se delijo na (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 5):

- spremembe in izboljšave v načinu dela ali obnašanja, ki ne zahtevajo investicij in so izvedljive takoj;
- spremembe v naročanju storitev in materiala v skladu s konceptom zelenega javnega naročanja ter so izvedljive v okviru cikla javnih naročil;
- investicije v stavbe in opremo v skladu s konceptom zelenega javnega naročanja,

izvedljive v okviru investicijskih ciklov v stavbe in opremo.

Od narave samih ukrepov je odvisen časovni okvir izvedbe ukrepov, poleg tega pa morajo biti ukrepi okoljsko, gospodarsko in družbeno upravičeni (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 6).

Peti korak: Določitev merljivih in časovno opredeljenih ciljev

V petem koraku se na podlagi opravljene analize stanja in narave izvedljivosti samih ukrepov določijo merljivi in časovno opredeljeni cilji, ki prispevajo k doseganju širših ciljev podnebne politike. Vsak cilj ima opredeljen indikator uspeha in odgovornost za njegovo spremljanje (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 6).

Šesti korak: Izvajanje ukrepov

Izvajanje ukrepov je odvisno od njihovega časovnega okvira v okviru rednega dela organa, načrtovanja in izvedbe proračuna ter načrtovanja in izvedbe Načrtov razvojnih programov (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 6).

Sedmi korak: Vključevanje drugih organov oziroma zunanjih storitev

Organ lahko pri pripravi posameznih analiz, ukrepov ali za njihovo izvedbo vključi strokovne storitve drugih organov državne uprave ali zunanjih strokovnjakov (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 7).

Osmi korak: Spremljanje doseganje ciljev

V osmem koraku je predvideno letno spremljanje doseganja ciljev s pomočjo indikatorjev uspeha ter na podlagi poročil odgovornih oseb in organov. Predvideno je poročanje znotraj organa in znotraj državne uprave, rezultate pa je treba objaviti tudi na spletnih straneh in v poročilih za javnost (Služba Vlade RS za podnebne spremembe 2010b, 7).

Deveti korak: Prilagajanje načrta ukrepov

Na podlagi doseženih nekaterih ciljev je v devetem koraku predvideno, da se načrt ukrepov ustrezno prilagaja zbranim izkušnjam, na novo postavljenim ciljem in zahtevam ter novim tehnologijam. Prilagaja se lahko vsako leto ali pa se prilagaja po

nekaj letih, ko je večina ukrepov že izvedena (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 7).

7.2 Obvezni ukrep

Edini obvezni ukrep na področju sistematičnega uvajanja okoljskega in energetskega upravljanja v vso državno upravo in pozneje ta proces razširiti na celotno javno upravo je bil uvedba spletnega energetskega knjigovodstva.

7.2.1 Spletno energetske knjigovodstvo

Prepoznano je bilo, da v stavbah državne uprave obstaja velik potencial za učinkovito rabo energije. Hkrati bi brez večjih investicijskih vlaganj v te objekte in ob racionalni rabi energije ter ustrezni organiziranosti lahko zmanjšali rabo energije za 10 %. Ob primerni ozaveščenosti zaposlenih bi lahko prihranili še nadaljnjih 5 % energije. V kolikor bi k temu dodali še ustrezne tehnično-investicijske ukrepe, bi po strokovnih ocenah potencial učinkovite rabe energije lahko znašal tudi do 50 % (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2012, 6).

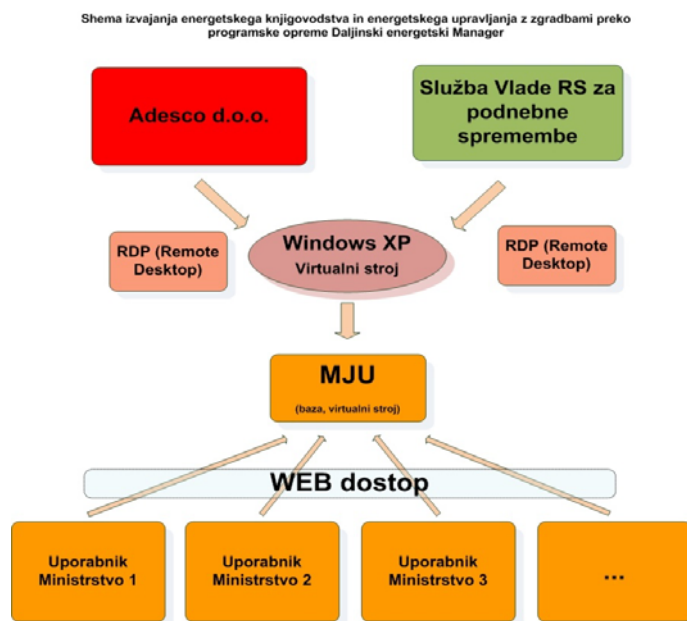
V marcu 2010 sprejeti zakon o spremembah in dopolnitvah energetskega zakona (EZ-D) je v 66.c členu med drugim predpisal, da morajo za stavbe s celotno uporabno tlorisno površino nad 500 m², ki so v uporabi državnih organov, upravljalci stavb voditi energetske knjigovodstvo, ki zajema podatke o vrstah, cenah in količini porabljene energije, in da zanje lahko vlada sprejme letne cilje energetske učinkovitosti (EZ-D, 66.c čl.). V primeru doseganja prihrankov na podlagi izboljšanja učinkovite rabe energije pa je v 66.č členu predvidena učinkovitostna dividenda. Učinkovitostno dividendo lahko odjemalci prejmejo, če je bil prihranek pri stroških za energijo na podlagi podatkov energetskega knjigovodstva večji od 10 % zneska iz leta pred letom, za katerega se ugotavlja prihranek (EZ-D, 66.č čl.).

Ti dve določbi sta predstavljali zakonsko zahtevo in upravljavski izziv za javno upravo. V namen je Služba Vlade RS za podnebne spremembe na začetku leta 2011 izvedla javno naročilo z zbiranjem ponudb za vzpostavitev sistema spletnega energetskega knjigovodstva v glavnih stavbah ministrstev, Generalnega Sekretariata Vlade RS in

Državnega zbora RS, ki bi omogočal gospodarno in racionalno upravljanje z energijo ter izvedbo dveh razširjenih energetskega pregledov. Izbrano je bilo podjetje Adesco d.o.o., ki je postavilo aplikacijo za spletno energetskega knjigovodstvo in izvedlo razširjen energetskega pregled Ministrstva za gospodarstvo RS in Ministrstva za obrambo RS. S pomočjo sodobnih računalniško-informacijskih orodij in metod sta bila v glavnih stavbah ministrstev vzpostavljena celovito energetskega knjigovodstvo in energetskega upravljanje. Osnovni cilj je bil prihraniti na osnovi posledičnega zmanjšanja rabe energije in izdelave potrebnih storitev in dokumentov za realizacijo planiranih organizacijskih in investicijskih ukrepov. V praksi je to pomenilo, da je bilo v vsakem trenutku mogoče pregledovati, nadzirati, analizirati, primerjati, načrtovati, spremljati učinke, komunicirati in izdelovati različna poročila za različne ekonomske, finančne in okoljske potrebe in zahteve (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2012, 7).

V letu 2011 se je tako vzpostavilo spletno energetskega knjigovodstvo za vse glavne stavbe ministrstev z namenom razumevanja rabe energije. Aplikacija za energetskega knjigovodstvo je bila umeščena prek strežnika Ministrstva za javno upravo RS, kjer je bil omogočen spletni dostop uporabnikom aplikacije (v prvi fazi ministrstvom) na naslednji način:

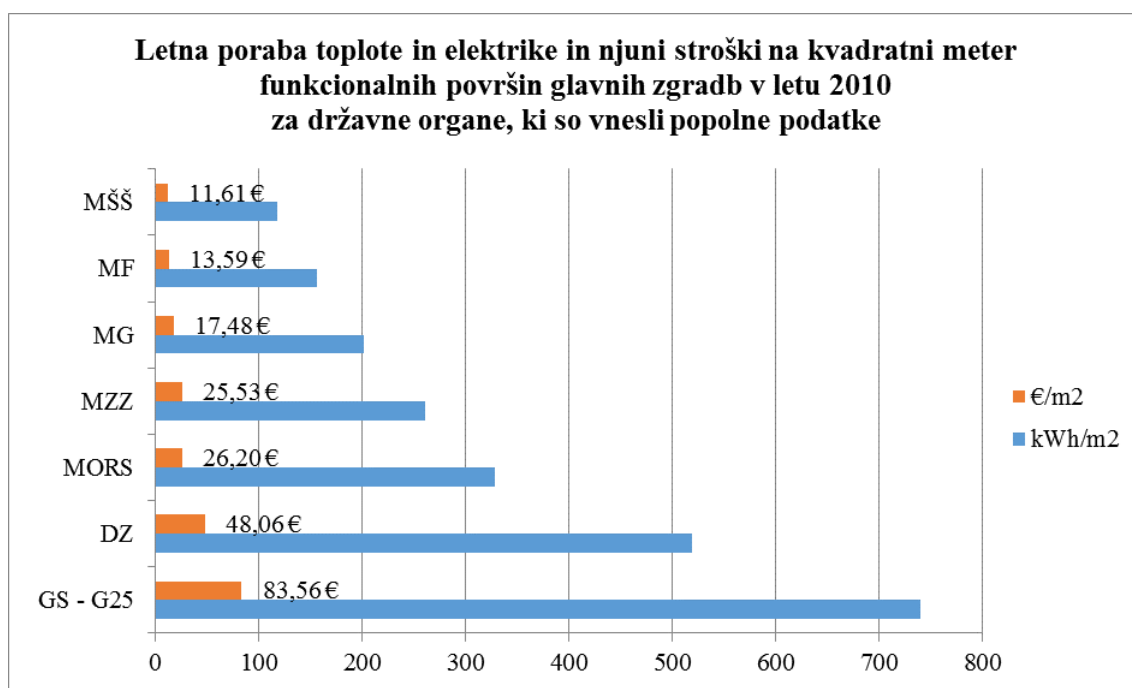
Slika 7.1: Umestitev aplikacije za energetskega knjigovodstvo in energetskega upravljanje z zgradbami

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (2012, 6).

Na posameznih ministrstvih so se zbirali računi za elektriko, vodo in ogrevanje za leta 2010, 2009 in 2008 za potrebe gospodarnega in racionalnega upravljanja z energijo, vendar pa so bili pridobljeni podatki nepopolni, kar pomeni, da niso bili pridobljeni vsi računi za posamezno leto. Spodaj je primer poročila za energetske knjigovodstvo za državne organe, ki so vnesli popolne podatke.

Slika 7.2: Primer poročila za energetske knjigovodstvo za državne organe za leto 2010, ki so vnesli popolne podatke

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (2012, 9).

7.3 Nabor priporočenih ukrepov

Organ si je na podlagi dosedanjih izkušenj iz nabora priporočenih ukrepov izbral tiste, ki so zanj najbolj primerni in dosegajo največje pozitivne učinke glede na vložen trud in sredstva. Pri izboru in načrtovanju ukrepov so morali organi upoštevati tudi časovni, gospodarski in družbeni okvir za njihovo izvedbo. Osnovni cilj je bil doseči znižanje ogljičnega odtisa in drugih negativnih vplivov na okolje. Priporočeni ukrepi so bili razvrščeni v skupine, ki so vključevale ukrepe s področij porabe izdelkov in storitev, energije, emisij iz prometa, rabe vode, odpadkov in javnega naročanja na področju gostinskih storitev in živil (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 7).

7.3.1 Racionalna poraba izdelkov in storitev

Organ bi na področju ukrepov racionalne porabe izdelkov in storitev dobro premislil potrebo po nakupu z vidika racionalne rabe izdelkov. Zmanjšal naj bi potrebo po velikih količinah izdelkov in storitev, ti pa naj bodo energetsko učinkoviti in naj bi prispevali k manjši porabi energije in vode. Spodbujal bi ponovno uporabo izdelkov, na področju recikliranja pa bi z dobavitelji sklenil dogovor, da se dobavitelj zaveže k recikliranju. Tudi na področju ravnanja z izdelki po končani življenjski dobi bi z dobavitelji sklenil dogovor o različnih vrstah ravnanja z odpadki po zaključku življenjske dobe izdelkov. Dosledno bi izvajal obojestransko tiskanje dokumentov ter z nastavitvami tiskalnikov in fotokopirnih strojev skrbel za čim manjšo porabo tonerjev. Pri najemanju stavb in izbiri lokacije za pisarne državnih organov bi v razpis vključil pogoj dostopnost z javnim prometom in drugimi oblikami nemotoriziranega prometa in ne povečanje potreb po izbiri drugih vrst prometa (službena vozila, osebna motorna vozila) (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 7).

7.3.2 Energija

Posebej izpostavljen je pomen energetsko učinkovitega javnega sektorja, ki naj bi služil drugim za zgled, kar zadeva zmanjšanja rabe vseh vrst energije v javnem sektorju (npr. obvezno ugašanje luči ali vgradnja senzorjev, obvezno ugašanje in avtomatska regulacija računalnikov, monitorjev, tiskalnikov, fotokopirnih strojev, klime, ogrevanja po koncu delovnega časa). Organ naj bi zagotovil ustrezno zasedenost poslovnih prostorov državnih organov. Opravi naj bi energetske preglede zgradb in naprav ter izvedel optimizacijo ogrevanja, prezračevanja, pripravo tople vode in klimatizacije. Opravljal bi nakupe izdelkov, ki zagotavljajo energijsko učinkovito porabo (osebni in prenosni računalniki, tiskalniki in fotokopirni stroji, zasloni, razsvetljava itd.), ter nakupe aparatov energijskega razreda A+. Prenova stavb, arhitekturna zasnova in gradnja bi morale biti take, da bodo stavbe ustrezale kriterijem nizkoenergijskih stavb in bodo na ravni končne rabe energije v skladu s predpisom o učinkoviti rabi energije v stavbah. Pri rednem in investicijskem vzdrževanju stavb bi moral upoštevati kriterije energetske učinkovitosti, ki so vsaj 10 % strožji od predpisanih (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 8).

7.3.3 *Emisije iz prometa*

Področje emisij iz prometa predvideva, da organ izdela mobilnostni načrt in da vzpostavi sodobna parkirna pravila v državnih institucijah, ki upoštevajo trajnostne kriterije. Število in strukturo vozil v voznem parku državnih organov bi moral optimizirati ter izbrati alternativne načine zagotavljanja voznega parka s sodelovanjem v projektih investiranja v obnovljive vire. V primeru nakupa vozil bi moral upoštevati načela zelenega javnega naročanja (manjši izpusti CO₂, uporaba alternativnih vrst pogona itd.). Izvajal naj bi šolanja profesionalnih voznikov za okoljsko učinkovito vožnjo. Zagotovil naj bi službena kolesa za potrebe službenih poti po mestu. Omogočil naj bi uporabo infrastrukture za tele- in videokonference. Racionaliziral in nadzoroval bi izbiro službenih poti v smislu zmanjšanja števila službenih poti z letali in avtomobili. Spodbujal bi skupne vožnje zaposlenih na delo. Zagotavljal povračilo stroškov javnim uslužbencem za javni prevoz za pot od doma ali parkirišča »Park & Ride« do službenega mesta na podlagi učinkovitostne dividende. Pri najemanju stavb in izbiri lokacije za pisarne državnih organov bi v razpis vključil pogoj dostopnost z javnim prometom in drugimi oblikami nemotoriziranega prometa (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 8)

7.3.4 *Racionalna raba vode*

Na področju racionalne rabe vode je predvsem izpostavljen ukrep ukinitve rabe vode v plastenkah in balonih. Pri vzdrževanju zelenih javnih površin naj organi tam, kjer je to mogoče, rabo pitne vode zamenjajo z deževnico. V fazi načrtovanja arhitekturne zasnove, graditve in prenove stavb naj se zagotovi, da bo napeljava v sanitarnih in kuhinjskih prostorih opremljena z najsodobnejšimi tehnologijami za varčevanje z vodo. Poleg tega je treba v največji možni meri zagotoviti uporabo deževnice in odpadne vode ter upoštevati najvišje standarde učinkovite rabe vode tudi pri rednem in investicijskem vzdrževanju stavb (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 9).

7.3.5 *Zmanjšanje količin odpadkov in preprečevanje onesnaževanja*

Na področju odpadkov je ključni ukrep zagotoviti pogoje za ločeno zbiranje odpadkov (papirja, stekla in embalaže), obvezno ločeno zbiranje odsluženih kartuš za tiskalnike in

fotokopirne stroje ter spodbujanje ločevanja organskih odpadkov in kompostiranje, kjer je to mogoče. Za čiščenje in storitve čiščenja naj organ zagotovi uporabo okoljsko manj obremenjujočih sredstev, v skladu z načeli zelenega javnega naročanja (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 9).

7.3.6 Gostinske storitve in nakup živil

Državni organi pri nakupu živil za reprezentanco in druge namene ter gostinskih storitev za javne dogodke ali prireditve dajejo prednost nakupu ekoloških živil, v skladu z načeli zelenega javnega naročanja. Prav tako v obratih organizirane prehrane zagotavljajo obroke iz živil, pridelanih v skladu s standardi ekološke pridelave (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 9)

Vsak državni organ si je lahko iz nabora priporočenih ukrepov izbral tiste, ki so zanj najbolj primerni ter dosegajo največje pozitivne učinke glede na vloženi napor in sredstva.

7.4 Primeri dobrih praks

Posamezni državni organi so v obdobju od leta 2008 začeli uvajati okoljske cilje in dejavnosti v pisarniško poslovanje. Eno prvih pobud za odgovorno okoljsko ravnanje državne uprave lahko zasledimo pri aktivnostih nekdanje Službe Vlade za razvoj že v letu 2008. V okviru projekta *Rituali – nove navade za okolju prijaznejše pisarne*, ki ga je razvila nevladna organizacija Umanotera v letu 2008, so podjetja in organizacije s pisarniško dejavnostjo prevzele pobudo za pozitivne spremembe in aktivno iskanje rešitev za zmanjševanje svojih vplivov na okolje s ciljem – od majhnih ukrepov do strateških prebojev. Aktivni partner in obenem predstavnik javnega sektorja v projektu je bila nekdanja Služba Vlade RS za razvoj. V ta namen je sedem mesecev potekal pilotni projekt na Službi Vlade RS za razvoj, v okviru katerega so dali izračunati svoj ogljični odtis, na podlagi katerega so pripravljali akcijski načrt, v katerem so ocenili, koliko in kako lahko prispevajo s preprostimi aktivnostmi, kot so uvajanje vode v vrčih, dvostransko tiskanje ali uporaba varčnejše računalniške opreme in nastanitev. Njihova vloga v projektu je bila predvsem, kako to izkušnjo prenesti na celotno javno upravo in širše dimenzije oblikovanja politik. Takratni minister za razvoj dr. Žiga Turk se je v

okviru 8. se je Sveta za trajnostni razvoj aktivno zavzel za oblikovanje delovne skupine za Zelena javna naročila, katere naloge so bile pregled večjih naročil in pomoč pristojnim pri vključevanju okoljskih kriterijev v razpisno dokumentacijo ter priprava akcijskega načrta za izvajanje zelenih javnih naročil. Hkrati so s svojo pobudo naslovili Evropski svet in uspeli, da je Slovenija na politični ravni v zaključke spomladanskega sveta EU dodala 29. odstavek, v katerem je Evropski svet pozval vlade držav članic in evropskih institucij, naj si prizadevajo za znižanje porabe energije v svojih stavbah in v svojem voznem parku ter postanejo zgled (Umanotera 2008).

V naslednjem koraku se je oblikovala »Zelena skupina«, ki so jo sestavljali predstavniki Službe Vlade RS za razvoj in evropske zadeve (naslednica Službe Vlade RS za razvoj), Ministrstva za zunanje zadeve RS, Urada Vlade RS za varovanje tajnih podatkov, Ministrstva za okolje in prostor RS, Generalnega sekretariata Vlade RS in Urada Vlade RS za komuniciranje. Iz zapisnika delovnega sestanka s 7. septembra 2009 je razvidno, da so sprejeli sklepe, da Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve pridobi ponudbo za nakup službenih koles, ponudbo za izračun ogljičnega odtisa za Gregorčičevo 25 in v nadaljevanju še za Gregorčičevo 27. Izmenjali so si informacije o udejanjanju zelenih ukrepov v okviru svojih institucij v praksi in podali enotno stališče, da je treba oblikovati enoten predlog komuniciranja ukrepov, ki ga bodo lahko povzela tudi druga ministrstva in vladne službe (Urad Vlade za komuniciranje 2009a). Omenjena »Zelena skupina« velja za eno prvih organiziranih pobudnic uvajanja okoljsko učinkovitih ukrepov v državno upravo.

Z ustanovitvijo Službe Vlade RS za podnebne spremembe (v nadaljevanju: SVPS) v letu 2010 je bil storjen naslednji pomembnejši korak v smeri enotnega usmerjanja in učinkovitega izvajanja ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave. Omenjena služba je pripravila koncept okoljsko učinkovite državne uprave, ki ga je Vlada RS v juliju 2010 potrdila s sklepom, v katerem pod prvo točko potrjuje sprejetje Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave (v nadaljevanju: Priporočila). Priporočilo med drugim izpostavi aktivnejše organe, kot so Ministrstvo za zunanje zadeve RS, kjer so aktivnosti širili tudi na slovenska diplomatska predstavništva in konzulate v tujini, Ministrstvo za javno upravo RS, Službo Vlade RS za razvoj in evropske zadeve in Urad Vlade RS za komuniciranje. Izpostavi tudi, da so se že po kratkem preglednem obdobju kazali pozitivni učinki, ki so se poleg zmanjšanja onesnaženja izražali predvsem v

obliki privarčevanih sredstev pri zmanjšani porabi električne energije, manjši porabi papirja in kartuš ter druge pisarniške opreme. Izpostavljeno je, imajo sprejeti ukrepi v poleg neposrednih pozitivnih učinkov na okolje tudi druge pozitivne učinke, kot so prihranek finančnih sredstev, ustvarjanje ugodnejše delovne klime in pozitiven zgled za ostale organizacije, tako v javnem kot zasebnem sektorju kot tudi na državljane (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010b, 2–3).

Služba Vlade RS za podnebne spremembe je novembra 2010 organizirala prvi delovni posvet Okoljsko učinkovita državna uprava, namenjen zaposlenim v državni upravi, zlasti koordinatorjem in članom delovnih/projektnih skupin za okoljsko učinkovito državno upravo. Namen posveta je bil podati temeljna znanja o podnebnih spremembah in ukrepih za njihovo blaženje in prilagajanje ter spodbuditi izvajanje ukrepov okoljske učinkovite države uprave. Izpostavljeno je bilo, da ima država pomembno odgovornost in vlogo pri postavljanju ciljev, oblikovanju politik in zakonodaje ter izvajanju ukrepov. Svojo vlogo pa lahko odigra le, če sama ravna v skladu s cilji in daje zgled. Seznanili so se z ukrepi za okoljsko učinkovitost javne uprave ter s cilji in razlogi za sprejetje teh ukrepov. Med razlogi za uvajanje okoljskega upravljanja in okoljske učinkovitosti v državno upravo so navedli, da gre za najcenejši in najhitrejši način za znižanje emisij toplogrednih plinov in drugih negativnih vplivov na okolje, da lahko pripomore k zagotavljanju boljše kakovosti in učinkovitosti dela ter da državna uprava želi, da se poleg sprejemanja regulatornih in spodbujevalnih ukrepov tudi s svojim zgledom pokažejo zaželeni načini ravnanja (Služba Vlade za podnebne spremembe 2010f).

V nadaljevanju navajam primere dobrih praks med državnimi organi ter aktivnosti in ukrepe, ki so jih izvajali, da so postali zgled ostalim organom državne uprave. Med primere dobre prakse uvrščam tudi Državni zbor RS in Slovensko turistično organizacijo, ki sta s svojimi aktivnostmi v smeri zmanjševanja negativnega vpliva na okolje postala zgled ter sta obenem zunanja spodbuda za učinkovitejše izvajanje ukrepov v organih državne uprave.

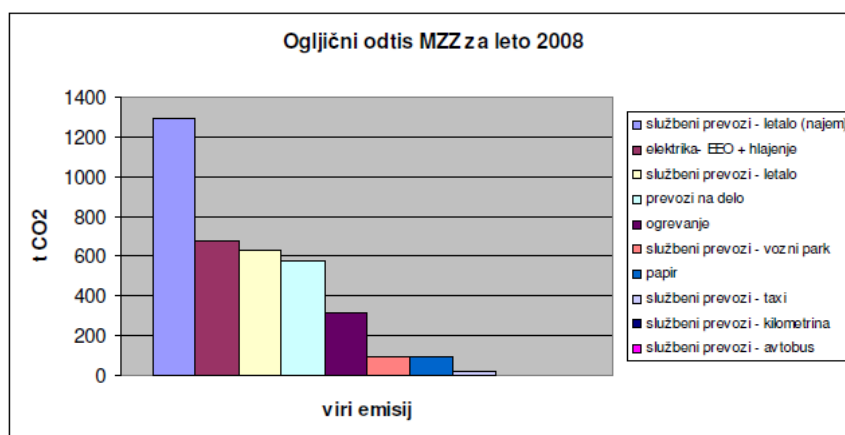
7.4.1 Ministrstvo za zunanje zadeve RS

Na pobudo nekdanjega ministra Samuela Žbogarja (2008–2012) se je Ministrstvo za zunanje zadeve RS že v letu 2008 vključilo v zelene aktivnosti. V razpisni obrazec za

priznanje »Zelena pisarna 2010« so tako zapisali, da se je »okoljska problematika in skrb za zmanjševanje negativnega vpliva na okolje z medijskih vrstic pred leti povzpela na dnevne rede praktično vseh mednarodnih organizacij in forumov. Da bi lahko stališča s čisto vestjo zagovarjali tudi na mednarodnem prizorišču, so se na Ministrstvu za zunanje zadeve RS odločili, da je prav, da najprej sebi nastavijo ogledalo« (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010a).

Na tej podlagi so v sodelovanju z nevladno organizacijo Umanotera v letu 2009 pripravili izračun ogljičnega odtisa, ki je pokazal, da Ministrstvo za zunanje zadeve RS s svojo dejavnostjo v veliki meri prispeva k onesnaževanju okolja ter da obstaja veliko prostora za izboljšave, predvsem na področju porabe energije, papirja in uporabe letalskih prevozov (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2012, 13).

Slika 7.3: Grafični prikaz izračuna ogljičnega odtisa MZZ za leto 2008

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (2012, 13).

Drugi korak je bil storjen na začetku septembra 2009, ko je začela delovati Eko delovna skupina. Njena sestava je bila 6 moških in 14 žensk in se je sestajala na rednih mesečnih sestankih. Koordinatorica delovne skupine je bila predstavnica sekretariata ministrstva, ki je bila hkrati namestnica generalnega sekretarja ministrstva. Zasedba Eko delovne skupine je ostala enaka od začetka, mogoče je zaradi napotitve v tujino odšel kakšen član (Ministrstvo za zunanje zadeve 2016). Glavni namen Eko delovne skupine je bil širjenje okoljske kulture v pisarniški dejavnosti in na ostalih področjih, ki so del aktivnosti na Ministrstvu za zunanje zadeve RS. Naloga Eko delovne skupine je bila, da spremlja aktivnosti za načrtno zmanjševanje toplogrednih plinov na ravni ministrstva ter

v ta namen pripravlja ustrezne ukrepe in skrbi za njihovo uresničevanje. Posledično pa prispeva k zmanjševanju stroškov delovanja (nižji stroški elektrike, manj porabe papirja) (Ministrstvo za zunanje zadeve 2016).

Za namen okoljsko ozaveščenega delovanja na vsakem področju delovanja ministrstva je Eko delovna skupina v letu 2009 pripravila akcijski načrt za zmanjševanje negativnega vpliva na okolje (Priloga 1), v katerem je izpostavila, da želi ministrstvo s sistematičnim pristopom stopiti na pot okoljsko bolj odgovornega ravnanja. Posledično bi z zavestnim ravnanjem zmanjšala tudi stroške ter vzpostavila bolj zdravo delovno okolje in način življenja. V ta namen so sprejeli naslednje ukrepe: racionalizacija porabe električne energije, zmanjšanje porabe papirja, zmanjšanje količine plastičnih odpadkov, učinkovito ločevanje odpadkov, ponovna uporaba uporabnega pisarniškega materiala, naročanje recikliranih in energijsko varčnejših izdelkov, sajenje novih dreves na dvorišču ministrstva, spodbujanje uslužbencev ministrstva k izbiri alternativnih možnosti za prihod na delo in za službene poti v Ljubljani (hoja, kolo, javna prevozna sredstva) ter aktivno širjenje zelene pobude (Ministrstvo za zunanje zadeve 2009a). Z navedenimi ukrepi so predvsem želeli zmanjšati izračunani ogljični odtis ministrstva:

Slika 7.4: Koši za ločeno zbiranje odpadkov na Ministrstvu za zunanje zadeve RS

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve (2010b).

Slika 7.5: Primer nalepke »Preklopi na zeleno, ugašaj luči!«

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve (2010b).

Slika 7.6: Službena kolesa Ministrstva za zunanje zadeve RS

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve (2010b).

Na rednih delovnih sestankih Eko delovne skupine so spremljali izvajanje ukrepov akcijskega načrta, planirali aktivnosti in dogodke v smeri širjenja okoljske zavesti med zaposlenimi ter razmišljali tudi o pripravi vladnega gradiva, s katerim bi pilotsko predstavili možnost oblikovanja okoljskega sklada v okviru proračuna enega proračunskega porabnika. Planirali so, da bi se z zelenimi aktivnostmi privarčevana sredstva stekala v okoljski sklad (sredstva bi se prenašala iz enega proračunskega leta v drugo), iz katerega bi se črpala sredstva za investiranje v okoljsko prijazne in trajnostne rešitve pri delovanju posamezne institucije (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010c).

Na podlagi spoznanja, da velik del toplogrednih izpustov povzroča mobilnost (prihod na delo, službene poti), so se vključili v evropski projekt Civitas Elan, v okviru katerega jim je Urbanistični inštitut RS izdelal mobilnostni načrt za ministrstvo. Mobilnostni načrt pomeni sodoben način obvladovanja prometnega povpraševanja in sledi konceptu

upravljanja prometnega povpraševanja, namesto nenehnega iskanja rešitev za zadostitev povpraševanja po uporabi osebnih avtomobilov, aktivno razvija in spodbuja odgovorno rabo osebnih avtomobilov in večjo uporabo t. i. alternativnih oblik prevoza (javni promet, kolesarjenje, hoja). Koncept temelji na mehkih ukrepih, kot so obveščanje, izobraževanje in organizacija storitev znotraj obstoječih zmogljivosti infrastrukture, in v splošnem velja, da lahko dobro pripravljen načrt v nekaj letih poveča uporabo alternativnih prevoznih načinov povprečno za 10–15 %. Cilj priprave mobilnostnega načrta je bil spreminjanje potovalnih navad zaposlenih in obiskovalcev ter promocija trajnostne izbire prevoznih sredstev. V ta namen je Urbanistični inštitut RS julija 2010 pripravil analizo stanja glede potovalnih razmer in potovalnih vzorcev zaposlenih ter tovara v okviru Ministrstva za zunanje zadeve RS. Izveden je bil eden prvih korakov pri pripravi mobilnostnega načrta. Ključne ugotovitve analize stanja so bile, da stavba ministrstva leži v mestnem središču ter so zato za mnoge zaposlene in obiskovalce sprejemljiva alternativa osebnim avtomobilom vsi trajnostni načini prevoza. Naslednja ugotovitev je bila, da so razmere za kolesarjenje in hojo v okolici dobre ter da je za dostop z mestnim avtobusom dobro poskrbljeno. Del zaposlenih ima tako zagotovljen hiter, poceni in okolju prijazen dostop do ministrstva. Izbira prevoznih sredstev zaposlenih za poti na delo je bila 9 % peš, 14 % kolo, 16 % javni potniški promet in 61 % osebni avtomobil. Ugotovljeno je bilo, da je potencial za hojo na delo glede na oddaljenost zaposlenih od ministrstva v veliki meri že izkoriščen. Kolesarska infrastruktura ima še veliko možnosti za izboljšave, saj manjkajo nadstrešnice za kolesa, garderobe in tuši ter zagotovitev lažjega dostopa za kolesarje. Ugotovitve glede uporabe javnega potniškega prometa za službene poti so, da obstaja še velik potencial, saj se le 8 % zaposlenih odloči za avtobus. Velik potencial racionalizacije poti z avtomobili na delo predstavljajo organizirane skupne vožnje zaposlenih. Službeni vozni park zaradi stroškov, različne uporabljenosti in zasedanja parkirnih mest pomeni velik potencial racionalizacije. Ugotovljeno je tudi bilo, da ministrstvo razpolaga s tehnologijami za video in avdio konference, vendar niso primerno spodbujane. Ena pomembnih ugotovitev je tudi bila, da je treba poskrbeti za dostop oseb, ki se najtežje gibljejo (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010č).

Na podlagi ugotovitev analize stanja je bilo nekaj spodbud vnesenih v spremenjen Parkirni red MZZ, s katerim so spodbujali skupne vožnje za prihod na delo ter z drugimi ukrepi spodbudili vsaj bližje ministrstvu stanujoče zaposlene, da na delo prihajajo

trajnostno. V ta namen je bila aktivirana službena kartica Urbana, ki jo zaposleni namesto uporabe službenega vozila ali taksija koristijo za potrebe službenih poti po Ljubljani, obenem pa so pristopili k nabavi službenih koles za potrebe službenih poti po Ljubljani. Mobilnostni načrt Ministrstva za zunanje zadeve RS je Urbanistični inštitut pripravil oktobra 2010 ter je predvidel vrsto ukrepov za izboljšanje dostopnosti lokacije, spreminjanje potovalnih navad zaposlenih in promocijo izbire trajnostnih prevoznih sredstev. Ministrstvo za zunanje zadeve RS je z njim postal prva ustanova v Sloveniji, ki se aktivno in sistematično ukvarja z upravljanjem mobilnosti v okviru svoje lokacije. V sklopu dejavnosti za spoštljiv odnos do narave in okolja ter trajnostni razvoj so v septembru 2009 organizirali Zeleni dan, v okviru katerega se je minister Samuel Žbogar s sodelavci na delo pripeljal s kolesom, organiziran pa je bil tudi poseben ekološki zajtrk (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010d). Ministrove besede ob »zelenem dnevu« so bile: »da mora biti načelna zunanja politika tako načelna, da je načelna tudi pri sebi. In če hočemo biti načelni, glede podnebnih sprememb, o tem govoriti v mednarodni skupnosti in biti kredibilni, se moramo tako obnašati tudi doma« (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010d).

Slika 7.7: Ekološki zajtrk na Ministrstvu za zunanje zadeve RS in prihod ministra Samuela Žbogarja na delo s kolesom

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve (2010b).

V okviru projekta »Zelena diplomacija« so v letih 2009 in 2010 v zelene aktivnosti vključili tudi predstavnike tujih veleposlaništev, Evropske komisije in slovenskih veleposlaništev ter se povezali v skupno akcijo »Zelena diplomacija«. Ena izmed aktivnosti je bila izvedba delavnice za tukajšnje veleposlanike, pod vodstvom nevladne

organizacije Umanotere, katere namen je bil izmenjati dobre prakse, izkušnje in ideje na področju zelene diplomacije. Na pobudo britanskega veleposlaništva ter skupaj z Zavodom za gozdove RS in občino Kamnik so aprila 2010 izvedli akcijo »Diplomatski gozd«, v okviru katere so omogočili zasaditev 1000 mladih sadik v vasici Nevlje pri Kamniku, kjer je bil gozd leta 2008 zaradi neurja močno uničen. V sodelovanju s Službo Vlade RS za podnebne spremembe so v februarju 2009 organizirali delavnico in predstavitev projekta »Mobilnostni načrt v javni upravi«. Namen dogodka je bila predstavitev, kako poteka izdelava mobilnostnega načrta na Ministrstvu za zunanje zadeve RS ter spodbuditi druge državne in javne institucije, da bi se projekta lotili tudi v njihovih institucijah. Ena izmed aktivnosti je bila tudi akcija zbiranja igrač za otroke s strani zaposlenih na Ministrstvu za zunanje zadeve RS. Zbrane igrače, otroške knjige in oblačila so podarili Centru za socialno delo v Šiški (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010d).

Za potrebe obveščanja in ozaveščanja zaposlenih na ministrstvu so vzpostavili notranje okoljsko komuniciranje na internem intranetu ter jih prek tega medija opozarjali in spodbujali k večji aktivnosti in doslednosti. V ta namen so prek depešnega sistema na vse službe ministrstva doma in po svetu posredovali t. i. zelena navodila, ki so med drugim pozvale tajnice in tajnike, da ob koncu delovnega dne ugasnejo fotokopirne stroje in skenerje ter da ob potrebi po pisarniškem materialu (fascikli, plastične ovojnice, sponke) poberejo najprej rabljen material, ki ga v kleti pripravi arhiv. Nadaljnja navodila so bila, da se za sestanke nakupijo stekleni vrči, čajna kuhinja ne streže več vode v plastenkah, ločujejo se stekleni odpadki, posod po ministrstvu se žarnice zamenjajo z varčnimi žarnicami, uvedel se je režim prižiganja in ugašanja luči na hodniku ter zmanjšalo obrezovanje dreves, z razlogom, da naj rastejo in delajo senco (Ministrstvo za zunanje zadeve 2009b).

Širšo javnost so o tovrstnih aktivnostih obveščali na uradni spletni strani ministrstva v zavihku Zunanja politika/Zelena diplomacija. Zelene aktivnosti so širili tudi na slovenska veleposlaništva v tujini. Za izbrana slovenska predstavništva v tujini so dali izračunati ogljični odtis. V izračun ogljičnega odtisa so bila vključena slovenska veleposlaništva v Beogradu, Stockholmu, Moskvi, Tokiu, Washingtonu, na Dunaju, v Berlinu in Bernu ter na predstavništvu RS pri OZN v Ženevi in predstavništvu RS pri EU v Bruslju. Nekatera slovenska veleposlaništva so se tudi samoiniciativno, v skladu z

zelenimi usmeritvami ministrstva, vključila v lokalne aktivnosti v državah sprejemnicah, sprejela so akcijske načrte, kot primer veleposlaništvo v Skopju, na veleposlaništvu v Tel Avivu pa so že izračunali svoj ogljični odtis in na osnovi rezultatov sprejeli potrebne ukrepe. Takratni veleposlanik v Skopju Brian Bergant je kot edini tujec v Makedoniji prejel nagrado »vitez zelene prihodnosti«, ki jo podeljuje civilna pobuda Dan dreves Makedonija (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010e). V letih 2009–2010 se je izvajal tudi pilotni projekt okoljskega atašeya na izbranih diplomatsko konzularnih predstavništvih (Kitajska, Velika Britanija, Makedonija, Argentina, Norveška). Glavni nalogi okoljskih atašejev naj bi bili poročanje o stališčih in vsebinah izbrane države v kontekstu okoljske diplomacije ter iskanje možnosti za sodelovanje RS in izbrane države na področju okoljskih vsebin (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010f).

Ministrstvo se je za potrebe uspešnega širjenja okolju prijaznega delovanja vključevalo tudi v različne pobude in akcije, kot so poziv uslužbencem za sodelovanje v akciji Očistimo Slovenijo v enem dnevu ter poziv uslužbencem, naj sodelujejo v akciji Ura za Zemljo. Na zunanjem političnem področju je takratni minister lansiral tudi pobudo »Zelene skupine manjših držav« o tesnejšem sodelovanju šestih ministrov za zunanje zadeve, kot odziv na aktualnost in koncentracijo mednarodnih tem ter globalne odgovornosti pri spopadanju s podnebnimi spremembami. Pobudi so se na povabilo pridružile Islandija, Kostarika, Singapur, Združeni Arabski emirati in Zelenortski otoki, saj so majhne države bolj dovzetne na spremembe v mednarodnem političnem in gospodarskem okolju, hkrati pa so tudi bolj ranljive v primeru naravnih nesreč (potresov, poplav, suš) ter veliko bolj odvisne od učinkovitosti mednarodnih institucij pri zagotavljanju varnosti in blaginje (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010g). Skupina se je najprej začela ukvarjati s problematiko vode, saj je skupno državam Zelene skupine, da imajo bodisi težave s preobiljem vode bodisi imajo težave s pomanjkanjem vode. Pobuda je bila, da bi se vzpostavila t. i. vodna diplomacija in bi moralo vprašanje vode biti na dnevnem redu mednarodne skupnosti. Poleg vodni problematiki bi pozornost namenili tudi obravnavi podnebnih sprememb na zunanjepolitični agendi ter diverzifikaciji energetskih virov, izkoriščanju obnovljivih virov energije in izmenjavi tehnologij. S povezovanjem želijo doseči, da bo »skupni glas močnejši in bolj slišen« ter bo prispeval, da bodo okoljske teme dobile pomembnejše mesto v mednarodnih odnosih (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010h).

Za vse navedene aktivnosti so v juniju 2010 na razpisu Planeta Gospodarski vestnik »Zelena pisarna 2010« prejeli tretjo nagrado za dobro okoljevarstveno prakso v pisarniškem okolju. V prijavi so med drugim tudi zapisali, da se zavedajo, da lahko institucija, kot je ministrstvo, veliko prispeva k ozaveščanju notranje javnosti (zaposlenih) in tudi širše javnosti, v smislu vzora drugim ministrstvom in vladnim institucijam, s ciljem širiti svoj zgled tudi na podjetja v zasebnem sektorju. Izpostavili so tudi, da ni zanemarljivo, da z okoljsko usmerjenimi aktivnostmi občutno prispevajo k zmanjševanju stroškov delovanja in posledično kažejo pozitivno luč v odnosu do davkoplačevalskega denarja (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010a).

Slika 7.8: Objava novice o prejetju priznanja »Zelena pisarna 2010« spletni strani Ministrstva za zunanje zadeve RS

NOVICA

16. 6. 2010

"Zelena pisarna 2010" - MZZ prejelo 3. nagrado

Ljubljana, 16. junija 2010 - Ministrstvo za zunanje zadeve je sodelovalo na razpisu Planeta Gospodarski vestnik "Zelena pisarna 2010" in prejelo 3. nagrado in priznanje za dobro okoljevarstveno prakso v pisarniškem okolju.

Okoljska problematika danes ni več domena strokovne javnosti, pač pa vse bolj obveznost in odgovornost vsakega od nas, da s svojim ravnanjem prispeva k čistejšemu in bolj zdravemu okolju. V preteklem letu je MZZ sprejelo številne ukrepe znotraj ministrstva, ki so pripomogli k okoljsko ozaveščenemu pisarniškemu poslovanju, sprejelo je akcijski načrt in izvedlo številne aktivnosti v okviru projekta Greening diplomacy in s tem začrtalo pot zelenemu delovanju ministrstva in državne uprave nasploh. Naš trud in prizadevanja po smotrnejši in premišljeni porabi ter s tem povečano skrbjo za okolje, smo s prijavo želeli predstaviti tudi širši javnosti in sporočiti, da je tudi državni organ lahko okolju prijazna organizacija.

Planetu GV se za izkazano priznanje zahvaljujemo.

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve (2010i).

7.4.2 *Ministrstvo za javno upravo RS*

Na Ministrstvu za javno upravo RS so v januarju 2009 ustanovili EKO tim, saj so želeli izpostaviti, da se zavedajo varčevanja z energijo ter pomena odgovornega in okolju prijaznega poslovanja. EKO tim naj bi skrbel za izvajanje ukrepov, ki naj bi pripomogli k varčevanju z energijo in dejavni skrbi za okolje, posledično pa tudi k zmanjšanju stroškov ministrstva. Ustanovitev EKO tima je podprlo vodstvo Ministrstva za javno upravo RS. Vanj je bilo v letu 2009 včlanjenih več kot 10 % vseh zaposlenih. Namen ukrepov je bil, da bi se vključili v vsakdanjo rutino zaposlenih, ne da bi se poslabšala kakovost življenja in opravljanja delovnih nalog. Poslanstvo EKO tima je bilo v času finančne krize privarčevati in hkrati prispevati k varovanju okolja. (Sekirnik 2009).

Slika 7.9: Logotip EKO tima Ministrstva za javno upravo RS

Vir: Ministrstvo za javno upravo (2013).

EKO tim je izvajal aktivnosti na področju ozaveščanja zaposlenih, porabe elektrike, porabe vode, ločenega zbiranja odpadkov, racionalne porabe papirja in prevoznih sredstev (Ministrstvo za javno upravo 2013). Prva naloga in skrb EKO tima je bila ozaveščanje zaposlenih o skrbi za okolje in spodbujanje, da ekološko ravnanje vnesejo v svoje vsakdanje delovno okolje in tudi na dom. V ta namen je EKO tim tedensko seznanjal zaposlene po e-pošti, kako lahko posamezniki pripomorejo k večji skrbi za okolje na delovnem mestu (Sekirnik 2009).

Slika 7.10: Ozaveščanje zaposlenih na Ministrstvu za javno upravo RS po e-pošti

Locujmo odpadke...

Ugašajmo posamezne elektricne naprave; racunalnike, tiskalnice, monitorje idr.

Ce ugasnemo elektricne naprave takoj, ko jih ne potrebujemo, s tem prihranimo do 20 % dnevne porabe elektrike in se izognemo izpustu okrog 250 kg CO₂.

Ali ste vedeli, da prenosni racunalnik porabi do šestkrat manj elektrike kot namizni racunalnik.

Ugašajmo luči, kadar jih ne potrebujemo!

Z izklopom petih žarnic, ki jih ne potrebujemo, prihranimo približno 60 evrov letno, tako se tudi izognemo 400 kg emisij CO₂ letno.

VARUJMO in OHRANIMO PITNO VODO

Ste vedeli, da za proizvodnjo ene same plastenke porabimo 5 l pitne vode in pol litra nafte?

RECIKLAŽA PAPIRA

z reciklažo ene tone papirja:

- ohranimo življenje še dem najstih dreves (eno drevo pa v letu dni precisti 25 kilogramov onesnaženega zraka),
- za 74 odstotkov zmanjšamo vnos emisij
- prihranimo 64 odstotkov energije in
- 50 odstotkov vode.

v prim erjavi s tono papirja,
narejenega iz lesa.

Ne pozabimo ugasniti monitorja, ko zaključimo delo!

Ce bi vsi zaposleni na MJU
ugasali monitorje, bi letni
prihranek elektrike
zadostoval za 1,2 meseca
električne oskrbe vseh
racunalnikov na MJU!

*Ali ste vedeli, da monitor porabi 22% celotne
porabe elektrike v pisarni?*

Ugasnimo vse naprave v pisarni, ko gremo domov!

Ce bi vsak uslužbenec MJU
ugasnil računalnik, monitor
in tiskalnik, vsak dan ko
zapusti delovno mesto bi
letni prihranek elektrike
znašal cca 31.000 EUR!

OFF / IZKLOP

Ocistimo svet plasticnih nakupovalnih vrečk

*Zakaj naj se odločim za
okolju prijazno nakupovalno
vrecko iz blaga?*

- ker je izredno praktična
in modna
- ker s tem skrbim za
okolje
- ker s tem dajem zgled
drugim
- ker so mi preprosto všeč

Vir: Sekirnik (2009).

Zaposlene je spodbujal k učinkoviti rabi energije s slikovnimi nalepkami, ki so bile na voljo tudi drugim državnim organom.

Slika 7.11: Slikovne nalepke

KURITE KALORIJE, NE ELEKTRIČNE ENERGIJE!

**UPORABLJAJTE STOPNICE
NAMESTO DVIGALA.**

Vir: Sekirnik (2009).

Poleg tega je vsem zaposlenim poslal knjižico Varujmo okolje, ki jo je izdal zavod Moja soseska, v kateri so predstavljena okolju prijazna dejanja.

Slika 7.12: Knjižica Varujmo okolje, izdajatelja Moja soseska

Vir: Sekirnik (2009).

V ospredju ukrepov so izpostavili varčevanje z energijo in njeno učinkovito rabo, kot dva najbolj trajnostna koraka k zmanjševanju stroškov in rešitvi podnebne krize, saj staneta najmanj in dosežeta največ. V ta namen so zmanjšali število svetil na hodnikih, sanitarijah in garažah, kjer je bilo to dopustno, ne da bi ogrozili zdravje in varnost zaposlenih. Oddelek za lokalno informacijsko infrastrukturo na Ministrstvu za javno upravo je na predlog EKO tima izdelal program za samodejno ugašanje osebnih računalnikov, če jih uporabniki ob odhodu iz službe ne ugasnejo sami. Program so dali na razpolago organom državnem uprave, pod pogojem, da sta morala biti informacijski sistem in podporno okolje združljiva (Sekirnik 2009).

Slika 7.13: Programa za samodejno ugašanje osebnih računalnikov

Vir: Ministrstvo za javno upravo (2013).

Na področju ločenega zbiranja odpadkov so kot ukrep postavili koše za ločeno zbiranje odpadkov: papir in embalažo.

Slika 7.14: Koši za ločeno zbiranje odpadkov na Ministrstvu za javno upravo RS

Vir: Ministrstvo za javno upravo (2013).

Na področju porabe vode so priporočali zaposlenim pitje vode iz pipe. Pri bidonih za vodo so odstranili plastične kozarce in zaposlenim predlagali uporabo steklenih kozarcev oziroma keramičnih lončkov. Na področju prevoznih sredstev je EKO tim spodbujal kolesarjenje in v ta namen je Ministrstvo za javno upravo RS kupilo dve kolesi, ki ju uslužbenci uporabljajo za krajše službene poti. Na področju gospodarnjše porabe papirja ozaveščajo zaposlene o premišljenem in dvostranskem tiskanju ter kopiranju (Ministrstvo za javno upravo 2013).

Slika 7.15: Ozaveščanje o dvostranskem tiskanju

TISKAJMO NA OBE STRANI

Dvostransko tiskanje
zmanjša porabo
papirja za 50 % in
ohranja naravo!

Vir: Ministrstvo za javno upravo (2013).

Učinki gospodarnejše porabe papirja so se pokazali v letu 2008, ko je Ministrstvo za javno upravo RS glede na leto prej zmanjšalo porabo papirja za 32 % (format A4) oziroma za 79 % (format A3). Ministrstvo je pozornost namenilo tudi elektronski obliki posredovanja gradiva namesto klasični papirni obliki. Zavzeli so se za večjo dostopnost do elektronskega podpisa, do uvajanja elektronskega poslovanja, saj bi s tem prispevali k hitrejšemu delu in prihranku nekaj kilogramov papirja na dan (Sekirnik 2009). Z vsemi izvedenimi aktivnostmi so postali zgled organom državne uprave, poleg navedenih ukrepov pa so podpirali in sodelovali v akcijah: očistimo Slovenijo v enem dnevu in zbiranju plastičnih zamaškov (Ministrstvo za javno upravo 2013).

7.4.3 Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve

Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve je prevzela delovne naloge v letu 2009 ukinjene Službe Vlade RS za razvoj, ki je bila ena prvih pobudnic odgovornega okoljskega ravnanja državne uprave. Z zastavljenim delom je nadaljevala in v ta namen koordinirala pripravo Akcijskega načrta za zeleno javno naročanje za obdobje 2009–2012, ki je bil tudi sprejet maja 2009. Aktivno so pristopili tudi h koordinaciji priprave Uredbe o zelenem javnem naročanju, ki je bila sprejeta leta 2011 in v kateri je bilo določeno, kateri zavezanci za javno naročanje morajo določene skupine izdelkov in storitev kupovati tako, da bodo pri javnem naročilu upoštevali tudi okoljska merila (Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve 2010).

V naslednjem koraku je Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve junija 2009 pozvala s pobudo »Tvoj planet te potrebuje! Združeni v boju proti podnebnim spremembam« k sistematičnemu pristopu k okoljsko bolj odgovornemu ravnanju vse službe in urade s sedežem na Gregorčičevi 25 in 27. Pozvani so bili vsi zaposleni na Gregorčičevi 25 in 27 s pobudo, da začnejo vsak sam in vsi skupaj zmanjševati okoljski vpliv na okolje ter hkrati s tem tudi prispevati k zmanjševanju stroškov, postati zgled in spodbuditi k bolj zdravemu delovnemu okolju in načinu življenja. Cilj pobude je bil, da do sredine 2012 pridobijo certifikat enega od sistemov za ravnanje z okoljem. Za doseg zastavljenega cilja so predvideli ustanovitev okoljskih skupin v vsaki službi, izračun ogljičnega odtisa, ki ga je pripravila nevladna organizacija Umanotera v letu 2009 za vse vladne službe s sedežem na Gregorčičevi 25, sprejetje akcijskih načrtov in ne nazadnje vsakoletno obveščanje javnosti ob svetovnem dnevu okolja (Služba Vlade

za razvoj in evropske zadeve 2009). Ukrepi, ki so se izvajali in niso zahtevali večjih finančnih vložkov, ampak so ustvarjali prihranke, tako finančne kot okoljske, so bili (Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve 2009):

- **racionalizacija porabe električne energije** s preprostimi ukrepi v obliki ustrežnejših nastavitev elektronske pisarniške opreme, radijskih in televizijskih sprejemnikov (izklop iz stanja pripravljenosti), zagotovitvi kar najboljšega delovanja sistemov ogrevanja in hlajenja ter razsvetljevanja prostorov. Spodbujanje zaposlenih, naj namesto dvigala uporabljajo stopnice;
- **zmanjšanje porabe vode v plastenkah in balonih** z ukrepom, da jih bodo nadomestili z vodo iz pipe, njeno neoporečnost pa bodo preverjali z meritvami;
- **racionalizacija porabe papirja in tonerjev** s pomočjo ustreznih nastavitev tiskalnikov in računalnikov. Zaposlene se bo spodbujalo k še doslednejšemu elektronskemu poslovanju, uporabi elektronskega podpisa in vključitvi poziva prejemnikom elektronske pošte, naj ne tiskajo sporočil (Premislite, preden natisnete);
- **skrb za večjo učinkovitost ločenega zbiranja odpadkov**;
- **spodbujanje zaposlenih, da se bodo odločili za okoljsko sprejemljiv način prevoza na delo** in na sestanke v kraju sedeža ustanove (kolo, javna prevozna sredstva, peš);
- **postopna uvedba naročanja izdelkov in storitev v skladu s sprejetim Akcijskim načrtom za zeleno javno naročanje.**

7.4.4 Urad Vlade RS za komuniciranje

Prvi korak je bil storjen z objavo novice na spletni strani urada dne 5. junija 2009 z naslovom »Z majhnimi koraki do bolj zelenega okolja«, v kateri so sporočili javnosti, da se tudi Urad Vlade RS za komuniciranje pridružuje začetku širjenja ozaveščenosti o okoljski problematiki med zaposlenimi. Izpostavili so zavedanje, da smo posamezniki tisti, ki lahko s svojim ravnanjem prispevamo k večji skrbi za naše okolje – doma, na poti v službo, v pisarni – ter da je treba začeti najprej pri sebi in z ustreznim dajanjem zgleda pritegniti tudi ostale. V ta namen so skupaj z drugimi uradi in službami, ki imajo sedež na Gregorčičevi 25 in 27, pristopili k okoljski zavezi. S podpisom okoljske zaveze (Priloga 2) so se zavezali zmanjšati vpliv na okolje (Urad Vlade za komuniciranje 2009b).

Z izvajanjem ukrepov so začeli v letu 2009. Storjen je bil tudi prvi korak pri uvajanju okoljskega upravljanja z izračunom skupnega ogljičnega odtisa za Kabinet predsednika Vlade RS, Službo Vlade RS za evropske zadeve in Urad Vlade RS za komuniciranje s sedežem na Gregorčičevi 25, ki ga je pripravila nevladna organizacija Umanotera v letu 2009, vendar na podlagi izračuna niso bili izvedeni dodatni ukrepi. V letu 2009 je bila vzpostavljena tudi Eko delovna skupina, katere člani so bili zavzeti posamezniki, ki so delovali na prostovoljni osnovi. Delovanje Eko delovne skupine je bilo podprto s strani vodstva, ki je bilo seznanjeno z vsemi njenimi aktivnostmi in je podpiralo aktivnosti, ki niso zahtevala večjih finančnih sredstev (Urad Vlade za komuniciranje 2016). Ukrepi, ki so jih izvedli, so bili: ozaveščanje zaposlenih z obvestilnimi nalepkami (npr. uporabo stopnic namesto voženj z dvigalom), zmanjšanje porabe ustekleničene vode, plastičnih kozarcev in papirja. Izvajali so tudi ukrepe za racionalnejšo porabo električne energije in učinkovitejše ločevanje odpadkov (Urad Vlade za komuniciranje 2009b).

Slika 7.16: Ozaveščanje na Gregorčičevi 25

Vir: Urad Vlade za komuniciranje (2016).

Ozaveščanje in motiviranje zaposlenih je potekalo tudi prek interne elektronske pošte:

Slika 7.17: Primer pobude po pridružitvi zaposlenih k akciji Očistimo Slovenijo!

Od: Mateja Mahnar/UKOM/GOV
Za: UKOM_Vsu
Datum: 19.03.2010 11:49
Zadeva: Pridružitve akciji Očistimo Slovenijo! - Pismo direktorice

Očistimo Slovenijo v enem dnevu!

Drage sodelavke in sodelavci,

Vsi vemo, da se bo 17. aprila 2010 zgodil največji prostovoljski okoljevarstveni projekt v slovenski zgodovini!

Organizatorji projekta, društvo Ekologi brez meja, želijo državo očistiti več kot 20.000 ton ilegalno odloženih odpadkov in s projektom poskušati prispevati k okoljski ozaveščenosti, dolgoročno pa tudi k spremembam navad državljanov in boljši zakonski regulativi tega področja.

Do zdaj je projekt Očistimo Slovenijo v enem dnevu podprlo že veliko število prostovoljcev ter vladnih in nevladnih organizacij, kot žestni pokrovitelji so jo podprli tudi Predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk, predsednik Državnega zbora dr. Pavel Gantar ter predsednik Vlade Republike Slovenije Borut Pahor.

V želji, da bi tudi zaposleni v organih, ki domujejo na Gregorčičevi 25 prispevali svoj delež tej akciji, vas vabim, da se organiziramo v samostojno ekipo, "posvojimo" odlagališče in ga skupaj očistimo. Dobrodošli seveda tudi vsi vaši družinski člani. S skupnimi močmi bomo zagotovo zmogli.

Prijave zbira Mateja. Prosim prijavite se do srede, 24. marca do 12.00.

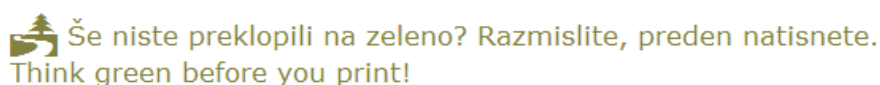
Že vnaprej hvala za vaše sodelovanje.

Veronika Stabej, direktorica

Vir: Urad Vlade za komuniciranje (2016).

Eden večjih uspehov prizadevanje Eko delovne skupine je bil projekt »Premislite, preden natisnete«, ki je bil dobro skomuniciran in vpeljan v prakso v vseh organih državne uprave.

Slika 7.18: Ozaveščanje v okviru projekta »Premislite, preden natisnete«

Vir: Urad Vlade za komuniciranje (2016).

7.4.5 Državni zbor RS

Državni zbor RS je svojo aktivno vlogo izkazal s sprejetjem Deklaracije o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike podnebnih sprememb (DeONSPPS) v novembru 2009. Zavezo na normativni ravni je udeležil tudi v praksi prek delovanja služb Državnega zbora RS. Na podlagi tretjega odstavka 14. člena Odloka o notranji organizaciji, delovnih mestih in nazivih v službah Državnega zbora (OdNODMN) je junija 2010 izdal Akcijski načrt za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje v Državnem zboru RS. Akcijski načrt je predstavljal vodilo vsem v Državnem zboru RS za primerno obnašanje do okolja. V Akcijskem načrtu so v prvem poglavju pojasnili nekatere pojme, kot so: biotska raznovrstnost, delci PM 10, ekosistem, ekvivalent ogljikovega dioksida, ogljični odtis, toplogredni plini, trajnostni razvoj, zelena javna naročila. V drugem poglavju so napisali nekaj o globalnih podnebnih spremembah in

virih izpustov CO₂. V tretjem poglavju so navedli priporočila Agencije RS za okolje v zvezi z varčevanjem z energijo ter pravilnim ravnanjem z odpadki in embalažo. Peto poglavje vsebuje ukrepe za varovanje okolja v Državnem zboru RS z uvodnima poglavjema, kako skrbijo za okolje v nekaterih parlamentih Evropske unije in kaj je že bilo narejenega v Državnem zboru RS (Državni zbor 2010a).

Posebej so izpostavili, da že nekaj časa potekajo različne aktivnosti, ki prispevajo k varovanju okolja, vendar te aktivnosti do zdaj niso bile sistematično vodene in spremljane, med drugim: glasilo Državnega zbora RS Poročevalec že od leta 2006 izhaja v elektronski obliki in ne v tiskani; na začetku leta 2010 so večinoma opustili strežbo vode iz plastenk in jo nadomestili s točenjem vode iz pipe, ki jo strežejo v vrčih; odstranili so velik del avtomatov za vodo in jih pustili le na frekventnih mestih, kjer točenje vode iz pipe ni mogoče; v oddelku za prevoze so zmanjšali število službenih vozil za dve vozili; opustili so 540-litrsko posodo za komunalne odpadke in prešli na 120-litrsko ter začeli ločevati odpadke; pri nakupu novih vozil že upoštevajo standard EURO 5, kar pomeni, da so ekološko najčistejša in posledično pomenijo manjšo porabo goriva; zamenjali so tri hladilne sisteme z enim sodobnejšim z večjim izkoristkom in manjšo porabo energije; optimizirali so varnostno razsvetljavo na zakonsko zahtevano raven ter ukinili zunanjo in notranjo osvetlitev stavbe Državnega zbora RS v času slavnostnih sej in državnih proslav (Državni zbor 2010a, 9).

Januarja 2010 je bila na pobudo generalne sekretarke Državnega zbora RS Mojce Prelesnik, s sklepom ustanovljena EKO delovna skupina z nalogo, da pripravi Akcijski načrt za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje, da spremlja njegovo izvajanje ter po potrebi pripravlja dopolnitve in spremembe. EKO skupina je imela 5 stalnih članov iz različnih sektorjev Državnega zbora RS (operativno-tehnični sektor, odnosi z javnostmi, kabinet, predstavnik poslanskih skupin, predstavnik služb državnega zbora) z možnostjo vključitve tudi drugih. Skupina je delovala prostovoljno. Vse do leta 2012 je skupina delovala formalno na rednih sestankih, na katerih so spremljali izvajanje ukrepov, po letu 2012 pa skupina deluje neformalno. Na posebnem elektronskem naslovu ekoskupina@dz-rs.si so lahko vsi zaposleni sodelovali s svojimi predlogi, vprašanji itd. (Državni zbor 2010a, 10).

Ukrepi, predvideni v Akcijskem načrtu, so bili razvrščeni po različnih področjih:

1. **Ozaveščanje** v obliki mesečnih objav kratkih informacij z varovanjem okoljem na oglasni deski; obveščanje o kontroli vode v Državnem zboru RS; periodično objavljane podatkov o porabi vode, elektrike in papirja; občasno obravnavanje tem o prijaznejšem ravnanju do okolja, predlogih za izboljšanje stanja in varčevanje na sestankih ter interna izobraževanja v Državnem zboru RS s področja varovanja okolja (Državni zbor 2010a, 10).
2. **Varčevanje z energijo in vodo** s predvidenim ukrepom zamenjave oken za izboljšanje energetske izoliranosti; nastavitvev temperatur v dvoranih in sejnih sobah za najmanj eno stopinjo več poleti in eno stopinjo manj pozimi; priprava navodil za nastavitve in vzdrževanje temperatur v sejnih sobah ter v pisarnah s priporočljivo temperaturo za poletni in zimski čas; ugašanje klimatskih naprav v pisarnah ob odhodu domov in prek vikenda; namestitvev luči s senzorji, kjer je to mogoče in upravičeno; izdelava namiznih kartončkov z opozorilom za ugašanje računalnikov, monitorjev, radijskih in TV sprejemnikov; namestitvev pisnih opozoril za ugašanje luči, kjer ni senzorjev za samodejno prižiganje in ugašanje luči; ob zamenjavi vodovodnih pip namestitvev pip s senzorji; namestitvev napisov/nalepk o varčevanju z vodo pri vodovodnih pipah v sanitarijah; nastavitvev ravni vode v kotličkih na najnižjo raven, na novi nabavi, kjer je mogoče, nabava »eko« splakovalnikov in namestitvev varčnih žarnic (Državni zbor 2010a, 10–11).

Slika 7.19: Namestitvev varčnejše zunanje osvetlitve Državnega zbora RS

Vir: Državni zbor (2015).

3. **Varčevanje s papirjem** v obliki prehoda na elektronsko komuniciranje znotraj Državnega zbora RS; sistemsko nastavitvijo tiskalnikov za dvostransko tiskanje, kjer je to mogoče; obveščanje zaposlenih o dvostranskem tiskanju s priloženimi navodili za nastavitve dvostranskega tiskanja; uporaba trajnih kartonskih map namesto kuvert za prenos interne pošte; priprava navodila za uporabo pri elektronski pošti v smislu opozorila za razmislek, ali je tiskanje nujno; prehod na skeniranje namesto pošiljanje po faksu, kjer je to smiselno; ponovna uporaba že rabljenega pisarniškega materiala in izvedba projekta racionalizacije porabe papirja (Državni zbor 2010a,11–12).

Slika 7.20: Prehod na elektronsko poslovanje v Državnem zboru RS

Vir: Državni zbor (2015).

Slika 7.21: Sistemska nastavitve tiskalnikov za dvostransko tiskanje in vzpostavljen sistem tiskanja prek službenih kartic v Državnem zboru RS

Vir: Državni zbor (2015).

4. **Promet** z ukrepi nabave dveh koles (žensko, moško) s čeladami in ključavnicami ter kratko navodilo o tem, kdo ju lahko uporablja in kako se izvede postopek izposoje; nabav novih vozil v skladu s strožjimi okoljskimi standardi; spodbujanje zaposlenih k prihodu na delo s kolesom ali javnim prevozom (Državni zbor 2010a, 12).

Slika 7.22: Službena kolesa Državnega zbora RS

Vir: Državni zbor (2015).

5. **Zmanjševanje in ločevanje odpadkov** s predvidenimi ukrepi nabave steklenih kozarcev za vodo; nadomestitvijo PVC-lončkov za odnašanje čaja in kave iz restavracije z ekološko sprejemljivejšo embalažo; nabava primernih zabojev za papir v pisarnah za ločevanje papirnih odpadkov; dodatna namestitev posod za ločeno zbiranje odpadkov z navodilom za obvezno ločevanje odpadkov: papirja, embalaže, kartuš, tonerjev, stekla, ter obvestilom, kje se posode nahajajo (Državni zbor 2010a, 12).

Slika 7.23: Koši za ločeno zbiranje odpadkov v Državnem zboru RS

Vir: Državni zbor (2015).

6. **Čiščenje** z uporabo ekološko prijaznejših čistil in interno izobraževanje čistilk v zvezi z njihovo vlogo za varovanje okolja (Državni zbor 2010a,13).
7. **Zeleno javno naročanje** z ukrepi seznaitve vodij služb, sektorjev in oddelkov s predlogom Uredbe o zelenem javnem naročanju ter smiselna uporaba predlogov iz Uredbe za zeleno javno naročanje (Državni zbor 2010a,13).

V septembru 2012 je EKO skupina naslovila na vse poslance in poslanke ter vse zaposlene poziv: »Naj bo skrb za okolje naša stalna skupna naloga«. V pozivu jih je spomnila na delovanje EKO delovne skupine ter jih spodbudila naj čim bolj zavzeto izvajajo ukrepe akcijskega načrta na svojem delovnem mestu ter tako prispevajo svoj delež k skupnim prizadevanjem za trajnostni razvoj in družbeno odgovornost (Državni zbor 2010b).

Navedeni so bili tudi vsi že izvedeni ukrepi (Državni zbor 2010b):

- od septembra 2011 vzpostavljen nadgrajen sistem za ločeno zbiranje odpadkov s pomočjo manjših zabojnikov za steklo, embalažo in bio odpadke;
- od septembra 2010 omogočena izposoja službenih koles;
- od maja 2011 možnost izposoje službene kartice Urbana za službene poti v Ljubljani;
- od novembra 2011 so začeli nameščanje novih tiskalniških naprav, ki so sistemsko nastavljeni na dvostransko in črno-belo tiskanje. Pripravljene so elektronske delovne mape za tiskarno, standarde za papir in tiskalnike, s ciljem dodatno prispevati k zmanjšanju porabe papirja;
- na začetku leta 2012 je bila zunanja razsvetljava zamenjana z varčnejšo tehnologijo LED;
- opravljen je bil energetski pregled stavbe Državnega zbora RS kot osnova za odločitve za nadaljnje postopke v zvezi z varčevanjem z energijo;
- v razpis za hrano sta bila vključena dva sklopa EKO živil, in sicer meso ter sadje in zelenjava. V restavraciji so začeli označevati EKO živil tudi na jedilnikih;
- gretje in hlajenje sta bila naravnana na eno stopnjo manj pozimi in eno več poleti.

Glavnina aktivnosti EKO skupine je bila usmerjenih v energetsko sanacijo stavbe

Državnega zbora RS. Na podlagi energetskega pregleda stavbe so se lotili sanacije stavbe, ki se je izvajala od leta 2010 naprej, in do danes so sanirali 80 % vseh priporočenih ukrepov za energetske sanacije stavbe. Izvedeni ukrepi so bili: dodatna izolacija na strehi, obnova vseh oken, prenova vhoda za uslužbence zaradi velikih toplotnih izgub, prenova razsvetljave, trenutno je v teku prenova zunanjih teras in centralnega sistema ogrevanja in hlajenja. Z ukrepi v smeri energetske učinkovitosti so samo na primeru prenove sistema razsvetljave zmanjšali stroške porabe energije za 16 %. Eko delovna skupina je vse do leta 2012 delovala formalno na rednih sestankih, na katerih so spremljali izvajanje ukrepov, predvidenih v Akcijskem načrtu za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje. Po letu 2012 skupina deluje neformalno z razlogom, da so glavni ukrepi zastavljeni in se izvajajo. Ukrepi, ki se bodo izvajali v prihodnje, bodo usmerjeni v povečanje energetske učinkovitosti (zamenjava preostalih energijsko potratnih sistemov za ogrevanje in hlajenje), varčevanje z vodo (zamenjava starih vodnih pip z avtomatičnimi), ločevanje odpadkov (odstranitev košev za mešane odpadke iz pisarn) in stalno izobraževanje zaposlenih o pomenu okoljsko odgovornega obnašanja (Državni zbor 2016).

Slika 7.24: Prenova službenega vhoda

Vir: Državni zbor (2015).

Od leta 2015 je slovenski parlament tudi član skupine »Environmental Exchange Network« (Enota za upravljanje z okoljem), ki se je v letu 2015 oblikovala na ravni Evropskega parlamenta. Namen skupine je prispevati k ekološkemu obnašanju nacionalnih parlamentov in izmenjavi dobrih praks med njimi. Na prvem sestanku so

obravnavali okoljske aktivnosti, projekte in dosežke nacionalnih parlamentov (Državni zbor 2016).

7.4.6 Slovenska turistična organizacija

Slovenska turistična organizacija se je na pobudo zavzetih posameznikov v letu 2009 lotila projekta »Pisarna prijazna Sloveniji«. Projekt je temeljil na analizi stanja in načina dela v pisarnah Slovenske turistične organizacije v letu 2009. Cilji projekta so bili: zmanjšati obseg negativnih vplivov na okolje in naravo, z varčnejšim/zelenim poslovanjem zmanjšati stroške poslovanja, povezati kolektiv v eko tim ter zaposlene splošno okoljsko izobraziti in postati zgled v zelenem pisarniškem poslovanju celotni javni upravi, gospodarstvu in gospodinjstvu. Glavni namen projekta naj ne bi bilo le ozaveščanje, ampak tudi dobro počutje zaposlenih (Slovenska turistična organizacija 2010).

Za pospešitev uvajanja načel zelene pisarne so v letu 2009 izdali priročnik Pisarna prijazna Sloveniji:

Slika 7.25: Knjižica Pisarna prijazna Sloveniji

Vir: Slovenska turistična organizacija (2009).

Priročnik vključuje priporočila za zaposlene v štirih sklopih okoljskih kazalcev

(energetika, voda, transport in odpadki). Posebno poglavje je namenjeno tudi dobremu počutju in zdravju v pisarnah. Vodilo, ki so mu sledili na poti do okolju prijaznejšega poslovanja, je REDUCE, REUSE, RECYCLE (zmanjšaj, ponovno uporabi, recikliraj). Ima izrazito izobraževalen namen, saj skozi celotno obravnavo posameznih okoljskih kazalcev vključuje natančna priporočila za zaposlene in ob koncu vključuje t. i. abecedo odpadkov, kjer je navedenih 92 primerkov odpadnega materiala, ki so razporejeni glede na tip odpadkov (papir, embalaža, biološki odpadki, mešani komunalni odpadki, nevarni odpadki in drugi specifični odpadki) (Slovenska turistična organizacija 2009).

Med zaposlenimi na Slovenski turistični organizaciji se je oblikoval eko tim, ki je imel prvotno sedem članov, do leta 2012 pa petnajst članov. V prvi vrsti je skrbel za izvajanje projekta in njegovo nadgradnjo. Eko tim je deloval na prostovoljni bazi zavzetih posameznikov in je imel vseskozi podporo vodstva. Obenem je aktivno sodeloval pri pripravi publikacij in ostalih orodij za komuniciranje projekta ter obveščal zaposlene o nadgradnjah projekta in posameznih akcijah. Zaposlene se je ozaveščalo z obvestilnimi nalepkami »Slovenia green«, ki na nevsiljiv in zabaven način spodbujajo k ločenemu zbiranju odpadkov, ponovni uporabi papirja, uporabi stopnic namesto dvigala, zmanjšanju porabe energije (izklapljanje luči, računalnikov, monitorjev, grelnohladilnih naprav itd.), varčni rabi vode, manjši porabi papirnih brisač, okolju prijazno vožnjo, uporabi okolju čim manj škodljivih oz. neškodljivih prevoznih sredstev, spodbujanju in uporabi elektronske oblike komuniciranja itd. Okoljske kriterije se je upoštevalo tudi pri nabavi hrane in pijače. Pri nakupih računalniške opreme so prednost dali opremi, ki je imela ustrezne ekološke certifikate. Spodbujali so uporabo mestnega prometa (službena kartica Urbana za Ljubljanski potniški promet, službeno kolo), zagotavljali so zelenje v pisarnah in obveščali zaposlene o najrazličnejših okolju prijaznih pobudah (Hočevvar 2016).

Slika 7.26: Nalepke »Slovenia green« v štirih barvnih različicah glede na posamezne okoljske kazalce (odpadki, energetika, voda, transport)

Vir: Slovenska turistična organizacija (2009).

Projekt je imel tudi predvideno ovrednotenje s ponovno oceno stanja, ki bi se primerjala s preliminarno oceno stanja. Na podlagi izsledkov je bila predvidena nadgradnja projekta, ki bi vodila v še zahtevnejše cilje in še v popolnejše okolju prijazno poslovanje. Prvi učinki projekta so se kazali predvsem na področju nastanka in zbiranja odpadkov ter na področju energetike, kjer so bili rezultati tudi najlažje merljivi. Vsi zaposleni so se zavezali k izvajanju in uresničitvi projekta ter so osnovni program Pisarna prijazna Sloveniji postavili kot temelj vseh nadaljnjih ukrepov, ki so si sledili na vseh drugih področjih dela Slovenske turistične organizacije: založništvo, sejemsko, promocijska in druga dejavnost. Na področju produkcije publikacij so prednost dali tisku na najnižje sprejemljive gramature papirja in uporabo izključno papirja iz nadzorovanega trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, cilj izdelave promocijskih izdelkov in poslovnih daril pa je bil celoten nabor izdelkov izdelati v Sloveniji in iz okolju prijaznih materialov. Širša vizija projekta Pisarna prijazna Sloveniji je bila postati zgled v zelenem pisarniškem poslovanju in uvedba načel Pisarne prijazne Sloveniji v celotno javno upravo RS, gospodarstvo in v gospodinjstva (Slovenska turistična organizacija 2010). Glavnina ukrepov, predvidenih v okviru projekta »Pisarna prijazna Sloveniji«, se na Slovenski turistični organizaciji izvaja še danes. Učinkovitejše izvajanje ukrepov in doseg širše vizije – postati zgled celotni javni upravi, gospodarstvu in širši družbi – pa sta s prenehanjem delovanja eko tima v letu 2012 zastala (Hočevar 2016).

8 IZVAJANJE UKREPOV OKOLJSKO UČINKOVITE DRŽAVNE UPRAVE

Na podlagi Priporočila Vlade RS za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave se je vzpostavila formalna podlaga za sistematično uvajanje okoljskega in energetskega upravljanja v vso državno upravo, s ciljem ta proces v naslednjem koraku razširiti na celotno javno upravo. Osnovni namen je bil načrtovanje in izvajanje ukrepov okoljske učinkovitosti znotraj državne uprave, s končno vizijo vzpostavitve nizkoogljične družbe in uveljavitve strategije zelene rasti.

Po pregledu literature in virov je bilo mogoče podati oceno, da še ni bila opravljena raziskava, kako se je politika vzpostavitve okoljske učinkovite državne uprave izvajala v praksi in ali lahko govorimo o uspehu uvajanja ukrepov okoljske učinkovite državne uprave. S tem namenom v tem poglavju preverjam izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave v praksi. Ciljna skupina preučevanja so vsa ministrstva in vladne službe, ki so bili prejemniki Sklepa Vlade RS z dne 21. 7. 2010. Za izvedbo empirične raziskave v magistrski nalogi sem oblikovala:

1. krajši anketni vprašalnik v zvezi z izvajanjem aktivnosti za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje;
2. vprašanja za strukturiran intervju, ki so vključevala vse elemente uvajanja okoljskega upravljanja v posameznem organu (Priloga 3).

Idejno zasnovo za anketni vprašalnik in strukturiran intervju sem dobila v tretjem poglavju Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave, ki navaja elemente oziroma korake uvajanja okoljskega upravljanja v posamezen organ. Ti elementi so: analiza vpliva dela organa na okolje, določitev koordinatorja in/ali delovne skupine, izvajanje delavnic za informiranje in usposabljanje zaposlenih, priprava načrta ukrepov, določitev merljivih in časovno opredeljenih ciljev, izvajanje ukrepov, vključevanje drugih organov oziroma zunanjih storitev, spremljanje doseganja ciljev, prilaganja načrta ukrepov in navedba glavnih ovir za pospešitev uvajanja ali učinkovitejšega izvajanja okoljskih ukrepov.

Hkrati sem v raziskavo vključila tudi:

1. vprašalnik, ki ga je za potrebe priprave »Poročila o izvajanju ukrepov okoljske učinkovite državne uprave za leto 2010 in 2011« pripravila Služba Vlade RS za podnebne spremembe;
2. vprašalnik v zvezi z uvajanjem sistemov ravnanja z okoljem, ki ga je za potrebe raziskave v okviru projekta »Ogledalo vladi 2010 – Zeleni nevladni monitor« pripravilo društvo za sonaraven razvoj Focus.

V prvi fazi je bil 7. 12. 2015 na uradne spletne naslove vseh ministrstev in vladnih služb poslan krajši anketni vprašalnik. Na podlagi prejetih odgovorov, analize obstoječih normativnih aktov in dobrih praks med državnimi organi so bili v drugi fazi januarja in februarja 2016 izvedeni strukturirani intervjuji s predstavniki ministrstev in vladnih služb, ki so s svojimi aktivnostmi in ukrepi postali zgled.

Od skupno 26 poslanih anketnih vprašanj sem prejela 25 odgovorov. Odgovora na anketni vprašalnik nisem prejela samo od Slovensko obveščevalne-varnostne agencije. Strukturirane intervjuje sem opravila s petimi predstavniki državnih organov, in sicer Generalnim sekretariatom Vlade RS, Ministrstvom za okolje in prostor RS, Ministrstvom za javno upravo RS, Službo Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko in Uradom Vlade RS za komuniciranje.

V analizo sem vključila tudi odgovore na anketni vprašalnik, ki ga je za potrebe raziskave v okviru projekta »Ogledalo vladi 2010 – Zeleni nevladni monitor«, področje 14: Javna uprava kot zgled, pripravilo društvo za sonaraven razvoj Focus. Vprašalnik v zvezi z uvajanjem sistemov ravnanja z okoljem je bil leta 2010 posredovan na vsa ministrstva, odgovore so poslala samo tri ministrstva (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS in Ministrstvo za okolje in prostor RS), ki sem jih vključila v analizo. V analizo sem vključila tudi vprašalnik Službe Vlade RS za podnebne spremembe, ki je bil za potrebe priprave Poročila o izvajanju Okoljsko učinkovite državne uprave za leto 2010 in 2011 posredovan ministrstvu z namenom pridobitve informacij o izvajanju ukrepov okoljske učinkovite državne uprave v letih 2010 in 2011 na posameznem ministrstvu.

Zbrane odgovore sem razvrstila v dva sklopa: 1) izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite

državne uprave do leta 2012 in 2) izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave po letu 2012. Razlog za postavitvijo mejnega datuma – leto 2012 je ukinitiv¹⁴ Službe Vlade RS za podnebne spremembe v sklopu vladnih varčevalnih ukrepov in racionalizacije v javnem sektorju. Služba Vlade RS za podnebne spremembe je bila vse do marca 2012 odgovorna za koordinacijo in usmerjanje uvajanja okoljsko učinkovite državne uprave. Z njeno ukinitvijo je bila koordinacija izvajanja okoljsko učinkovitih ukrepov državne uprave prepuščena sama sebi. S postavitvijo mejnega datuma želim okrepiti ali ošibiti postavljeno tezo magistrskega dela.

8.1 Izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave do leta 2012

Prva pobuda, s katero so začeli uvajati okoljske ukrepe na **Generalnem sekretariatu Vlade RS**, je bila ukinitiv oziroma omejitev poslovanja s papirjem. Do ukinitve je prišlo, ko je Vlada RS s Poslovnikom Vlade RS v letu 2001 predpisala, da vlada obravnava samo tista gradiva, ki so Generalnemu sekretariatu Vlade RS poslana v elektronski obliki. Določba je veljala tudi za vse druge dokumente, ki jih ministrstva in vladne službe pošiljajo Generalnemu sekretariatu Vlade RS (Poslovnik Vlade, 9. čl.). Glede na vsakoletni investicijski načrt so izvajali ukrepe v smeri energetske učinkovitosti, kot so: posodobitev toplotne postaje in predelava službenih vozil na hibridni pogon v letu 2006, obnova fasade v letu 2008, obnova centralnega sistema hlajenja v letu 2010. Aktivnost v smeri zmanjšane porabe energije je bila tudi sprememba delovnega časa javnih uslužbencev v poletnih mesecih. Ostale aktivnosti v smeri zmanjševanja negativnih vlivov na okolje so še bile: nakup štirih službenih koles, ukinitiv plastenk z vodo, uporaba vode iz pipe, uporaba stopnic in manjša uporaba dvigala, obojestransko tiskanje, ločevanje odpadkov, zmanjšanje števila svetil in izvajanje javnih naročil v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju. V proces uvajanja okoljskega upravljanja na podlagi sprejetega Priporočila Vlade RS za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave niso aktivneje pristopili. V ta namen niso izvedli nobenega koraka v smeri uvajanja okoljskega upravljanja in za svoje stavbe niso vodili energetskega knjigovodstva (Generalni sekretariat Vlade 2016).

¹⁴ Služba vlade RS za podnebne spremembe je bila ukinjena v skladu z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F, Uradni list RS, št. 21/12), s katerim celotno področje podnebnih sprememb preide pod pristojnost Ministrstva za kmetijstvo in okolje RS.

Vendar Poročilo o izvajanju okoljsko učinkovite državne uprave za leto 2010 in 2011 navaja, da je Generalni sekretariat Vlade RS zbral in posredoval potrebne račune, ki so bili vneseni v bazo energetskega knjigovodstva ter je obenem zagotovil otoke za načrtovano ločeno zbiranje odpadkov. V predlogu potrebnih aktivnosti za prihodnje je bila določitev osebe za operativno upravljanje z energetskega knjigovodstvom in priprava izvedbenega načrta za izvajanje ukrepov razširjenega energetskega pregleda (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2012, 15–16). V strokovno-tehničnem in administrativnem smislu Generalni sekretariat Vlade RS opravlja naloge tudi za **Kabinet predsednika Vlade RS** in **Protokol RS** ter glede varovanja okolja deluje v skladu z aktivnostmi Generalnega sekretariata Vlade RS (Protokol 2015).

Urad Vlade RS za komuniciranje je že v letu 2009 izvedel prvi korak pri uvajanju okoljskega upravljanja z izračunom ogljičnega odtisa in sprejetjem Okoljske zaveze, ki je predvidela izvajanje ukrepov v smeri racionalizacije porabe električne energije, zmanjšanja porabe vode v plastenkah in balonih, racionalizacije porabe papirja in tonerjev, skrbi za večjo učinkovitost ločenega zbiranja odpadkov, spodbujanja zaposlenih za okoljsko sprejemljivejši način prevoza na delo ter postopnega naročanja izdelkov in storitev v skladu s predpisi, ki urejajo zeleno javno naročanje. Vzpostavljena je bila Eko delovna skupina, katere člani so bili zavzeti posamezniki, ki so delovali na prostovoljni osnovi. S strani vodstva so imeli podporo, vendar pa niso imeli na razpolago večjih finančnih sredstev za izvedbo zahtevnejših ukrepov. V prvi vrsti so bile naloge Eko delovne skupine ozaveščanje zaposlenih. Eden večjih uspehov Eko delovne skupine je bil poziv vsem uslužbencem državne uprave, naj dokumente tiskajo le izjemoma in naj v elektronski podpis vključijo tudi poziv prejemnikom njihove elektronske pošte, naj ne tiskajo sporočil (»Premislite, preden natisnete«). Eko delovna skupina je delovala v letih 2009 in 2010, aktivneje v izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave ni pristopila (Urad Vlade za komuniciranje 2016).

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu ni podal odgovora, ali je bil seznanjen z ukrepi okoljske učinkovite državne uprave (Urad Vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu 2016), prav tako **Urad RS za makroekonomske analize in razvoj** (2016) in **Statistični urad RS**. Statistični urad RS je navedel, da so se v letu 2012 iz energetske povsem neustreznih prostorov preselili v energetske najmodnejše objekte, zato se s problematiko energetske učinkovitosti ne ukvarjajo. Eko delovna skupina ni bila

ustanovljena, prav tako za spremljanje porabe in stroškov za energijo in vodo ne vodijo energetskega knjigovodstva (Statistični urad 2016).

Na **Uradu Vlade RS za varovanje tajnih podatkov** (2015) v obdobju do leta 2012 niso potekale aktivnosti, ki bi z načrtnimi in premišljenimi ukrepi prispevale k zmanjševanju negativnega vpliva na okolje, prav tako ne na **Službi Vlade RS za zakonodajo** (2015) in na **Uradu Vlade RS za narodnosti** (2016).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS ni aktivno pristopilo v proces uvajanja okoljskega upravljanja na podlagi sprejetega vladnega priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave v letu 2010. Eko delovna skupina, ki bi skrbela za izvajanje ukrepov, ni obstajala, prav tako za spremljanje porabe stroškov za energijo in vodo niso vodili energetskega knjigovodstva (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2016). Aktivnosti, ki so jih izvajali in so prispevale k zmanjševanju vpliva na okolje, so bile: organizirano ločeno zbiranje odpadkov (papir, embalaža, steklo), spodbujanje in opozarjanje zaposlenih po izklapljanju računalnikov in ugašanju luči, spodbujanje zaposlenih za okoljsko sprejemljivejši način prevoza na delo, spodbujanje zaposlenih k udeležbi na očiščevalnih akcijah (ob dnevu mobilnosti, dnevu brez avtomobila ipd.), uporaba službenega kolesa, racionalizacija porabe papirja in tonerjev (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2010).

Ministrstvo za finance RS je izvajalo določene ukrepe, kot so zbiranje potrebnih računov za elektriko, ogrevanje in vodo za potrebe energetskega knjigovodstva. Izvedene je bila analiza obstoječih klimatskih naprav in pripravljena rešitev zamenjave ali sanacije prezračevanja. Predlog potrebnih aktivnosti za prihodnje je bila izvedba razširjenega energetskega pregleda, priprava mobilnostnega načrta za zaposlene ter oblikovanje okoljske skupine, ki bi skrbela za učinkovito izvajanje aktivnosti (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 8). **Ministrstvo za gospodarstvo RS**¹⁵ je identificiralo osebo za začetek prvih aktivnosti na področju okoljsko učinkovite državne uprave, zbralo vse potrebne račune (elektrika, ogrevanje, voda) za potrebe energetskega knjigovodstva, ki so bili vneseni v bazo podatkov. Izveden je bil razširjen energetskih pregled objekta, potrebne aktivnosti bi v prihodnje šle v smeri priprave mobilnostnega

¹⁵ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F, Uradni list RS, št. 21/12) se preimenuje v Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo RS.

načrta za zaposlene (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 9). Na **Ministrstvu za promet RS**¹⁶ so zbrali in posredovali račune za elektriko ter se odločili za izdelavo mobilnostnega načrta za zaposlene. V predlogu potrebnih aktivnosti v prihodnje sta bila predvidena ustanovitev okoljske skupine ter zbiranje izvornih računov za ogrevanje in vodo, ki bi omogočali pregled in kontroliranje dejanske porabe in stroškov (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 9). Mobilnostni načrt, ki je bil pripravljen s pomočjo Urbanističnega inštituta RS, se je začel izvajati v letu 2011 ter je zajel predvsem prihode na delovno mesto in službene poti ter ureditve pogojev za spodbujanje alternativnih načinov mobilnosti osebnemu avtomobilu, predvsem hoji, kolesarjenju ali uporabi javnega potniškega prometa. V prvem sklopu izvajanja ukrepov mobilnostnega načrta do septembra 2011 je bilo predvideno, da bodo za zaposlene organizirali skupinski trening varne in varčne vožnje. V drugem sklopu do decembra 2011 je bilo predvideno, da bi na najrazličnejše načine spodbujali uporabo javnega prevoza, hojo in kolesarjenje, pripravili nov parkirni red, ki bi vključeval trajnostne kriterije, ozelenili vozni park ter preučili možnosti ureditve garderob za zaposlene in priključka za polnjenje e-avtomobilov, e-koles in e-skuterjev (Ministrstvo za infrastrukturo 2011).

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS v tem obdobju ni pristopilo k aktivnejšemu izvajanju okoljsko učinkovitih ukrepov. Eko delovna skupina se ni oblikovala, prav tako se ni vodilo energetske knjigovodstvo (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano 2016). Ukrepi, ki so jih izvajali, so bili: varčevanje z električno energijo (ugašanje nepotrebnih luči, računalnikov in klimatskih naprav), izpraznjene tonerje za tiskalnik izročajo podjetju, ki jih ponovno napolni, in pri nakupu papirja se poslužujejo zelenih javnih naročil. V selitvi na novo lokacijo so videli priložnost, da bodo k izvajanju okoljskih aktivnosti lahko pristopili bolj sistematično (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano 2010).

Ministrstvo za okolje in prostor RS ni imelo uvedenih sistemov za ravnanje z okoljem. Aktivnosti, ki so se izvajale, so bile usmerjene v ločeno zbiranje papirja in tonerjev ter uporabo službenih koles za službene poti v mestu. V kabinetu ministra so v

¹⁶ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F, Uradni list RS, št. 21/12) se preimenuje v Ministrstvo za infrastrukturo in prostor RS. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi Republike Slovenije (ZVRS-H, Uradni list RS, št.65/2014) se preimenuje v Ministrstvo za infrastrukturo RS.

letu 2010 pripravili projektno nalogo na temo preventivnega ravnanja ministrstva v zvezi z ogljičnim odtisom, potovalnim načrtom in ločenega zbiranja odpadkov (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 9). Podobno kot Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS so v selitvi na novo lokacijo videli priložnost, da bodo pristopili k aktivnejšemu izvajanju okoljskih aktivnosti na njihovem ministrstvu (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2012, 17). Z reorganizacijo državne uprave v letu 2012¹⁷ se Ministrstvo za okolje in prostor RS ukine. Naloge z delovnega področja, ki se nanašajo na okolje, preidejo pod Ministrstvo za kmetijstvo in okolje RS, naloge z delovnega področja, ki se nanašajo na prostor, pa preidejo pod Ministrstvo za infrastrukturo in prostor RS. **Ministrstvo za kmetijstvo in okolje RS** je zaradi selitve na novo lokacijo v ukrepih za naprej predvidel, da se najprej zberejo računi za ogrevanje, vodo in elektriko ter da se ustanovi eko skupina in opravi energetski pregled stavbe (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2012, 17).

Na **Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo RS** so zbrali račune za elektriko, ki so bili vneseni v bazo podatkov za potrebe energetskega knjigovodstva. V predlogih potrebnih aktivnosti za prihodnje je bilo: zbrati izvirne račune za ogrevanje in vodo ter ustanoviti eko skupino, ki bi vodila izvajanje ukrepov (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 9–10). **Ministrstvo za šolstvo in šport RS** je zbralo vse potrebne račune za potrebe energetskega knjigovodstva. V predlogih potrebnih aktivnosti za prihodnje sta bila predvidena priprava mobilnostnega načrta za zaposlene in oblikovanje okoljske skupine za izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 9). **Ministrstvo za kulturo RS** je identificiralo osebo za začetek prvih aktivnosti na področju okoljsko učinkovite državne uprave. V teku je bilo zbiranje računov (elektrika, ogrevanje, voda) za potrebe energetskega knjigovodstva. V predlogih potrebnih aktivnosti za prihodnje sta bila predvidena oblikovanje okoljske skupine in priprava mobilnostnega načrta za zaposlene (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 8). Z reorganizacijo v letu 2012¹⁸ so se vsa tri ministrstva združila v novonastalo **Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport RS**, ki je že identificirano osebo za začetek prvih aktivnosti na področju okoljsko učinkovite državne uprave. Hkrati so zbrali vse račune za elektriko, ogrevanje in vodo za potrebe energetskega knjigovodstva. V predlogih potrebnih

¹⁷ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F, Uradni list RS, št. 21/12)

¹⁸ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F, Uradni list RS, št. 21/12)

aktivnosti za prihodnje je bila priprava mobilnostnega načrta. Ukrepi v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje so bili: ločeno zbiranje odpadkov, uporaba ekološko manj obremenjujočih sredstev za čiščenje, racionalna raba prevoznih sredstev, obojestransko tiskanje in ponovna uporaba papirja (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 16). Na **Ministrstvu za obrambo RS** je bila ustanovljena pisarna za okoljsko upravljanje, za potrebe energetskega knjigovodstva so se zbirali računi za elektriko, ogrevanje in vodo ter izvedel razširjen energetski pregled stavb. V letu 2011 se je opravil vzorčni pregled glavne stavbe ministrstva na Vojkovi cesti in objektov vojašnice Edvarda Peberke v Ljubljani. V predlogih potrebnih aktivnosti za prihodnje so bili priprava Akcijskega načrta za zmanjšanje negativnih vplivov na okolje, energetski pregledi vseh vojašnic, vzpostavitev spletnega energetskega knjigovodstva za vse vojašnice in priprava akcijskega načrta energetskih sanacij vojašnic (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 7).

Prva pobuda za uvajanje okoljskih ukrepov je na **Ministrstvo za zunanje zadeve RS** prišla s strani skrbnika objektov ministrstva, zaposlenega v takratni varnostno-logistični službi ministrstva. Prvi ukrepi so se začeli izvajati že v letu 2006. Na pobudo nekdanjega ministra Samuela Žbogarja (2008–2012) se je Ministrstvo za zunanje zadeve RS v letu 2008 aktivneje vključilo v zelene aktivnosti. S podporo vodstva na najvišji ravni je izvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov dobilo velik zagon. Vodstvo je bilo vseskozi naklonjeno okoljskim pobudam, zlasti ko je bilo v ospredju ekološko ozaveščanje, primerno ravnanje z odpadki in posledično znižanje stroškov delovanja ministrstva. S sistematičnim pristopom so začeli v letu 2009 (glej poglavje 7.4.1 Primeri dobrih praks; 1.4.2 Ministrstvo za zunanje zadeve RS). Zavedali so se, da je pomembno, da začnejo dnevno vsak dan in vsi skupaj zmanjševati svoj okoljski vpliv. Z ustanovitvijo Eko delovne skupine v letu 2009 so se začeli izvajati vsi koraki uvajanja okoljskega upravljanja v ministrstvo. V prvi fazi je bil v letu 2009 izveden izračun ogljičnega odtisa. Na njegovi podlagi je bil v letu 2009 sprejet akcijski načrt ministrstva za zmanjšanje vpliva na okolje in s tem niz ukrepov, ki so pripomogli k okoljsko odgovornejšemu ravnanju. V letu 2010 je bil sprejet mobilnostni načrt za ministrstvo kot del evropskega projekta CIVITAS, hkrati se je izvajalo stalno ozaveščanje zaposlenih znotraj organa. Obveščanje in ozaveščanje sta v določeni meri dosegla namen, saj so bili učinki dejansko merljivi (npr. znižala se je poraba brisačk v toaletnih prostorih, papirja za tiskanje, strošek za elektriko, stroški odvoza odpadkov na račun

ločevanja odpadkov.). Z letom 2012 je zaradi menjave vodstva in odhoda posameznih uslužbencev na diplomatska konzularna predstavništva prenehala delovati EKO delovna skupina (Ministrstvo za zunanje zadeve 2016). V fazi vzpostavitve baze energetskega knjigovodstva so zbrali vse potrebne račune (elektrika, ogrevanje, voda) za leta 2008, 2009 in 2010, ki so bili vneseni v bazo energetskega knjigovodstva. V predlogih potrebnih aktivnosti za prihodnje sta bili določitev osebe za redno vnašanje računov v program energetskega knjigovodstva in izvedba razširjenega pregleda glavnih stavb ministrstva (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 5). **Ministrstvo za pravosodje RS**¹⁹ je zbralo in posredovalo izvajalcu energetskega knjigovodstva potrebne račune za elektriko, ogrevanje in vodo. V predlogu potrebnih aktivnosti za prihodnje so bile predvidene ustanovitev eko skupine, ki bi načrtovala in organizirala izvajanje ukrepov okoljske učinkovite državne uprave, ter priprava akcijskega načrta za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje in izvedba energetskega pregleda ministrstva ter uvedba energetskega knjigovodstva in energetskih pregledov za tožilstva, sodišča, pravobranilstva in zapore (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 8). **Ministrstvo za javno upravo RS** je za potrebe izvajanja ukrepov okoljske učinkovite državne uprave v letu 2009 ustanovilo EKO tim. Glavne naloge EKO tima so bile ozaveščanje zaposlenih o skrbi za okolje in spodbujanje, da ekološko obnašanje zaposleni vnesejo v svoj vsakdan, tako v delovnem okolju kot tudi doma. EKO tim je skrbel za izvajanje številnih ukrepov (glej poglavje 7.4.2 Ministrstvo za javno upravo RS), ki so pripomogli k varčevanju z energijo in dejavni skrbi za okolje, posledično pa tudi k zmanjšanju stroškov ministrstva. Skupaj s Službo Vlade RS za podnebne spremembe so zagotovili uporabo aplikacije za energetskega knjigovodstvo, vendar zaradi tehničnih omejitev (kot najemnik stavbe niso imeli dostop do glavnih računov in posledično niso imelo kontrolo nad porabo) niso zagotovili računov za potrebe energetskega knjigovodstva. V predlogih potrebnih aktivnosti za prihodnje sta bila predvidena izvajanje energetskega knjigovodstva in izdelava mobilnostnega načrta za zaposlene (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 5–6). Z reorganizacijo državne uprave v letu 2012 se Ministrstvo za javno upravo RS združi v **Ministrstvo za pravosodje in javno upravo RS**²⁰. Na delu javne uprave v letu 2012 preneha delovati

¹⁹ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F, Uradni list RS, št. 21/12) se preimenuje v Ministrstvo za pravosodje in javno upravo RS. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi Republike Slovenije (ZVRS-H, Uradni list RS, št. 65/2014) se preimenuje v Ministrstvo za pravosodje RS.

²⁰ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F, Uradni list

EKO tim; predlogi potrebnih aktivnosti v prihodnje so ustanovitev okoljske skupine, ki bi načrtovala in organizirala izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave, priprava akcijskega načrta za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje, izvedba razširjenega energetskega pregleda ministrstva, izvedba energetskega knjigovodstva in energetskih pregledov za tožilstva, sodišča, pravobranilstva in zapore ter izdelava mobilnostnega načrta (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje 2012, 14). **Ministrstvo za notranje zadeve RS** in **Ministrstvo za zdravje RS** se na podlagi poročila o izvajanju Okoljske učinkovite državne uprave nista odzvala na pobude po aktivnejšem okoljsko učinkovitem delovanju in hkrati tudi nista posredovala potrebnih računov za energetske knjigovodstvo (Služba Vlade za podnebne spremembe 2011č, 17).

8.2 Izvajanje aktivnosti okoljske učinkovite državne uprave po letu 2012

Aktivnosti **Generalnega sekretariata Vlade RS** po letu 2012 so bile poleg izvajanja že obstoječih ukrepov (uporaba službenih koles, uporaba vode iz pipe, uporaba stopnic in manjša uporaba dvigala, obojestransko tiskanje, ločevanje odpadkov, zmanjšanje števila svetil) usmerjene v ukrepe energetske učinkovitosti in izvajanje javnih naročil v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju. V letu 2015 so prenovili protokolarni vozni park in kupili šest okoljsko manj obremenjujočih vozil, skladno z določili Uredbe o zelenem javnem naročanju. V letu 2016 je v teku razpis za energetske obnove vladnih stavb na Gregorčičevi 20, 25a, 27 in 27a, ki v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju med pogoji vključuje tudi okoljski vidik (Generalni sekretariat Vlade 2016). Vsi navedeni ukrepi veljajo tudi za **Kabinet predsednika Vlade RS** ter vladne službe **Urad Vlade RS za komuniciranje** in **Protokol RS** (Generalni sekretariat Vlade 2016).

V letu 2014 ustanovljena **Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko**²¹ od ključnih ukrepov za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje izvaja naslednje: dosledno ločevanje odpadkov ter odvoz in recikliranje papirja, tonerjev in računalniške opreme; nakup varčne računalniške opreme; zmanjšanje porabe papirja in racionalizacijo tiskanja (obojestransko tiskanje, črno-belo tiskanje, skeniranje

RS, št. 21/12) se Ministrstvo za javno upravo RS združi v Ministrstvo za pravosodje in javno upravo RS. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1G, Uradni list RS, št. 47/2013) je celotno delovno področje javne uprave preneseno na Ministrstvo za notranje zadeve RS.

²¹ Odlok o ustanovitvi in nalogah Službe Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (Uradni list RS, št. 15/14 in 69/14).

dokumentov v pdf obliki); uporabo vode iz pipe, samodejno ugašanje monitorjev, opozarjanje zaposlenih na dosledno ugašanje računalnikov, uporabo ekoloških čistil za čiščenje prostorov, uporabo sedmih službenih koles za službene poti v mestu, racionalizacijo službenih poti in spodbujanje uporabe telekonferenc. Eko delovna skupina, ki bi skrbela za izvajanje ukrepov, ne obstaja, prav tako za spremljanje porabe stroškov za energijo in vodo ne vodijo energetskega knjigovodstva (Služba Vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko 2016). **Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu** izvaja aktivnosti v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje, in sicer z ločenim zbiranjem odsluženih kartuš za tiskalnike in fotokopirne stroje, manjšo porabo papirja, obojestranskim tiskanjem, ugašanjem luči ob koncu dneva, uporabo klimatskih naprav, ko je res potrebno (Urad Vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu 2016). **Urad RS za makroekonomske analize in razvoj** spoštuje elemente zmanjševanja negativnih vplivov na okolje v pisarniškem poslovanju, tako da varčuje pri porabi papirja, vode in električne energije, predvsem pa skrbi za zmanjševanje odpadkov na zaposlenega in ločeno zbiranje odpadkov (Urad za makroekonomske analize in razvoj 2016). **Statistični urad RS** dosledno izvaja ločevanje odpadkov, uničuje odpisano računalniško opremo prek pooblaščenih izvajalcev, zaposleni imajo za službene poti v mesto na razpolago službeno kartico Urbana ter pri nakupu opreme za informatiko upoštevajo Uredbo o zelenem javnem naročanju (Statistični urad 2016).

Na **Uradu Vlade RS za varovanje tajnih podatkov** (2015) tudi v obdobju po letu 2012 ne potekajo aktivnosti, ki bi z načrtnimi in premišljenimi ukrepi prispevale k zmanjševanju negativnega vpliva na okolje, prav tako ne na **Službi Vlade RS za zakonodajo** (2015) in na **Uradu Vlade RS za narodnosti** (2016).

Ključni ukrep **Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti RS**²² v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje je prehod na elektronsko poslovanje (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2016). Na **Ministrstvu za finance RS** se ni oblikovala okoljska skupina, ki bi skrbela za učinkovito izvajanje aktivnosti, prav tako se ni uveljavil ukrep uvedbe energetskega knjigovodstva. Aktivnosti, ki se izvajajo v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje, so

²² Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1G, Uradni list RS, št. 47/2013) se Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve preimenuje v Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

ločevanje odpadkov, racionalizacija porabe papirja, izvajanje javnih naročil v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju (npr. računalniška oprema), prehod na elektronsko poslovanje, racionalna poraba energije za ogrevanje in hlajenje ter ozaveščanje zaposlenih o ukrepih za okoljsko učinkovitost (Ministrstvo za finance 2016). **Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo RS** si prizadeva za izdelavo energetske izkaznice in z njo povezane večje investicije v energetske sanacije stavbe, izvaja javna naročila v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju (pnevmatike, električna energija, sanitarni material, čiščenje poslovnih prostorov, nakup službenih vozil), ločevanje odpadkov, uporabljajo službeno kartico Urbano ter službena kolesa za prevoze na službene sestanke v centru Ljubljane. Eko delovna skupina ne obstaja, ravno tako se ni uveljavil ukrep uvedbe energetskega knjigovodstva (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016). **Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS**²³ se zaveda problematičnosti globalnega segrevanja in negativnih vplivov na okolje, ki jih povzročajo ljudje tako doma kot na delovnem mestu. Vendar se zaradi kadrovske omejitve nobeden izmed uslužbencev aktivno ne ukvarja z ukrepi okoljske učinkovite državne uprave. Aktivnosti, ki se izvajajo v smeri zmanjševanja negativnih vplivov na okolje, so: postopen prehod na elektronsko poslovanje (npr. e-računi), racionalna poraba papirja, racionalna uporaba službenih vozil, spodbujanje uporabe javnih potniških sredstev, spodbujanje uporabe službenih koles, investicije v kolesarnico, racionalna uporaba hlajenja in ogrevanja v delovnih prostorih, racionalizacija službenih poti in spodbujanje uporabe telekonferenc, racionalna poraba vode, uporaba vode iz pipe, ugašanje luči itd. Izpostavili so, da so v določenih primerih uspešnejši, v drugih manj in so usmerjeni v zmanjševanje negativnih vplivov na okolje (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport 2016). Na **Ministrstvu za kulturo RS**²⁴ so izpostavili pomen varovanja okolja in v ta namen ločujejo vse na ministrstvu nastale odpadke, vključno z recikliranjem odpadne elektronske opreme in tonerjev, ter skrbijo za manjšo porabo energentov (varčevanje pri ogrevanju v smislu termostatske regulacije, avtomatskega gibalnega stikala za svetilke in nakup varčnega hibridnega vozila) (Ministrstvo za kulturo 2016). **Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS** poskuša delovati na številnih področjih z izvajanjem manjših ukrepov v

²³ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1G, Uradni list RS, št. 47/2013) se Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport razdeli na Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Ministrstvo za kulturo.

²⁴ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi RS (ZVRS-H, Uradni list RS, št. 65/2014) se ponovno vzpostavi Ministrstvo za kulturo.

okviru finančnih zmožnosti. Možnosti za izvajanje večjih ukrepov v smeri okoljske učinkovitosti nimajo, saj je izvedba odvisna od tehničnih, finančnih in drugih dejavnikov. Veliko oviro vidijo v tem, da nimajo lastnih prostorov in je s tem posledično vprašljivo investiranje finančnih sredstev v energetske sanacije stavbe, v kateri so samo najemniki. Izvajajo različne aktivnosti z namenom zmanjševanja negativnih vplivov na okolje, in sicer varčevanje z električno energijo (ugašanje računalnikov, ugašanje luči), racionalizacijo porabe papirja in tonerjev (obojestransko tiskanje, elektronsko podpisovanje), ločeno zbiranje odpadkov, uporabo vode iz vrčev in ukinitvev balonov z vodo, spodbujanje uporabe mestnega potniškega prevoza in službenih koles, izvajajo javna naročila v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju (papir, čistila) (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano 2016). Ukrepi v smeri okoljsko učinkovitega obnašanja na **Ministrstvu za okolje in prostor RS**²⁵ so ločevanje odpadkov, ločevanje odpadkov z ukrepom umika košev iz pisarn; uporaba službenih koles; ugašanje računalnikov po zaključku delovnega procesa; točenje vode iz pipe; dvostransko tiskanje, prehod na elektronsko poslovanje z vidika zmanjševanja vplivov na okolje in ne samo racionalizacija poslovanja ter optimizacija delovnih procesov in izvajanje javnih naročil v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju (Ministrstvo za okolje in prostor 2016a). Na pobudo zavzetega javnega uslužbenca je bila oktobra 2015 na Ministrstvu za okolje in prostor RS²⁶ ustanovljena »Zelena delovna skupina MOP«. Njen cilj je preučiti in predlagati prakse, ki zmanjšujejo okoljski (in posebej ogljični) odtis ministrstva (Ministrstvo za okolje in prostor 2016a). Njene naloge so (Ministrstvo za okolje in prostor 2015b): pregled praks in postopkov, ki prispevajo k vplivom delovanja ministrstva na okolje (mdr. emisije toplogrednih plinov in onesnaževal zraka, raba vode, energije ter drugih virov); priprava oziroma naročilo strokovnih podlag za oceno ter zmanjšanje vplivov delovanja ministrstva na okolje (ogljiki odtis, energetska izkaznica, mobilnostni načrt, podlage za EMAS); priprava predloga načrta ukrepov za zmanjšanje vplivov delovanja ministrstva na okolje in načina spremljanja njegovega izvajanja. Hkrati se je zelena delovna skupina zavezala, da bo delovala skladno s programom dela, ki bo vseboval časovni načrt izvajanja ključnih nalog in odgovorne nosilce nalog. Vodja zelene delovne skupine je namestnik generalne direktorice Direktorata za okolje na ministrstvu. O vmesnih rešitvah in

²⁵ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi RS (ZVRS-H, Uradni list RS, št. 65/2014) se ponovno vzpostavi Ministrstvo za okolje in prostor RS.

²⁶ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi RS (ZVRS-H, Uradni list RS, št. 65/2014) se ponovno vzpostavi Ministrstvo za okolje in prostor RS.

rezultatih dela bodo redno poročali nadrejenim. Udeležba uslužbencev v zeleni skupini je prostovoljna, izjemoma za predstavnika splošne službe in generalne sekretarke, za katere je udeležba obvezna. Skupno število članov je devet (sedem žensk in dva moška). Podpora s strani vodstva je zagotovljena, saj je članica skupine tudi generalna sekretarka ministrstva. Glavne usmeritve skupine so energetska učinkovitost, učinkovita raba virov, mobilnost, pogoji za delo (kakovost zraka itd.) (Ministrstvo za okolje in prostor 2016a). Zelena delovna skupina se je do zdaj sestala na dveh sestankih s ciljem uvajanja sistema okoljskega upravljanja na ministrstvo s končno vizijo pridobitve standarda ISO 14000 ali EMAS. Odločitev, za kateri standard, še ni bila sprejeta. Osnovni namen je uvesti sistem okoljskega upravljanja v prvi fazi na Ministrstvo za okolje RS, v drugi fazi pa pripraviti predlog za postopno uvajanje sistema okoljskega upravljanja na druga ministrstva in vladne službe. Zelena delovna skupina je na svojih prvih sestankih obravnavala (Ministrstvo za okolje in prostor 2015c):

- razčlenitev ukrepov po področjih dela zelene delovne skupine (mobilnost, raba energije, viri in odpadki);
- ločevanje odpadkov na vseh treh lokacijah ministrstva in se strinjala, da je nujno, da se ob nabavi košev za ločeno zbiranje odstranijo koši iz posameznih pisarn in organizira predstavitev sistema ločevanja odpadkov;
- pravilnik o dodelitvi in uporabi parkirnih mest in nujno vključitve kriterijev trajnostne mobilnosti pri dodelitvi parkirnih mest;
- izdelavo mobilnostnega načrta in preučitev možnosti za spodbuditev priprave mobilnostnih načrtov za vse večje institucije, tako javne kot zasebne, vključno s financiranjem ukrepov iz mobilnostnih načrtov (kot so postavitve kolesarnic, tušev) iz različnih virov;
- izdelavo razširjenega energetskega pregleda;
- preučitev standardov ISO 14000 in EMAS. Glavne ugotovitve so bile, da ne gre za velike razlike, tako da ni posebnega razloga za pridobitev enega ali drugega oziroma v primeru pridobitve certifikata EMAS, lahko tudi ISO 14000. Podana je bila finančna ocena za pridobitev certifikata ter dan predlog, da se pripravi osnutek nabora ukrepov in na podlagi tega preuči obseg potrebnega dodatnega dela in sredstev za pridobitev certifikata EMAS.

Prvi večji uspeh zelene delovne skupine je v februarju 2016 sprejet Pravilnik o dodelitvi in uporabi parkirnih mest v Ministrstvu za okolje in prostor RS, ki je poleg kriterijev

delovnega mesta, oddaljenosti prebivališča, družinskih, socialnih in zdravstvenih razmer vključil tudi kriterije trajnostne mobilnosti. Po kriteriju ukrepov trajnostne mobilnosti se dodatne točke določijo za: prebivališče v oddaljenosti več kot 2 km od postaje javnega potniškega prometa, uporaba avtomobila z izpusti CO₂ pod 90 g/CO₂, dnevna skupna vožnja dveh javnih uslužbencev v razdalji najmanj 10 km in dnevna skupna vožnja treh ali več javnih uslužbencev v razdalji najmanj 10 km (Ministrstvo za okolje in prostor 2016).

Na **Ministrstvu za notranje zadeve RS** potekajo aktivnosti za zmanjševanja negativnih vplivov na okolje, in sicer z uporabo načel zelenega javnega naročanja pri nabavi blaga in storitev, z obnovo voznega parka policije, s sanacijo objektov in tudi z okoljsko ozaveščenim delovanjem zaposlenih. V letu 2016 nameravajo nadaljevati postopke za izdelavo tehnične podlage za potrebe razširjenega energetskega pregleda objektov, s katero bodo konkurirali pri pridobivanju evropskih kohezijskih sredstev za energetske sanacije objektov. Obenem že več let na ministrstvu poteka ločeno zbiranje odpadkov, uporaba ekološko manj obremenjujočih sredstev za čiščenje, racionalna raba prevoznih sredstev in ogrevanja ter racionalna poraba papirja (obojestransko tiskanje, ponovna uporaba papirja) (Ministrstvo za notranje zadeve 2015). Aktivnosti **Ministrstva za obrambo RS** v zvezi z okoljsko učinkovito državno upravo so usmerjene v varčevanje z električno energijo (obvezno ugašanje vseh električnih naprav ob koncu delovnega dne ali v primeru, ko zaposleni za več kot pol ure zapusti delovne prostore). V času ogrevalne sezone (od 1. novembra do 30. aprila) je temperatura v prostorih lahko nastavljena na največ 21 stopinj Celzija, v času sezone hlajenja prostorov (od 1. junija do 31. septembra) je temperatura lahko nastavljena na najmanj 24 stopinj Celzija. Hkrati se ne izvaja hlajenje praznih prostorov v času odsotnosti javnih uslužbencev. Zagotovljen imajo izklop vseh individualnih klimatskih naprav v poslovnih prostorih, kjer so nameščeni sistemi centralne klimatske naprave. Na ravni celotnega ministrstva so prešli na sistem brezpapirnega poslovanja, zagotovljeno imajo racionalno porabo papirja z nastavitvijo na obojestransko tiskanje in racionalno porabo tonerjev, ločeno zbirajo odpadke in za pitje uporabljajo vodo iz vodovoda. Energetskega knjigovodstva na ravni ministrstva ne vodijo več, vendar pa Slovenska vojska za svoje potrebe uporablja energetske knjigovodstvo, s katerim redno spremlja porabo energentov v svojih mnogih razpršenih enotah (vojašnicah in drugih objektih) (Ministrstvo za obrambo 2016). Na **Ministrstvu za zdravje RS** se zavedajo pomena skrbi za okolje in

javno zdravje, zato pripravljajo načrt trajnostne mobilnosti in ločeno zbirajo odpadke (papir, PVC zamaški, embalaža, kartuše). Z januarjem 2015 so prešli na elektronsko poslovanje ter uvedli elektronsko usklajevanje, pregledovanje in podpisovanje dokumentov z namenom večje preglednosti, sledljivosti in racionalizacije procesov dela (Ministrstvo za zdravje 2016). Za izvajanje ukrepov za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje je na **Ministrstvu za zunanje zadeve RS** pristojna Služba za dokumentacijo, logistiko in varnost, ki na podlagi mesečno prejetih računov in stroškov, ki nastanejo čez leto, spremlja porabo papirja in tonerjev pri multifunkcijskih napravah in tiskalnikih, strošek elektrike, strošek odvoza smeti, stroške ogrevanja, strošek porabe goriva pri službenih vozilih. Energetskega knjigovodstva ne vodijo. Ukrepi, ki se izvajajo, so racionalna poraba izdelkov in storitev (ponovna uporaba izdelkov, recikliranje, obojestransko tiskanje dokumentov, dosledne nastavitve tiskalnikov in fotokopirnih strojev, ki zagotavljajo manjšo porabo tonerjev, prehod na elektronsko poslovanje z vidika zmanjšane porabe papirja), ukrepi energetske učinkovitosti (obvezno ugašanje luči, vgradnja senzorjev, obvezno ugašanje in avtomatska regulacija računalnikov, monitorjev, tiskalnikov, fotokopirnih strojev, klime, ogrevanja po koncu delovnega časa, optimizacija ogrevanja, prezračevanja, priprava tople vode in klimatizacija, nakup izdelkov, ki zagotavljajo energijsko učinkovito porabo), ukrepi zmanjševanja emisij iz prometa (nakup službenih koles za potrebe službenih poti po mestu, pokrite in varovane kolesarnice, zagotovitev infrastrukture za tele- in videokonference ter spodbujanje skupnih voženj zaposlenih na delo, uporaba službene kartice Urbana), ločeno zbiranje odpadkov in izvajanje javnih naročil v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju (nakup avtomobilov in javnih prevoznih sredstev, ki uporabljajo alternativna goriva, nakup energijsko učinkovitih računalnikov ter druge električne in elektronske pisarniške opreme, nakup recikliranega papirja in izvajanje storitev čiščenja prostorov in stavb ministrstva). Energetskega pregleda vseh stavb zaradi gospodarnejšega ravnanja z energijo še nimajo. Cilj izvajanja ukrepov je racionalizacija porabe električne energije, zmanjšanje porabe papirja, prizadevanje za ponovno uporabo pisarniškega materiala ter za naročanje recikliranih in energijsko varčnejših izdelkov, zmanjšanje količin plastičnih odpadkov ter njihovo učinkovito ločevanje. Na izvajanje ukrepov imajo pomemben vpliv stroški, ki pri tem nastanejo, in menjava vodstva, ki v ospredje postavi druge prioritete (npr. varnostna situacija) (Ministrstvo za zunanje zadeve 2016). Na **Ministrstvu za pravosodje RS** ne potekajo aktivnosti za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje (Ministrstvo za pravosodje

2016). **Ministrstvo za javno upravo RS**²⁷ izvaja ukrepe v smeri okoljske učinkovitosti, kot so ločevanje odpadkov, ozaveščanje prek nalepk, ki zaposlene spodbujajo in motivirajo k učinkoviti porabi energije, uporaba službenih koles, uporaba programa za samodejno ugašanje osebnih računalnikov, če jih uporabniki ob odhodu iz službe ne ugasnejo sami, regulacija ogrevanja, ukrepi v smeri energetske učinkovitosti, v teku je projekt izgradnje kolesarnice ter izvajanje javnih naročil v skladu z Uredbo o zelenem javnem naročanju. Ministrstvo za javno upravo RS je pristojno tudi za centralno upravljanje stavbnega fonda javnega sektorja, saj obstoječi stavbni fond predstavlja največji potencial za doseganje prihrankov energije, poleg tega so stavbe ključne za doseganje cilja zmanjšanja emisij toplogrednih plinov. V teku je razpis za energetskega upravljavca, v prvi fazi na ravni upravnih enot, katerega naloga bo najprej vpeljati finančno nezahtevne ukrepe za povečanje energetske učinkovitosti (npr. menjava ventilov centralnega ogrevanja, ozaveščanje zaposlenih), v drugi fazi pa ob zagotovitvi potrebnih finančnih sredstev energetska prenova stavb. Energetsko knjigovodstvo se ni izvajalo, vendar je v Dolgoročni strategiji za spodbujanje naložb energetske prenove stavb, sprejeti v oktobru 2015, predviden ukrep uvajanje energetskega knjigovodstva in drugih sistemov upravljanja za energijo. Razlogi za neučinkovito izvajanje ukrepov okoljske učinkovite državne uprave so pomanjkanje finančnih sredstev in premajhna spodbuda vlade za izvajanje okoljsko ukrepov (Korošec 2016). Na področju skupnih javnih naročil za leto 2016, katerih skrbnik je tudi Ministrstvo za javno upravo RS, so prvič potrjena tudi električna vozila. Poleg dejavnika ekonomičnosti se izpostavlja tudi dejavnik vpliva na okolje z obrazložitvijo, da promet osebnih in kombiniranih vozil pomembno vpliva na delež izpustov ogljikovega dioksida v atmosfero (Ministrstvo za javno upravo 2016). **Ministrstvo za infrastrukturo RS** je v odgovoru v zvezi z ukrepi okoljske učinkovite državne uprave navedlo, da pripravlja Energetski koncept Slovenije, kot osnovni razvojni dokument na področju energetike, katerega cilj je doseči zanesljivo, trajnostno in konkurenčno oskrbo z energijo za obdobje prihodnjih 20 let in okvirno za 40 let. V ospredju bodo upoštevanje podnebne sprejemljivosti, boj proti podnebnim spremembam z zmanjševanjem izpustov CO₂ in prizadevanje za prehod Slovenije v nizkoogljično družbo (Ministrstvo za infrastrukturo 2016).

²⁷ Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi RS (ZVRS-H, Uradni list RS, št. 65/2014) se ponovno vzpostavi Ministrstvo za javno upravo RS.

8.3 Zaključne ugotovitve izvajanja ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave

– Obdobje do leta 2012

Na podlagi izvedenih ukrepov in drugih korakov pri vzpostavljanju okoljske učinkovite državne uprave do leta 2012 lahko organe razdelimo v tri skupine. V prvo skupino sodijo organi, ki so z izvedenimi ukrepi postali zgled, v drugo skupino sodijo organi, ki so v svoje poslovanje uvedli določene ukrepe (t. i. mehke ukrepe) za zmanjševanje negativnega vpliva, vendar niso aktivneje pristopili v proces uvajanja okoljskega odgovornejšega ravnanja in upravljanja, v tretjo skupino pa uvrščam organe, ki kljub priporočilu niso izvedli nobenih ukrepov ali drugih aktivnosti za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje.

Organi, ki so v obdobju do leta 2012 postali zgled, so bili Ministrstvo za zunanje zadeve RS, Ministrstvo za javno upravo RS, Urad Vlade RS za komuniciranje. Ministrstvo za zunanje zadeve RS je z izračunom ogljičnega odtisa, imenovanjem Eko delovne skupine, sprejetjem mobilnostnega načrta in akcijskega načrta za zmanjševanje vpliva na okolje, okoljskim obveščanjem in ozaveščanjem zaposlenih, zbiranjem računov za energetske knjigovodstvo ter izvajanjem okoljskih ukrepov na področjih varčevanja z energijo, emisij iz prometa, zmanjševanja količin odpadkov, racionalne rabe vode in papirja, upoštevanja načel zelenega javnega naročanja, izvedel večino korakov k vzpostavitvi okoljsko odgovornejšega ravnanja in upravljanja. Ministrstvo za javno upravo RS je z ustanovitvijo EKO tima aktivno pristopilo k izvajanju okoljsko učinkovitih ukrepov, ki so šli v smeri ozaveščanja zaposlenih, izvajanja ukrepov na področjih varčevanja z energijo, ločevanja odpadkov, spodbujanja uporabe javnega potniškega prometa, racionalne rabe vode in papirja ter zbiranja računov za energetske knjigovodstvo. Na Uradu Vlade RS za komuniciranje so z izračunom ogljičnega odtisa, sprejetjem Okoljske zaveze in delovanjem Eko delovne skupine izvajali ukrepe v smeri ozaveščanja zaposlenih, racionalizacije porabe električne energije, zmanjšanja porabe vode v plastenkah in balonih, racionalizacije porabe papirja, skrbi za večjo učinkovitost ločenega zbiranja odpadkov, spodbujanja uporabe javnega potniškega prometa in upoštevanja načel zelenega javnega naročanja. Obenem so izvajali aktivnosti ozaveščanja o racionalni porabi papirja (»Premislite, preden natisnete«) na ravni celotne državne uprave.

V drugo skupino organov, ki so v svoje poslovanje uvedli določene ukrepe (ti. mehke ukrepe) za zmanjševanje negativnega vpliva, vendar niso izkazali aktivnejšega pristopa, uvrščam Generalni sekretariat Vlade RS, Kabinet Predsednika Vlade RS, Protokol RS, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, Statistični urad RS, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS, Ministrstvo za finance RS, Ministrstvo za gospodarstvo RS, Ministrstvo za promet RS, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo RS, Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Ministrstvo za kulturo RS, Ministrstvo za pravosodje RS in Ministrstvo za obrambo RS. Glavnina jih je izvajala mehke ukrepe na področjih racionalizacije porabe papirja in tonerjev s preходом na elektronsko poslovanje, racionalizacije porabe električne energije na način spodbujanja in opozarjanja zaposlenih po izklapljanju računalnikov, ugašanja luči, uporabe stopnic namesto dvigal in zmanjšanja števila svetil, ozaveščanja o racionalni rabi vode, uporabe vode iz pipe in ukinitve plastenk z vodo, spodbujanja uporabe javnega potniškega prometa, ločevanja odpadkov ter upoštevanja načel zelenega javnega naročanja. Račune za potrebe energetskega knjigovodstva so zbrali na Generalnem sekretariatu Vlade RS, Ministrstvu za pravosodje RS, Ministrstvu za obrambo RS, Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo RS, Ministrstvu za šolstvo in šport RS, Ministrstvu za kulturo RS, Ministrstvu za finance RS, Ministrstvu za promet RS in Ministrstvu za gospodarstvo RS. Dodatno se bile izvedene aktivnosti v smeri energetske učinkovitosti na Generalnem sekretariatu Vlade RS (energetski pregled stavb na Gregorčičevi 25, posodobitev toplotne postaje in predelava službenih vozil na hibridni pogon, obnova fasade, obnova centralnega sistema hlajenja), Ministrstvu za finance RS (analiza klimatskih naprav in predlog zamenjave oz. sanacije prezračevanja), Ministrstvu za gospodarstvo RS (energetski pregled stavbe organa in objektov Vojašnice Edvarda Peperke v Ljubljani), Ministrstvu za obrambo RS (energetski pregled stavb). Obenem se je v letu 2011 na Ministrstvu za promet RS začel izvajati mobilnostni načrt za zaposlene.

V tretjo skupino uvrščam Urad Vlade RS za varovanje tajnih podatkov, Službo Vlade RS za zakonodajo, Urad Vlade RS za narodnosti, Ministrstvo za notranje zadeve RS in Ministrstvo za zdravje RS. V obdobju do leta 2012 na teh organih niso potekale aktivnosti, ki bi z načrtnimi premišljenimi ukrepi prispevale k zmanjševanju

negativnega vpliva na okolje.

– Obdobje po letu 2012

Po letu 2012 glavnina državnih organov v manjši meri izvaja obstoječe mehke ukrepe (uporaba službenih koles, racionalizacija službenih poti in spodbujanje uporabe telekonferenc, uporaba službene kartice za javni potniški promet, uporaba vode iz pipe, uporaba stopnic in manjša uporaba dvigal, ločevanje odpadkov ter odvoz in recikliranje papirja, tonerjev in računalniške opreme, zmanjšanje porabe papirja in prehod na elektronsko poslovanje, varčevanje z električno energijo, uporaba ekoloških čistil za čiščenje prostorov, zmanjšanje števila svetil in izvajanje javnih naročil v skladu z zelenim javnim naročanjem). Ukrepi v smeri energetske učinkovitosti so v teku na Generalnem sekretariatu Vlade RS, kjer se izvajajo prve aktivnosti v smeri energetske obnove vladnih stavb na Gregorčičevi 20, 25a, 27 in 27a ter na Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo RS, kjer si prizadevajo za izdelavo energetske izkaznice in z njo večje investicije v energetske sanacije stavbe. Ministrstvo za javno upravo RS kot upravljavec celotne stavbnega fonda javnega sektorja vidi v stavbnem fondu največji potencial za doseganje prihrankov energije in v ta namen so v teku prve aktivnosti za povečanje energetske učinkovitosti. Obvezni ukrep energetskega knjigovodstva se ne vodi več na nobenem organu. Z aktivnim delovanjem so prenehale tudi vse eko delovne skupine. Nobene aktivnosti, ki bi z načrtnimi in premišljenimi ukrepi prispevale k zmanjševanju negativnega vpliva na okolje, se ne izvajajo na Uradu Vlade RS za varovanje tajnih podatkov, Službi Vlade RS za zakonodajo, Uradu Vlade RS za narodnosti in Ministrstvu za pravosodje RS.

Izjema in hkrati vodilni zgled je postalo Ministrstvo za okolje in prostor RS z ustanovitvijo Zelene delovne skupine v letu 2015, ki ima za cilj v prvi fazi uvesti sistem okoljskega upravljanja na ministrstvu, v drugi fazi pa pripraviti predlog za postopno uvajanje sistema okoljskega upravljanja na ostala ministrstva in vladne službe. Njen prvi večji uspeh je sprejetje Pravilnika o dodelitvi in uporabi parkirnih mest za ministrstvo, ki vključuje tudi kriterije trajnostne mobilnosti.

Pomembne ugotovitve raziskave so, da se do leta 2012 postopno uvajajo okoljsko učinkoviti ukrepi v organe državne uprave. Intenzivnost uvajanja ukrepov je odvisna od

ozaveščenosti in zavzetosti vodstva. Če je vodstvo prepoznalo koristi uvajanja okoljsko učinkovitih ukrepov, so aktivnosti postale intenzivnejše in učinkovitejše, kar kažejo primeri dobrih praks. Nasprotno so se izvajali ukrepi po liniji najmanjšega odpora ali pa se sploh niso izvajali, kar dokazujejo državni organi, navedeni v tretji skupini. Z ukinitvijo organa, pristojnega za koordinacijo, so državni organi pri uvajanju ukrepov po letu 2012 prepuščeni sami sebi. Izvajanje mehkih ukrepov je odvisno od zavzetosti in ozaveščenosti zaposlenih. Z njihove strani pridejo pobude po aktivnejšemu izvajanju okoljsko učinkovitih ukrepov in pobuda ponovnega uvajanja okoljskega upravljanja v organe državne uprave, ki poteka na Ministrstvu za okolje in prostor RS. Zavzeti in ozaveščeni zaposleni delujejo prostovoljno. Aktivnosti v smeri okoljske učinkovitosti opravljajo poleg svojih rednih delovnih obveznosti, kar se je v praksi izkazalo za neuspešno, saj so z aktivnim delovanjem po letu 2012 prenehale vse eko delovne skupine, z izjemo novoustanovljene na Ministrstvu za okolje in prostor RS. Pomanjkanje finančnih sredstev in kadrovske omejitve so najpogostejše navedeni razlogi, ki ovirajo učinkovitejšo uvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov v državno upravo.

9 TESTIRANJE TEZE

Skozi magistrsko delo sem preverjala uspešnost vzpostavitve okoljsko učinkovite državne uprave. Zastavljena teza je temeljila na modelu razumevanja procesa implementacije, ki sta ga izdelala Van Meter in Van Horn, ter predvideva, da je uspešnost izvajanja politike okoljsko učinkovite državne uprave odvisna od šestih dejavnikov, ki vplivajo na (ne)uspešnost implementacije javne politike. V nadaljevanju bom povzela ugotovitve za vsakega posebej in na podlagi tega potrdila ali zavrgla postavljeno tezo. V zaključku bom odgovorila na glavno raziskovalno vprašanje, ali se je okoljsko učinkovita državna uprava uspešno vzpostavila.

Analiza dejavnikov:

1. Zavezujoče normative podlage in opredeljeni cilji

Normativne podlage za uvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave zasledimo v vseh sprejetih operativnih programih za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov. Vse do leta 2010 govorimo o posamičnih ukrepih, na področjih, kot so zelena javna naročila, energetska učinkovitost, uvajanje obnovljivih virov energije in ločevanje odpadkov. S sprejetjem Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državna uprave je bila vzpostavljena formalna podlaga za sistematično uvajanje okoljskega upravljanja v vso državno upravo. Obenem je bila dana podpora vsem aktivnostim državnih organov, ki z načrtnimi in premišljenimi ukrepi prispevajo k zmanjševanju negativnega vpliva na okolje. Osnovni namen priporočenih ukrepov je bil načrtovanje in izvajanje ukrepov okoljske učinkovitosti znotraj državne uprave ter kasneje razširitev tega procesa na celotno javno upravo. Opredeljeni so bili konkretni cilji na področju zmanjšanja emisij toplogrednih plinov (za 20 % do leta 2020 glede na izhodiščno leto 2005), zmanjšanja rabe končne energije (za 16 % do leta 2012 glede na izhodiščno leto 2008), zmanjšanje porabe papirja (za 15 % do leta 2012 glede na izhodiščno leto 2008), zmanjšanje porabe pitne vode (za 10 % do leta 2012 glede na izhodiščno leto 2008) in zmanjšanje porabe količine odpadkov (za 10 % do leta 2012 glede na izhodiščno leto 2008). Ugotavljam, da so bile vzpostavljene vse formalne podlage za izvajanje politike okoljsko učinkovite državne uprave, vendar so bile vse normative podlage nezavezujoče. Edini zavezujoči ukrep je bil vzpostavitev energetskega knjigovodstva, ki ga je določal 66.c člen

Energetskega zakona iz leta 2010. Predvideno je bilo, da bo v začetnem obdobju sodelovanje državnih organov prostovoljno, ob obravnavi prvega poročila pa bi Vlada RS proučila možnost obvezne uvedbe v celotno državno upravo. Prvo poročilo je bilo leta 2012 posredovano Vladi RS v obravnavo, vendar do obravnave ni prišlo in s tem se je v letu 2012 formalno zaključilo izvajanje okoljsko učinkovite državne uprave ter tudi vse aktivnosti v smeri uvajanja energetskega knjigovodstva. Ugotavljam, da so bile normativne podlage in cilji do leta 2012 dobro zastavljeni, vendar je bilo njihovo izvajanje s strani državnih organov prostovoljno, kar je pomenilo, da ciljev, ki so bili konkretno zastavljeni, ni bilo mogoče doseči, saj bi bilo za doseg ciljev potrebno sodelovanje vseh organov državne uprave. Po letu 2012 za izvajanje ukrepov okoljske učinkovite državne uprave nimamo več ustrezne normativne podlage in opredeljenih ciljev. Premik je bilo zaznati v osnutku Strategije razvoja uprave 2015–2020, ki ga je pripravilo Ministrstvo za javno upravo RS decembra 2014 in je bila v končni verziji sprejeta aprila 2015. Osnutek strategije je na področju okoljsko in energetske učinkovitih stavb predvidel ponovno uvedbo energetskega knjigovodstva ter vzpostavitev sistema okoljsko učinkovite državne uprave v vseh ministrstvih in organih v sestavi. Vendar je bila vzpostavitev sistema okoljske učinkovite državne uprave izvzeta iz končne verzije sprejete Strategije razvoja uprave 2015–2020. Ponovna vzpostavitev normativne podlage se nakazuje v Okvirnem programu prehoda v zeleno gospodarstvo, ki ga je Vlada RS sprejela oktobra 2015 in v katerem ugotavljajo, da je dejavnost javnega sektorja predvsem pisarniška dejavnost, zato so predvideli ukrep vpeljave zelene pisarne na raven celotne javne uprave.

2. Ustrezni kadrovski in finančni viri ter druge spodbude

Za uspešno implementacijo so nujno potrebni finančni in kadrovski viri. V gradivu, ki ga je Služba Vlade RS za podnebne spremembe predložila vladi v obravnavo, so pod finančne posledice navedli, da cilji uvajanja ukrepov nimajo finančnih posledic na javnofinančna sredstva v višini, večji od 40.000 EUR v tekočem letu in naslednjih treh letih. Pri predstavitvi ocene finančnih posledic, nižjih od 40.000 EUR, pa so navedli, da je cilj dolgoročno zmanjšati stroške za ogrevanje, elektriko in pisarniški material ter da je začetna višina sredstev odvisna od uvedenih ukrepov. Iz navedenega ugotavljam, da finančni viri niso bili posebej zagotovljeni. Vsak organ bi jih glede na izvedbo posameznega ukrepa predvidel iz lastnih sredstev. Porabo sredstev za izvedbo posameznega ukrepa bi opravičil na račun dolgoročnega zmanjšanja stroškov za npr.

ogrevanje, elektriko, pisarniški material. Prav tako niso bili predvideni dodatni kadrovski viri, ki bi na posameznem organu skrbeli za učinkovito izvajanje okoljskih ukrepov. Ukrepi okoljsko učinkovite državne uprave se izvajajo prostovoljno. Na prostovoljni osnovi delujejo tako eko delovne skupine kot zavzeti javni uslužbenci na posameznih organih. Za svoje delovanje nimajo zagotovljenih dodatnih finančnih virov. Iz tega razloga ugotavljam, da je razlog izvajanja večinoma mehkih ukrepov v tem, da za svoje delovanje nimajo zagotovljenih dodatnih finančnih sredstev. Če vodstvo prepozna koristi izvedenih ukrepov (varčevanje, izboljšanje podobe v javnosti, izboljšanje vzdušja in sodelovanja med zaposlenimi), so zagotovljena potrebna finančna sredstva, ki eko delovni skupini omogočijo učinkovito izvajanje okoljskih ukrepov. Varčevalni ukrepi in prepoved novega zaposlovanja po letu 2012 v javnem sektorju pustijo posledice. Sprememba klime v državni upravi vpliva na to, da prostovoljno izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave povečini zamre. S svojim aktivnim delovanjem prenehajo vse ustanovljene eko delovne skupine. Najpogostejše uradno pojasnilo o prenehanju izvajanja ukrepov je, da se zaradi kadrovskih omejitev nobeden izmed uslužbencev aktivno ne ukvarja z ukrepi okoljske učinkovite državne uprave.

K uspešni implementaciji bi prispevale tudi druge spodbude in motivacije. Na podlagi raziskave je bilo ugotovljeno, da prihranki, ki bi bili ustvarjeni na račun učinkovitih okoljskih ukrepov, niso nagrajeni, saj morajo neposredni proračunski uporabniki vsa neporabljena ali prihranjena sredstva vrniti nazaj v proračun. Na ta način organ izgubi privarčevana sredstva, ki bi jih lahko v naslednjem proračunskem letu zagotovil za nadaljnje izvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov. Dodatna zunanja spodbuda je primer dobre prakse zakonodajnega organa, ki s svojim zgledom vpliva na izvršilne organe. Tako je Državni zbor RS vse od leta 2009 izvedel številne ukrepe na področju okoljsko učinkovitega delovanja in postal zgled okoljske učinkovitosti. Poleg tega je v Deklaraciji Državnega zbora o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike podnebnih sprememb, sprejeti v letu 2009, pozval izvršilne institucije z Vlado na čelu k aktivnemu boju zoper podnebne spremembe ter vzpostaviti nizkoogljične družbe in družbe trajnostnega razvoja. Dodatna spodbuda je lahko tudi projekt »Pisarna prijazna Sloveniji«, ki ga je izvedla Slovenska turistična organizacije in je imela za cilj projekt razširiti na celotni javni sektor. Ne nazadnje je dodatna zunanja spodbuda tudi zgled odgovornega okoljskega ravnanja evropskih institucij, s tem ko v svoje poslovanje

uvajajo okoljske standarde. Kljub vsemu ugotavljam, da vsi navedeni primeri zunanjih spodbud niso neposredno vplivali na izvajanje ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave.

3. Ustrezna koordinacija med organi državne uprave

Za koordinacijo in usmerjanje uvajanja okoljsko učinkovite državne uprave je Vlada RS (sklep št. 35400-3/2010/13 z dne 22. 7. 2010) imenovala Službo Vlade RS za podnebne spremembe. Prvoten predlog ukrepov za okoljsko učinkovito državno upravo, ki je bil posredovan ministrstvom in vladnim službam v medresorsko usklajevanje maja 2010, je predvideval ustanovitev Delovne skupine za okoljsko učinkovito državno upravo, ki bi skrbela za dosledno izvajanje sprejetih ukrepov in o izpolnjevanju ukrepov enkrat letno poročala Vladi. Sestavljali bi jo po en predstavnik vsakega državnega organa, njene naloge pa bi bile koordinacija, notranja komunikacija, izmenjava dobrih praks ter priprava smernic in osnutkov sprememb predpisov. Na zahtevo Ministrstva za finance RS je bil navedeni predlog umaknjen iz končne verzije sklepa z razlogom, da je za koordinacijo politik za doseganje ciljev blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe ustanovljena Služba Vlade RS za podnebne spremembe ter bi bilo dodatno delovno telo za iste namene nepotrebno. Služba Vlade RS za podnebne spremembe je bila tako vse do marca 2012 odgovorna za koordinacijo in usmerjanje uvajanja okoljsko učinkovite državne uprave. Njeni prvi nalogi sta bili zagotoviti uporabo programa za spletno energetske knjigovodstvo in pripraviti programe usposabljanja zaposlenih v organih državne uprave. Aplikacija za spletno energetske knjigovodstvo je bila uspešno implementirana. Pripravljen je bil program usposabljanja, izvedeno je bilo tudi prvo izobraževanje za štirideset predstavnikov ministrstev in drugih organov. Izvedeni so bili številni individualni sestanki za izvajanje aktivnosti na posameznih državnih organih. Organiziran je bil prvi delovni posvet z naslovom Okoljsko učinkovita državna uprava, katerega namen je bil pridobiti temeljna znanja o podnebnih spremembah, ukrepih okoljske učinkovite državne uprave, izmenjavi dobrih praks med organi državne uprave in nadaljnjih korakih pri uvajanju okoljske učinkovitosti v državno upravo. Služba Vlade RS za podnebne spremembe je leta 2012 pripravila tudi predlog poročila o izvajanju okoljske učinkovite državne uprave za leto 2010 in 2011, ki ga Vlada ni sprejela, saj je bila Služba Vlade RS za podnebne spremembe v tem letu ukinjena. Ugotovimo lahko, da je bilo po ukinitvi Službe Vlade RS za podnebne spremembe v letu 2012 ustavljeno sistematično uvajanje okoljsko učinkovite državne uprave. Ustavile

so se tudi vse aktivnosti za uvajanje spletnega energetskega knjigovodstva. Izvajanje že vpeljanih aktivnosti je bilo prepuščeno samoiniciativnosti zavzetih zaposlenih v posameznih organih državne uprave.

4. Ustrezno sodelovanje med Vlado, Službo Vlade za podnebne spremembe in ministrstvi in vladnimi službami

Iniciativa po uvajanju okoljsko učinkovitih ukrepov v obdobju do leta 2012 pride od zgoraj in se implementira v državni upravi. Vlada najprej sprejme Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave ter imenuje Službo Vlade RS za podnebne spremembe kot koordinacijski organ, katerega naloga je usklajevanje in usmerjanje uvajanja okoljsko učinkovite državne uprave po ministrstvih in vladnih službah. Poleg tega skrbi tudi za mehki nadzor nad izvajanjem ukrepov in v ta namen za Vlado pripravi skupno poročilo o uspehu uvajanja okoljsko učinkovite državne uprave. Iz raziskave je bilo mogoče ugotoviti, da v obdobju do leta 2012 ni sodelovanja med vsemi tremi javnopolitičnimi igralci. Sodelovanje poteka le na ravni Službe Vlade RS za podnebne spremembe in ministrstvi prek individualnih sestankov o izvajanju posameznih aktivnosti. Služba Vlade RS za podnebne spremembe v letu 2012 pripravi predlog Poročilo o izvajanju okoljsko učinkovite državne uprave za leti 2010 in 2011 za obravnavo na Vladi, vendar ga Vlada nikoli ne sprejme. Ugotovitev raziskave je, da bi bilo za učinkovito implementacijo okoljsko učinkovite državne uprave potrebno, da bi na ravni Vlade vsak posamezen minister moral poročati predsedniku Vlade RS o izvedenih ukrepih. Za usklajevanje in usmerjanje izvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov bi skrbela Služba Vlade RS za podnebne spremembe, ki bi vršila tudi nadzor nad izvajanjem ukrepov. V predlogu ukrepov za okoljsko učinkovito državno upravo, ki je šel v medresorsko obravnavo, je bila za dosledno izvajanje sprejetih okoljskih ukrepov predvidena ustanovitev Delovne skupine za okoljsko učinkovito državno upravo, ki bi jo sestavljali po en predstavnik vsakega državnega organa. Ena izmed predvidenih nalog delovne skupine je bila tudi notranja komunikacija okoljsko učinkovite državne uprave. Predlog v medresorski obravnavi ni dobil podpore in je bil umaknjen iz končne potrditve na Vladi. Na podlagi raziskave lahko ugotovimo, da bi bilo sodelovanje veliko učinkovitejše, če bi delovala tudi delovna skupina, katere člani bi bili predstavniki vsakega državnega organa. Z ukinitvijo Službe Vlade RS za podnebne spremembe v letu 2012 se prekine obstoječe sodelovanje med Službo Vlade RS za podnebne spremembe in organi državne uprave. Po letu 2012 je bilo mogoče pričakovati

prekinitev vseh aktivnosti v smeri izvajanja ukrepov okoljsko učinkovite državne uprave, vendar nas preseneti iniciativa od spodaj s strani zavzetega zaposlenega na Ministrstvu za okolje in prostor RS, ki ji je uspelo, prek ustanovitve zelene skupine in drugih aktivnosti (sprejem parkirnega reda z upoštevanjem trajnostnih kriterijev), ponovno oživiti vizijo okoljsko učinkovite državne uprave, najprej na ravni ministrstva, v naslednjem koraku pa prenesti dobro prakso na raven celotne državne uprave.

5. Stabilnost političnih in gospodarskih razmer

Na izvajanje politike okoljske učinkovite državne uprave so močno vplivale politične in gospodarske razmere. Vse do leta 2012 stabilne politične razmere vplivajo na postopno uvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov v organe državne uprave. Z menjavo oblasti in zaostrenimi gospodarskimi razmerami je Vlada RS izvedla obsežno reorganizacijo državne uprave ter ukinila številne vladne službe s pojasnilom, da je treba zagotoviti večjo učinkovitost pri porabi javnih sredstev. V skladu z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi se Služba Vlade RS za podnebne spremembe v letu 2012 ukine in celotno področje podnebnih sprememb preide pod pristojnost Ministrstva za kmetijstvo in okolje RS. S sprejetjem Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi RS septembra 2014 preidejo podnebne spremembe pod pristojnost Ministrstva za okolje in prostor RS v okvir organizacijske enote Sektorja za okolje in podnebne spremembe. Predlog, da bi v okviru ministrstva ustanovili Direktorat za podnebne spremembe, ni bil sprejet. Vlada RS je s tem dala jasen politični signal, da zmanjšuje pomen podnebnih sprememb.

Pobude po ukinitvi je bila na Vlado RS naslovljena že januarja 2011 v obliki poslanske pobude Zmaga Jelinčiča Plemenitega, v kateri je poslanec želel pojasnilo, kaj je služba v času od ustanovitve sploh počela in izrazil dvom o smiselnosti njenega obstaja, saj podnebne spremembe sploh niso problem. Vlada RS je v odgovoru navedla vse naloge službe, že izvedene aktivnosti ter v zaključku izpostavila, da so podnebne spremembe politično dejstvo in jih prepozna kot enega ključnih globalnih problemov človeštva. Na podlagi strokovne utemeljitve na poslansko pobudo Zmaga Plemenitega Jelinčiča Vlada RS v letu 2011 ni imela utemeljenih razlogov za ukinitve Službe vlade RS za podnebne spremembe. Stališče Vlade RS se je dobro leto pozneje z nastopom desete Vlade RS februarja 2012 marca 2012 spremenilo s sprejetjem Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi (ZDU-1F), ki je ukinil Službo Vlade RS za

podnebne spremembe. S strani Vlade podnebne spremembe in posledično tudi okoljsko učinkovita državna uprava po letu 2012 niso več prioriteta.

Raziskava je potrdila, da med razloge za neizvajanje ukrepov po letu 2012 spada politična nestabilnost in reorganizacija državne uprave. Ugotovljeno je bilo, da je imela menjava ministrov velik vpliv na izvajanje zahtevnejših ukrepov okoljske učinkovite državne uprave. Konkreten primer sta mobilnostna načrta, sprejeta na Ministrstvu za zunanje zadeve RS in Ministrstvu za promet RS, ki sta bila zaradi zamenjave ministra pospravljena v predal, saj se z menjavo vodstva nista uspela ohraniti usmeritev in delo prejšnjega vodstva.

6. Dober odziv organov državne uprave na uvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov

Ugotavljam, da je bil odziv na uvajanje okoljsko učinkovite državne uprave v obdobju do leta 2012 dober. Okoljsko učinkoviti ukrepi so se z različno intenzivnostjo izvajali po posameznih državnih organih, kar dokazuje izvedena raziskava, kjer sem organe razdelila v tri skupine. Odziv organov v prvi skupini je bil postati zgled tako na ravni državne uprave, gospodarstva in širše družbe. Odziv organov, ki sem jih uvrstila v drugo skupino, je ostal na uvedbi in izvajanju mehkih ukrepov, s katerimi so želeli kot organ zmanjšati negativen vpliv na okolje in privarčevati. Relativno malo pa je organov, na katerih niso potekale aktivnosti, ki bi z načrtnimi premišljenimi ukrepi prispevale k zmanjševanju negativnega vpliva na okolje. Po letu 2012 se odziv spremeni, organov, ki bi bili zgled, ni več, izvajanje mehkih ukrepov pa je najpogostejši odziv večine državnih organov. Izjema je odziv Ministrstva za okolje in prostor RS, kjer lahko govorimo o ponovni oživitvi uvajanja okoljsko učinkovitih ukrepov v poslovanje državnih organov. Na pobudo zavzetega zaposlenega je bila oktobra 2015 na Ministrstvu za okolje in prostor RS ustanovljena »Zelena delovna skupina MOP«. Njen cilj je preučiti in predlagati prakse, ki zmanjšujejo okoljski (in posebej ogljični) odtis ministrstva. Osnovni namen skupine je uvedba sistema okoljskega upravljanja v prvi fazi na Ministrstvo za okolje RS, v drugi fazi pa pripraviti predlog za postopno uvajanje sistema okoljskega upravljanja na ostala ministrstva in vladne službe. Prvi večji uspeh zelene delovne skupine je februarja 2016 sprejet Pravilnik o dodelitvi in uporabi parkirnih mest Ministrstva za okolje in prostor RS, ki je poleg kriterijev delovnega mesta, oddaljenosti prebivališča, družinskih, socialnih in zdravstvenih razmer vključil tudi kriterije trajnostne mobilnosti.

10 ZAKLJUČEK

Namen magistrskega dela je bil odgovoriti na vprašanje, ali se je okoljsko učinkovita državna uprava uspešno vzpostavila. Odgovor na glavno raziskovalno vprašanje je negativen. Politika, ki jo je leta 2010 s sprejetjem Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave potrdila Vlada, ni uresničila zadanih ciljev.

Pritrjujem mnenju številnih avtorjev, ki pravijo, da sprejetje javne politike še ne pomeni njenega uspešnega izvajanja ali izvajanja sploh. Skozi magistrsko delo potrjujem, da je treba za razumevanje (ne)uspeha politik fazi implementacije posvetiti več pozornosti. Faza izvajanja javne politike je kompleksna družbena dejavnost in na njeno (ne)uspešnost vplivajo različni dejavniki. Dejavnike, ki so vplivali na izvajanje politike vzpostavitve okoljsko učinkovite državne uprave, sem določila na podlagi modela procesa implementacije, ki sta ga izdelala Van Meter in Van Horn. Ugotavljala sem, ali je *uspešno izvajanje politike okoljsko učinkovite državne uprave odvisno od zavezujočih normativnih podlag in opredeljenih ciljev; ustreznih kadrovskih in finančnih virov ter drugih spodbud; ustrezne koordinacije med organi državne uprave; ustreznega sodelovanja med Vlado, Službo Vlade za podnebne spremembe in ministrstvi ter vladnimi službami; stabilnosti političnih in gospodarskih razmer v državi ter dobrega odziva organov državne uprave na uvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov*. Od šestih dejavnikov, ki sem jih preverjala, ni nobeden v celoti dosežen, zato sem zastavljeno tezo na podlagi opravljene raziskave samo še okrepila.

Ugotovila sem, da so na neuspešnost izvajanja okoljske učinkovite državne uprave predvsem vplivala nezavezujoča normativna podlaga ter previsoko postavljeni cilji, ki naj bi se dosegli na podlagi prostovoljnega sodelovanja državnih organov, kar je bilo nerealno pričakovanje že ob sprejetju same politike. Nerealno pričakovanje je bilo tudi, da se bodo okoljsko učinkoviti ukrepi izvajali brez ustrezni kadrovskih in finančnih spodbud. Okoljsko učinkoviti ukrepi, ki niso zahtevali nobenih večjih finančnih sredstev, so zaživel, zahtevnejših in učinkovitejših ukrepov pa ni bilo mogoče izvajati brez dodatnih finančnih sredstev. Za ustrezno koordinacijo je skrbela Služba Vlade RS za podnebne spremembe, vendar je bila po dveh letih izvajanja politike ukinjena, kar je pomenilo, da so bili organi pri izvajanju okoljsko učinkovitih ukrepov od leta 2012

naprej prepuščeni sami sebi. V fazi sprejemanja politike je bila predvidena ustanovitev delovne skupine za okoljsko učinkovito državno upravo, ki bi med drugim skrbela tudi za dosledno izvajanje ukrepov in notranje komuniciranje, saj bi jo sestavljali po en predstavnik vsakega državnega organa. Predlog je bil zavrnjen, kar se je izkazalo za napačno, saj bi lahko delovna skupina že tekom izvajanja javne politike do leta 2012 opozorila na pomanjkanje finančnih sredstev in drugih spodbud za izvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov, po ukinitvi koordinacijskega organa v letu 2012 pa bi lahko prevzela večji del njenih nalog, kar bi omogočalo sistematično izvajanje ukrepov še naprej. Poleg tega bi bilo sodelovanje med Vlado, Službo Vlade za podnebne spremembe ter ministrstvi in vladnimi službami veliko učinkovitejše, saj bi bil v delovni skupini aktivno udeležen predstavnik vsakega državnega organa, ki bi lahko uspešneje vplival na predstojnika organa. Predstojniki državnih organov bi pobude in pomanjkljivosti izvajanja politike lahko prenesli na raven Vlade. Ozaveščenost vodstva o posledicah podnebnih sprememb tako močno vpliva na izvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov, kar dokazujejo primeri dobrih praks posameznih državnih organov. Le s podporo ozaveščenega vodstva je mogoče izvesti večino korakov k vzpostavitvi okoljsko odgovornejšega ravnanja in upravljanja. V nasprotnem primeru se izvajajo mehki okoljski ukrepi, katerih nosilci so zavzeti zaposleni.

Ne nazadnje so politične in gospodarske razmere močno vplivale na vzpostavljanje okoljsko učinkovite državne uprave. Če so bile podnebne spremembe do leta 2012 prepoznane s strani političnih odločevalcev kot ključni izziv trajnostnega razvoja človeštva, po letu 2012 izgubijo pomen, v ospredje stopijo druge prioritete, kot so gospodarska kriza, ki je imela za posledico varčevanje v javnem sektorju s ciljem doseči večjo učinkovitost pri porabi javnih sredstev. V ta namen je bila izvedena obsežna reorganizacija državne uprave, ki je poleg ukinitve Službe Vlade RS za podnebne spremembe pomembno vplivala na izvajanje zahtevnejših ukrepov okoljske učinkovite državne uprave. Ugotovljeno je bilo, da se z menjavo ministrov in predstojnikov vladnih organov obstoječe delo in usmeritve prejšnjega vodstva težko obdržijo.

Vse do leta 2012 so spremenljivke, ki sta jih določila Van Meter in Van Horn, relevantne v primeru politike vzpostavitve okoljsko učinkovite državne uprave v Sloveniji. Po letu 2012 nobeden od dejavnikov ne obstaja več, kar pomeni, da tudi o izvajanju politike ne moremo več govoriti. Z obstoječim modelom si tako ne morem

pojasniti dogajanj na ravni državne uprave po letu 2012, ko zavzeti zaposleni na večini organov državne uprave še vedno izvajajo mehke ukrepe. Še težje pa je z obstoječim modelom pojasniti iniciativo od spodaj, ki jo je dal zavzeti zaposleni na Ministrstvu za okolje in prostor RS, kjer so v letu 2015 obnovili uvajanje okoljsko učinkovitih ukrepov v poslovanje državnih organov s ciljem uvesti sistem okoljskega upravljanja v prvi fazi na Ministrstvo za okolje RS, v drugi fazi pa pripraviti predlog za postopno uvajanje sistema okoljskega upravljanja na ostala ministrstva in vladne službe. Iniciativa od spodaj je dobila podporo tudi na ravni medresorske delovne skupine »Partnerstvo za zeleno gospodarstvo«, ki skrbi za spremljanje in nadgradnjo okvirnega prehoda v zeleno gospodarstvo, in v ta namen je mogoče upati, da jo bodo sprejeli tudi politični odločevalci.

Zaključujem, da je ozaveščenost političnih odločevalcev o posledicah podnebnih sprememb izredno pomembna, saj nepoznavanje problematike onemogoča sprejemanje učinkovitih okoljskih politik. Če ni zavedanja, da imajo podnebne spremembe, pomanjkanje virov in vse težji dostop do njih resne posledice na sposobnost zagotavljanja storitev okolja, nujnih za ohranjanje in obstoj človeštva, potem ne moremo pričakovati dobrega odziva na okoljske politike, s katerimi politični odločevalci vplivajo na privatni sektor in nas državljane po zmanjševanju vplivov na okolje. Politika vzpostavitve okoljsko učinkovite državne uprave je bila dober korak k temu, da država najprej sama prevzame aktivno vlogo v smeri upravljanja s podnebnimi spremembami ter v ta namen državljanom in privatnemu sektorju predstavi zgledno vlogo. Na žalost danes ne moremo govoriti o okoljsko učinkoviti državni upravi, ki je zgled privatnemu sektorju in širši slovenski družbi. Lahko govorimo o številnih zavzetih posameznikih, ki s svojim zgledom uresničujejo rek Mahatme Gandhija: »Bodi sprememba, ki jo želiš videti v svetu.« Sistemski pristop k uresničevanju vizije okoljske učinkovite državne uprave je vse preveč odvisen od kratkoročne vizije političnih odločevalcev in ne od zavedanja, da bodo podnebne spremembe, če ne bomo ukrepali, spremenile vse v našem svetu – tako na lokalni kot globalni ravni.

11 LITERATURA

1. Abatzoglou, John, Joseph. F. C. DiMento, Pamela Doughman in Stefano Nespor. 2007. A Primer on Global Climate Change and Its Likely Impacts. V *Climate change: what it means for us, our children and our grandchildren*, ur. Joseph F. C. DiMento in Pamela Doughman, 11–44. Cambridge, London: The MIT Press.
2. Urbančič, Alenka. 2016. Intervju z avtorico. Ljubljana, 13. januar.
3. Breclj, Gaja, ur. 2010. *Ogledalo vladi 2010 – Zeleni nevladni monitor*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Umanotera_Poroca_2010_SLO_web.pdf (3. december 2012).
4. *Deklaracije o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike do podnebnih sprememb (DeONSPPS)*. Uradni list RS, št. 95/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=94685> (19. november 2009).
5. Della Porta, Donatela. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Založba Sophia.
6. *Direktiva 2006/32/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 5. aprila 2006 o učinkovitosti rabe končne energije in o energetskih storitvah ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/76/EGS*. UL L 114, 27.4.2006. Dostopno prek: http://www.energap.si/uploads/direktiva_o_ener_ucink_2006_32.pdf (5. februar 2016).
7. *Direktiva 2010/31/EU Evropskega parlamenta in sveta z dne 19. maja 2010 o energetski učinkovitosti stavb*. UL L 153, 18. 6. 2010. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0013: 0035:SL:PDF> (5. februar 2016).
8. *Direktiva 2012/27/EU Evropskega parlamenta in sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES*. UL L 315/1, 14. 11. 2012. Dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0001: 0056:SL:PDF> (5. februar 2015).
9. Državni zbor RS. 2010a. *Akcijski načrt za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje v Državnem zboru RS*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS, Služba Vlade RS za podnebne spremembe.
10. --- 2010b. *EKO skupina: Naj bo skrb za okolje naša stalna skupna naloga!* – interno obvestilo Državnega zbora RS, posredovano po interni elektronski pošti

- dne 25.9.2010. Ljubljana: Državni zbor RS.
11. --- 2015. *Varovanje okolja v Slovenskem parlamentu* – prezentacija na prvem srečanju »Environmental Exchange Network« junija 2015 v Bruslju. Ljubljana: Državni zbor RS.
 12. Dunn, William. 1994. *Public Policy Analysis*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
 13. Dye, R. Thomas. 1995. *Understanding Public Policy*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
 14. *Energetski zakon* (EZ-1). Uradni list RS, št. 17/2014 (7. marec 2014).
 15. Evropska agencija za okolje. 2015. *Evropsko okolje: stanje in napovedi 2015*. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije.
 16. Evropska komisija. 2010. *EVROPA 2020 – Strategija za pametno, trajnostni in vključujočo rast*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:SL:PDF> (1. marec 2016).
 17. --- 2015. *Zgodovinski podnebni dogovor v Parizu: Evropska unija na čelu prizadevanj – sporočilo za medije*. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6308_sl.htm (12. februar 2016).
 18. --- 2016. 2030 climate & energy framework. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2030/index_en.htm (5. marec 2016).
 19. Evropska unija. 2010. *Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije*. Dostopno prek: http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_sl.pdf (5. marec 2016).
 20. Fink Hafner, Danica. 2007. Znanost o javnih politikah in za javne politike. V *Uvod v analizo politik: Teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 9–30. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 21. Giddens, Anthony. 2011. *The politics of climate change*. Cambridge, Malden: Polity Press.
 22. Grdešić, Ivan. 1995. *Političko odlučivanje*. Zagreb: Alinea.
 23. Hočevar, Nataša. 2016. Intervju z avtorico. Ljubljana, 3. februar.
 24. Hogwood, W. Brian in Lewis A. Gunn. 1984. *Policy Analysis for the Real World*. New York: Oxford University Press.
 25. --- 2001. *Climate Change 2001: The Scientific Basis. Contribution of Working Group I to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Dostopno prek: http://www.ipcc.ch/ipccreports/tar/wg1/pdf/WG1_TAR-

FRONT.PDF (10. oktober 2015).

26. IPCC. 2013. *Summary for Policymakers*. V *Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Dostopno prek: http://ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg1/WGIAR5_SPM_brochure_en.pdf (7. december 2015).
27. --- 2014. *Climate Change 2014 Synthesis Report Summary for Policymakers*. Dostopno prek: http://ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/syr/AR5_SYR_FINAL_SPM.pdf (5. marec 2016).
28. Kajfež-Bogataj, Lučka. 2012. *Prilaganje podnebnim spremembam. Ujma: revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami* 26: 195–201.
29. Knep, Matej in Danica Fink-Hafner. 2011. *Eksperimentalna vladavina na področju zelene politike: slovenske okoljske politike na razpotju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
30. Korošec, Uroš. 2016. Intervju z avtorico. Ljubljana, 4. februar.
31. Kotar, Mirjam. 2007. Država kot javnopolitični igralec. V *Uvod v analizo politik: Teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 69–86. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Kustec Lipicer, Simona. 2007. Javnopolitična omrežja. V *Uvod v analizo politik: Teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 87–102. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
33. Lajh, Damjan. 2007. Izvajanje javnih politik. V *Uvod v analizo politik: Teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 155–174. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
34. Leiserowitz, Anthony Allen. 2003. Global warming in the American mind: the roles of *affect, imagery and worldviews in risk perception. Policy preferences and behavior*. Dostopno prek: http://environment.yale.edu/leiserowitz/climatechange/US_assets/SignedDissertation.pdf (16. oktober 2015).
35. Lukšič, Andrej A. 2014. Ecology, low-carbon society and politics. *Teorija in praksa* 51 (5): 772–788.
36. Majchrzak, Ann. 1990. *Methods for Policy Research*. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications.
37. Malnar Štembal, Mateja. 2016. Intervju z avtorico. Ljubljana, 28. januar.
38. Maslin, Mark. 2007. *Globalno segrevanje*. Ljubljana: Založba Krtina.

39. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2010. Odgovor Klinar- Blaznik Aleksandra na vprašalnik Društva za sonaravni razvoj Focus. Ljubljana, 24. junij.
40. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2016. Odgovor Kuntarič Mateje na anketno vprašanje. Ljubljana, 22. januar.
41. Ministrstvo za finance. 2010. *Dopis v zvezi s predlogom ukrepov za okoljsko učinkovito državno upravo*, št.354-19/2010/5 z dne 14. 7. 2010. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS, Služba Vlade RS za podnebne spremembe.
42. --- 2016. Odgovor Hebar Zajc Brigitte na anketno vprašanje. Ljubljana, 18. januar.
43. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2016. Odgovor Brglez Lucije na anketno vprašanje. Ljubljana, 18. januar.
44. Ministrstvo za gospodarstvo RS. 2008. *Nacionalni akcijski načrt za energetske učinkovitost 2008–2016*. Dostopno prek: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/an_ure/an_ure1.pdf (7. februar 2016).
45. --- 2010. *Aksijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010–2020 (AN OVE) Slovenija*. Dostopno prek: http://www.ebb-eu.org/legis/ActionPlanDirective2009_28/national_renewable_energy_action_plan_slovenia_sl.pdf (7. februar 2016).
46. --- 2011. *Drugi nacionalni akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2011–2016*. Dostopno prek: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/an_ure/an_ure2.pdf (7. februar 2016).
47. Ministrstvo za infrastrukturo in prostor. 2014. *Aksijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2014–2020 (AN URE 2020)*. Dostopno prek: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/an_ure/an-ure_2020_jo_avg_2014.pdf (7. februar 2016).
48. Ministrstvo za infrastrukturo. 2011. *Mobilnostni načrt Ministrstva za promet – novica*. Dostopno prek: http://www.mzi.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/browse/2/article/799/6911/?cHash=5dcbf4eeb6 (13. januar 2016).
49. --- 2014. *Smernice za izvajanja ukrepov izboljšanja energetske učinkovitosti v stavbah javnega sektorja po principu energetskega pogodbeništva*. Dostopno prek: http://www.trajnostnaenergija.si/Portals/0/Gradivo/5.smernice_za_energetsko_pogodbenistvo-web.pdf?ver=2015-12-15-131518-000 (10. februar 2016).
50. --- 2015a. *Aksijski načrt za skoraj nič-energijske stavbe za obdobje do leta 2020 (AN s NES)*. Dostopno prek: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/an_snes/an_snes_slovenija.pdf (10. februar 2016).

51. --- 2015b. *Poročilo o izvajanju AN URE 2020*. Dostopno prek: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/an_ure/porocanje_o_izvajanju_an_ure_2020-web.pdf (10. februar 2016).
52. --- 2016. Odgovor Dolinšek Urške na anketno vprašanje. Ljubljana, 18. januar.
53. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. 2016. Odgovor Rednak Brunota na anketno vprašanje. Ljubljana, 4. januar.
54. Ministrstvo za javno upravo in Ministrstvo za infrastrukturo. 2015. *Dolgoročna strategija za spodbujanje naložb energetske prenove stavb*. Dostopno prek: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/dseps/dseps_final_okt2015.pdf (15. januar 2016).
55. Ministrstvo za javno upravo. 2013. *EKO tim Ministrstva za javno upravo*. Dostopno prek: http://www.arhiv.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/inspektorat_za_javno_upravo/eko_tim/ (30. avgust 2013).
56. --- 2014. *Strategija razvoja javne uprave 2015–2020* – gradivo za javno razpravo in medresorsko usklajevanje. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/kakovost_v_javni_upravi/strategija_razvoja_javne_uprave/ (15. januar 2016).
57. --- 2015a. *Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo – OPZG z Akcijskim načrtom izvajanja OPZG (Ani OPZG) in Načrtom aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016*. Dostopno prek: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/pomembni_dokumenti/opzg_akcijski_nacrt_in_nacrt_aktivnosti.pdf (10. januar 2016).
58. --- 2015b. *Strategija razvoja javne uprave 2015–2020 – odzivi na javno razpravo: december 2014–februar 2015*. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/kakovost_v_javni_upravi/strategija_razvoja_javne_uprave/ (15. januar 2016).
59. --- 2016. Električna vozila prvič med skupnimi javnimi naročili – novica z dne 28.2.2016. Dostopno prek: http://www.mju.gov.si/nc/si/novinarsko_sredisce/novica/article/1328/7048/ (3. marec 2016).
60. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. 2012. *Poročilo o izvajanju Okoljsko učinkovite državne uprave za leto 2010 in 2011 – predlog za obravnavo*, št. 35401-103/2012/1 z dne 13. 9. 2012. Ljubljana: Ministrstvu za okolje in prostor RS, Služba Vlade RS za podnebne spremembe.
61. --- 2014. *Učinkovita raba virov – Na poti k akcijskemu načrtu Slovenije*. Dostopno

- prek: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/odpadki/ucinkovita_raba_virov.pdf (5. februar 2016).
62. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. 2010. Odgovor Voroš Saša na vprašalnik Društva za sonaravni razvoj Focus. Ljubljana, 30. junij.
 63. --- 2016. Odgovor Sušnik Gregorja na anketno vprašanje. Ljubljana, 3. marec.
 64. Ministrstvo za kulturo. 2016. Odgovor Zrnec Marka na anketno vprašanje. Ljubljana, 5. januar.
 65. Ministrstvo za notranje zadeve. 2015. Odgovor Lipovača Maje na anketno vprašanje. Ljubljana, 4. december.
 66. Ministrstvo za obrambo. 2016. Odgovor Juhant Barbare na anketno vprašanje. Ljubljana, 13. januar.
 67. Ministrstvo za okolje in prostor RS. 2006. *Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012*. Dostopno prek: [http://tia.uirs.si/viri/OP %20zmanjševanja %20emisij % 20TGP %202012.pdf](http://tia.uirs.si/viri/OP%20zmanjševanja%20emisij%20TGP%202012.pdf) (5. februar 2016).
 68. --- 2009. *Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012 (OP TGP-I)*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2009/podnebne/op_toplogredni_plini2012_1.pdf (5. februar 2016).
 69. --- 2010. Odgovor Keuc Albina na vprašalnik Društva za sonaravni razvoj Focus. Ljubljana, 24. junij.
 70. --- 2014. *Operativni program ukrepov zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020*. Dostopno prek: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/optgp2020.pdf (13. februar 2016).
 71. --- 2015a. *Nov globalen podnebni sporazum je sprejet – novica* z dne 13. 12. 2015. Dostopno prek: http://www.mop.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1328/6536/ (12. februar 2016).
 72. --- 2015b. *Sklep o ustanovitvi »Zelene delovne skupine MOP«, ki bo preučila in predlagala prakse, ki zmanjšujejo okoljski (in posebej ogljični) odtis ministrstva*, št. 024-4/2015/85 z dne 16.10.2015. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS.
 73. --- 2015c. Zabeležka sestanka Zelene delovne skupine MOP z dne 27. 11. 2015. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS.
 74. --- 2016. *Pravilnik o dodelitvi in uporabi parkirnih mest v Ministrstvu za okolje in prostor*, št. 007-434/2015/I. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS.
 75. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo RS. 2003. *Operativni program*

- zmanjševanja toplogrednih plinov*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS.
76. Ministrstvo za pravosodje. 2016. Odgovor Intihar Špele na anketno vprašanje. Ljubljana, 18. januar.
 77. Ministrstvo za zdravje. 2016. Odgovor Verk Igorja na anketno vprašanje. Ljubljana, 7. januar.
 78. Ministrstvo za zunanje zadeve. 2009a. *Akcijski načrt Ministrstva za zunanje zadeve za zmanjševanje vpliva na okolje*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS, Služba Vlade RS za podnebne spremembe.
 79. --- 2009b. *Navodilo posameznim službam glede zelenega gospodarjenja na ministrstvu* z dne 13. 10. 2009. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 75/282.
 80. --- 2010a. *Prijava na razpis Zelena pisarna 2010*. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 76/286 in 75/282.
 81. --- 2010b. *Predstavitev aktivnosti Ministrstva za zunanje zadeve RS – prispevek na posvetu Okoljsko učinkovita državna uprava*. Dostopno prek: http://www.arhiv.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/OUUDU/Posvet_OUUDU_MZZ.pdf (1. februar 2016).
 82. --- 2010c. *Zapisnik sestanka Eko delovne skupine* z dne 12. 1. 2010. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 75/282.
 83. --- 2010č. *Mobilnostni načrt Ministrstva za zunanje zadeve – analiza stanja*, julij 2010. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 75/282.
 84. --- 2010d. *Izvedeni dogodki – interno gradivo EKO skupine MZZ 2009–2010*. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 76/286.
 85. --- 2010e. *Veleposlanik Brian Bergant prejel nagrado »Vitez zelene prihodnosti«* – depeša z dne 12. 3. 2010. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 75/282.
 86. --- 2010f. *Okoljski atašeji*. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 75/282.
 87. --- 2010g. *Sodelovanje majhnih držav v globalnem upravljanju – pobuda za oblikovanje Green Group*. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 76/286.
 88. --- 2010h. *Ministri Zelene skupine pozdravili slovensko pobudo za vzpostavitev Zelene skupine manjših držav – sporočilo za javnost objavljeno dne 24. 9. 2010*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/

- 141/27491/ (21. oktobra 2015).
89. --- 2010i. »Zelena pisarna 2010« – MZZ prejelo 3. nagrado – novica z dne 16. 6. 2010. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/141/27113/ (1. februar 2016).
 90. --- 2016. Uradni odgovor na posredovan vprašalnik za strukturiran intervju. Ljubljana, 2. marec.
 91. Mladina. 2015. *Intervju: Dr. Lučka Kajfež Bogataj – pisma bralcev z dne 6. 11. 2015.* Dostopno prek: <http://www.mladina.si/170582/mladina-st-42/> (7. februar 2016).
 92. Nato Review. 2011. *Rast prebivalstva: ključni izziv 21.stoletja.* Dostopno prek: http://www.nato.int/docu/review/2011/Climate-Action/Population_growth_challenge/SL/index.htm (5. marec 2016).
 93. *Odlok o ustanovitvi Službe Vlade RS za podnebne spremembe.* Uradni list RS, št. 49/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200949&stevilka=2491> (2. februar 2016).
 94. *Odloka o notranji organizaciji, delovnih mestih in nazivih v službah Državnega zbora* (OdNODMN). Uradni list RS, št. 50/04 in 32/2008. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO1369> (2. februar 2016).
 95. Ohliger, Tina. 2015a. *Okoljska politika: splošna načela in osnovni okvir.* Evropski parlament. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_5.4.1.pdf (7. maj 2015).
 96. Ohliger, Tina. 2015b. *Podnebne spremembe in okolje.* Evropski parlament. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.4.2.html (7. maj 2015).
 97. Peternelj, Barbara. 2016. Intervju z avtorico. Ljubljana, 6. januar.
 98. Piciga, Darja. 2010. *Podnebne spremembe: Kaj se dogaja, kaj lahko pričakujemo, kako se lahko odzovemo?* – gradivo za 1. letnik srednje strokovnega izobraževanja Naravovarstveni tehnik. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/Gradiva_ESS/Biotehniska_podrocja__sole_za_ziviljenje_in_razvoj/BT_PODROCJA_60NARAVOVARSTVO_Podnebne_Piciga.pdf (1. marec 2016).
 99. Plut, Dušan. 2005. *Podnebne spremembe – globalni in slovenski večplastni izzivi.* Pogovori o prihodnosti Slovenije pri predsedniku republike na temo »Izzivi klimatskih sprememb, 18. 11. 2005«. Dostopno prek: <http://www.prihodnost->

- slovenije.si/up-rs/ps.nsf/krf/4C257163C9BE188BC12570B900361F88?Open Document (1. februar 2016).
100. *Poslovník Vlade Republike Slovenije*. Uradni list RS, št. 43/2001. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2001-01-2438> (18. januar 2016).
101. Pressman, J.L in Aaron Wildavsky. 1984. *Implementation: How Great Expectation in Washington Are Dashed in Oakland: Or, Why it's Amazing that Federal Programs Work at All, This Being a Saga of the Economic Development Administration as Told by Two Sympathetic Observer Who Seek to Build Morals on a Foundation of Ruined Hopes*. 3rd Edition. Berkley, Los Angeles, London: University of California Press.
102. Protokol RS. 2015. Odgovor Azre Pandžič na anketno vprašanje. Ljubljana, 30. november.
103. Rakočević, Slobodan in Peter Bekeš. 1994. *Državna uprava: vloga, položaj, organizacija, delovanje*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
104. Sekirnik, Tanja. 2009. Dobra praksa Ministrstva za javno upravo: manj je več; varčujemo z energijo. *Kadrovske informacije* 5/6. Dostopno prek: http://www.arhiv.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/inspektorat_za_javno_upravo/eko_tim/ (30. avgust 2013).
105. Simonič, Barbara. Ministrstvo za okolje in prostor. 2016a. Intervju z avtorico. Ljubljana, 7. januar.
106. Skea, Jim in Shuzo Nishioka. 2008. Policies and practices for a low-carbon society. *Climate Policy* 8 (1): S5–S16.
107. *Sklep št. 1386/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. novembra 2013 o splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2020 »Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta«*. UL L 354/171/2013. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D1386&from=EN> (5. januar 2015).
108. Slovenska turistična organizacija. 2009. *Pisarna prijazna Sloveniji – priročnik*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija.
109. --- 2010. *Prijava na razpis Zelena pisarna 2010*. Ljubljana: Slovenska turistična organizacija.
110. Služba Vlade RS za podnebne spremembe. 2010a. *Zakon o podnebnih spremembah – osnutek*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Zakon_o_podnebnih_spremembah_splet.pdf (5. februar 2016).

111. --- 2010b. *Priporočila za ukrepe okoljsko učinkovite državne uprave*. Dostopno prek: <http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/Slikce/fotoarhiv/2010/SPS/priporocila.okoljska.drzavna.uprava.pdf> (30. marec 2015).
112. --- 2010c. *Poročilo o spremljanju izvajanja operativnega programa zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012*. Dostopno prek: <http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/Slikce/fotoarhiv/2010/SPS/novo.porocilo.izvajanja.operativnega.programa.pdf> (2. februar 2015).
113. --- 2010č. *Ukrepi za okoljsko učinkovito državno upravo – predlog za obravnavo*, št. 354-4/2010/13. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS, Služba Vlade RS za podnebne spremembe.
114. --- 2010d. *Okoljsko učinkovita državna uprava – program usposabljanja*, št. 354-4/2010/22. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS, Služba Vlade RS za podnebne spremembe.
115. --- 2010e. *Ukrepi za okoljsko učinkovito državno upravo – NOVO GRADIVO ŠT. 2*, št.: 354-4/2010/20 z dne 21. 7. 2010. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS, Služba Vlade RS za podnebne spremembe.
116. --- 2010f. *Okoljsko učinkovita državna uprava*. Dostopno prek: http://www.arhiv.svps.gov.si/si/podnebni_ukrepi/podnebna_politika_v_sloveniji/izvajanje/index.html (28. februar 2011).
117. --- 2011a. *Poročilo o uresničevanju ciljev ter o pripravi in izvajanju zakonodajnih in programskih dokumentov na področju podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja*. Dostopno prek: http://www.arhiv.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/Porocilo_DZ.pdf (6. februar 2016).
118. ---2011b. *Zakon o podnebnih spremembah – 3. osnutek*. Dostopno prek: http://www.arhiv.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/3._osnutek/ZPS_140210_vse.pdf (15. februar 2015).
119. --- 2011c. *Drugo poročilo o spremljanju izvajanja operativnega programa zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2012*. Dostopno prek: http://www.arhiv.svps.gov.si/fileadmin/svps.gov.si/pageuploads/strategija/Porocilo_OPTGP2010-za_objavo.pdf (2. februar 2015).
120. --- 2011č. *Poročilo o izvajanju Okoljsko učinkovite državne uprave za leto 2010 in 2011 – predlog za obravnavo*, št. 354-4/2010/39 z dne 18. 11. 2011. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor RS, Služba Vlade RS za podnebne spremembe.

121. --- 2012a. *Evropska unija*. Dostopno prek: http://www.arhiv.svps.gov.si/si/podnebni_ukrepi/podnebna_politika_v_sloveniji/evropska_unija/index.html (5. marec 2016).
122. --- 2012b. *Strategija prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2060 – drugi osnutek*. Dostopno prek: http://www.stritih.com/images/Strategija_prehoda_v_NOD_2_osnutek_1_.pdf (12. december 2015).
123. Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve. 2009. *Tvoj planet te potrebuje! Združeni v boju proti podnebnim spremembam...* Ljubljana: Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve).
124. ---2010. *Glavni dosežki in rezultati dela Službe Vlade RS za razvoj in evropske zadeve po dveh letih mandata*. Dostopno prek: http://www.arhiv.svrez.gov.si/si/o_sluzbi/pristojnosti/index.html (29. oktober 2015).
125. Služba Vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. 2016. Odgovor Šemrov Tatjane na anketno vprašanje. Ljubljana, 9. februar.
126. Služba Vlade za zakonodajo. 2015. Odgovor Sršen Andreja na anketno vprašanje. Ljubljana, 16. december.
127. Statistični urad. 2016. Odgovor Grmek Bogdana na anketno vprašanje. Ljubljana, 18. januar.
128. Strachan, Neil in Timothy J. Foxon. 2012. A Low-Carbon Transition. V *Living in a Low-Carbon Society in 2050*, ur. H. Herring, 75–91. London: Palgrave Macmillan UK.
129. Škarja, Metod, Gorazd Lampič, Mihael Sekavčnik, Mitja Mori, Pavle Sicherl, Andreja Urbančič in Stanko Hočevnar, ur. 2011. *Raziskovalni projekt »Slovenija – nizkoogljična družba«*. Zaključno poročilo (Verzija 12). Ljubljana: Kemijski inštitut.
130. Trstenjak, Verica. 1997. *Državna uprava*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve (Upravna akademija)
131. Umanotera – slovenska fundacija za trajnostni razvoj. 2008. *Rituali – nove navade za okolju prijaznejše pisarne* – sporočilo za javnost z dne 28. maja 2008. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Rituali_tiskovka.pdf (29. oktober 2015).
132. UNFCCC. 1992. *United Nation Framework Convention on Climate Change – Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja*. Dostopno prek: http://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/appl

- ication/pdf/conveng.pdf (8. marec 2016).
133. --- 2015. *Paris Agreement* – Pariški sporazum, FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1, sprejet 12. decembra 2015. Dostopno prek: <http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/l09r01.pdf> (18. januar 2016).
134. Urad Vlade za komuniciranje. 2009a. *Zapisnik delovnega sestanka »Zelene skupine« z dne 7. 9. 2009 na Gregorčičevi 25*. Ljubljana: Diplomatski arhiv MZZ, arhivski fond MZZ GS 76/286.
135. --- 2009b. *Z malimi koraki do bolj zelenega okolja* – novica z dne 5. 6. 2009. Dostopno prek: http://www.ukom.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/select/sporocilo_zajavnost/article/243/248/e99e407e2efa0383754dade19b3e7d03/?tx_ttnews%5byear%5d=2009&tx_ttnews%5bmonth%5d=06 (29. oktober 2015).
136. Urad Vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu. 2016. Odgovor na anketno vprašanje. Ljubljana, 5. januar.
137. Urad za makroekonomske analize in razvoj. 2016. Odgovor Sonje Primožič na anketno vprašanje. Ljubljana, 6. januar.
138. Urad za narodnosti. 2016. Odgovor Kalčič Vesne na anketno vprašanje. Ljubljana, 5. januar.
139. Urad za varovanje tajnih podatkov. 2015. Odgovor Tatjane Balorda na anketno vprašanje. Ljubljana, 2. december.
140. Van Meter, Donald S. in Carl E. Van Horn. 1975. The Policy Implementation Process – A Conceptual Framework. *Administration & Society* 6 (4): 445–488.
141. Vlada RS. 2011. *Odgovor Vlade Republike Slovenije na poslansko pobudo Zmaga Jelinčiča Plemenitega v zvezi z ukinitvijo Službe Vlade Republike Slovenije za podnebne spremembe z dne 24. 2. 2011*, št. 00104-5/2011/6. Ljubljana: Vlada RS.
142. --- 2010. *Sklep Vlade RS z dne 22. 7. 2010*, št. 35400-3/2010/13. Ljubljana: Vlada RS.
143. --- 2015. *Predlog letnega programa izobraževanja odraslih Republike Slovenije za leto 2016 (LPIO 2016) z dne 12. 11. 2015*, št. 6036-8/2015/23. Ljubljana: Vlada RS.
144. Wagner Ogorelec, Vida, ur. 2009. *Ogljični odtis – Uvod za podjetja in organizacije*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Ogljicni%20odtis_1.pdf (8. oktober 2015).
145. *Zakon o državni upravi (ZDU-1)*. Uradni list RS, št. 52/2002 (14. junij 2002).
146. *Zakon o spremembah in dopolnitvah energetskega zakona (EZ-D)*. Uradni list RS,

št. 22/2010 (16. marec 2010).

147. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o državni upravi* (ZDU-1F). Uradni list RS, št. 21/2012 (9. marec 2012).

Priloga A: Akcijski načrt Ministrstva za zunanje zadeve RS za zmanjšanje negativnega vpliva na okolje

AKCIJSKI NAČRT MINISTRSTVA ZA ZUNANJE ZADEVE ZA ZMANJŠEVANJE NEGATIVNEGA VPLIVA NA OKOLJE

Na ministrstvu za zunanje zadeve želimo s sistematičnim pristopom stopiti na pot okoljsko bolj odgovornemu ravnanju. Pomembno je, da začnemo dnevno vsak sam in vsi skupaj zmanjševati naš okoljski vpliv. Posledično bomo z zavestnim ravnanjem zmanjšali tudi stroške in vzpostavili bolj zdravo delovno okolje in način življenja.

V ta namen je smo sprejeli naslednje ukrepe:

- 1. Racionalizirali bomo porabo električne energije.**
Vsak dan ob koncu delovnega dne bomo ugašali luči v pisarnah, računalnike, ekrane, tiskalnike, fotokopirne stroje in skenerje. Navadne žarnice bomo nadomestili z varčnimi. Kolege bomo pozvali k manjši uporabi dvigala.
- 2. Zmanjšali bomo porabo papirja.** Tiskali bomo manj in obojestransko, dokumente v delovni fazi bomo tiskali s funkcijo EconoMode, tiskali bomo dve strani na eno tiskano stran A4. Več bomo komunicirali in usklajevali dokumente po e-pošti.
- 3. Zmanjšali bomo količino plastičnih odpadkov.** Ukinili bomo plastične lončke na kavnih avtomatih in pri vodnih balonih ter platenke z vodo. Vodo bomo stregli v steklenih vrčih.
- 4. Poskrbeli bomo za učinkovito ločevanje odpadkov.** Namestili bomo dodatne zabojnike za steklo, ponovno bomo pozvali k aktivnemu ločevanju in odvozu papirja, stiropora, kartuš, tonerjev in kartona.
- 5. Ponovno bomo uporabili še uporaben pisarniški material.**
- 6. Začeli bomo naročati reciklirane in energijsko varčnejše izdelke.**
- 7. Na dvorišču ministrstva bomo posadili nova drevesa.**
- 8. Uslužbenke ministrstva bomo spodbujali k izbiri alternativnih možnosti za prihod na delo in za službene poti v Ljubljani (hoja, kolo, javna prevozna sredstva).**
- 9. Svojo zeleno pobudo bomo aktivno širili naprej.**

Z ukrepi želimo zmanjšati izračunani ogljični odtis za MZZ.

Ljubljana, 25. september 2009

EKO delovna skupina MZZ

Vir: Ministrstvo za zunanje zadeve (2009).

Priloga B: Okoljska zaveza Urada Vlade RS za komuniciranje

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE ZA KOMUNICIRANJE

Tvoj planet te potrebuje! Združeni v boj proti podnebnim spremembam ...

Drage sodelavke in sodelavci,

sporočilo ob letošnjem svetovnem dnevu okolja, 5. juniju 2009,¹ ki ga zaznamujemo že od leta 1972, je jasno. Samo združeni, posamezniki in narodi, lahko preprečimo oziroma ublažimo posledice podnebnih sprememb. Jaz. Ti. Mi vsi. Skupaj. Zdaj.

Zamisel, da bi začeli s sistematičnim pristopom k okoljsko bolj odgovornemu ravnanju tudi na Gregorčičevi 25 in 27, se je rojevala kar nekaj časa, zato smo se na današnji dan odločili pozvati vse zaposlene da začnemo zdaj vsak sam in vsi skupaj zmanjševati naš okoljski vpliv na okolje in hkrati s tem tudi stroške, biti zgled in spodbujati vzpostavitev bolj zdravega delovnega okolja in načina življenja.

Zavedamo se, da lahko dajemo zgled drugim, hkrati pa se zgledujemo po tistih, ki se s podobnimi projekti uspešno ukvarjajo že dolgo časa.

Cilj te pobude je, da na Gregorčičevi 25 in 27 do sredine leta 2012 pridobimo certifikat enega od sistemov za ravnanje z okoljem. S tem sledimo tistim ustanovam EU, ki so si zadale – in nekatere od njih tudi že uresničile – podobne cilje. K sodelovanju pri projektu bomo pritegnili vse službe in urade, ki domujejo na tem naslovu.

Na poti do cilja bomo postorili naslednje:

1. V vsaki od služb in uradov bomo ustanovili okoljsko skupino, ki bo imela ustrezna pooblastila za oblikovanje določenih predlogov in za njihovo uresničevanje, pa tudi druge službe na tej lokaciji bomo povabili, naj se pobudi pridružijo. Delo teh skupin bomo primerno usklajevali, skrbeli za to, da bodo z delom seznanjeni vodilni v vsaki od ustanov in da bomo sodelovali s podobnimi delovnimi skupinami na drugih ministrstvih. Vsi, ki bi si želeli sodelovati v okoljskem timu našega urada, naj se oglasio pri Mateji Malnar Štembal (mateja.malnar@gov.si).

2. Prva od nalog okoljske skupine bo analiza stanja, ki bo med drugim vključevala vprašalnik za zaposlene in analizo porabe materialnih sredstev na Gregorčičevi 25, 27.
3. Na podlagi analize stanja bomo do konca leta 2009 pripravili podrobnejši skupni akcijski načrt.
4. Prvo poročilo o napredku bomo v javnosti predstavili 5. junija 2010, ob svetovnem dnevu okolja, in potem vsako naslednje leto.

Vsaka pot se začne s prvim korakom. Zato bomo še pred sklepno analizo stanja sprejeli ukrepe, ki ne zahtevajo finančnih vložkov, ampak ustvarjajo prihranke, tako finančne kot okoljske, in krepijo zavedanje o teh vprašanih. Naj omenimo predvsem naslednje:

1. **Racionalizirali bomo porabo električne energije** s preprostimi ukrepi, ki jih bomo pripravili skupaj s tehničnim osebjem, in poskrbeli za ustreznejše nastavitve elektronske pisarniške opreme, radijskih in televizijskih sprejemnikov (izklop iz stanja pripravljenosti), zagotovili kar najboljše delovanje sistemov ogrevanja in hlajenja ter razsvetljave prostorov. Zaposlene bomo spodbujali, naj namesto dvigala uporabljajo stopnice.
2. **Zmanjšali bomo porabo vode v plastenkah in balonih** in jih nadomestili z vodo iz pipe, njeno neoporečnost pa bomo preverjali z meritvami.
3. S pomočjo ustreznih nastavitev tiskalnikov in računalnikov bomo **racionalizirali porabo papirja in tonerjev**. Zaposlene bomo spodbujali k še doslednejšemu elektronskemu poslovanju in jih pozvali, naj dokumente tiskajo le izjemoma in naj v svoj elektronski podpis vključijo tudi poziv prejemnikom njihove elektronske pošte, naj ne tiskajo sporočil (🖨️ Premislite preden natisnete).
4. **Poskrbeli bomo za večjo učinkovitost ločenega zbiranja odpadkov.**
5. **Spodbujali bomo zaposlene, da se bodo odločili za okoljsko sprejemljiv način prevoza** na delo in na sestanke v kraju sedeža ustanove (kolo, javna prevozna sredstva, peš).
6. **Postopno bomo začeli naročati izdelke in storitve v skladu s sprejetim Akcijskim načrtom za zeleno javno naročanje.**

V Ljubljani, 5. junij 2009

Veronika Stabej
DIREKTORICA

Vir: Statistika poročilo (2014).

Priloga C: Vprašanja za strukturiran intervju

OKOLJSKO UČINKOVITA DRŽAVNA UPRAVA

Pobuda:

1. Od kje je prišla prva pobuda za uvajanje okoljskih ukrepov v delovanje vašega organa –zaposleni, vodstvo, normativni akti (evropske direktive, priporočilo Vlade RS, drugo ...)?
 - 1.a So se ukrepi začeli s Priporočilom Vlade RS o uvajanju okoljsko učinkovite državne uprave v letu 2009 ali ste posamezne ukrepe izvajali že prej? Kdo je bil njihov pobudnik in kakšna je bila podpora vodstva?

Proces:

Analiza vpliva dela organa na okolje

2. Ste opravili analizo vpliva dela organa na okolje?
 - 2.a Imate izračun ogljičnega ali okoljskega odtisa za vaš organ, ki je podlaga za nadaljnje načrtovanje ukrepov²⁸?

Določitev koordinatorja in/ali eko delovna skupina

3. Kdo je koordiniral izvajanje aktivnosti – če je bil posameznik, ali je to delal na lastno pobudo, ali je bil imenovan s sklepom; če je bila eko skupina, ali je bila imenovana s sklepom, ustno odobritvijo vodstva, pisnim soglasjem k delovanju skupine, s sklepom imenovana delovna skupina ...?
 4. Če je bil imenovan koordinator, ali mu je bila v podporo vzpostavljena projektna skupina²⁹; če je deloval sam, kako je deloval?
 5. Če se je oblikovala eko delovna skupina – po kakšnem principu se je oblikovala (na predlog vodstva, da je iz vsake organizacijske enote en zaposlen, ki se vključi prostovoljno ali drugo ...)?
 - 3.a Kakšna je bila sestava po spolu in sistemizaciji?

²⁸ Izračun lahko vključuje: energetski pregled zgradb, pregled virov energije in materiala, analizo pisarniškega poslovanja, analizo prihodkov na delo in mobilnostne povezave z delom. Analiza vplivov dela organa predstavlja nujno podlago za nadaljnje načrtovanje ukrepov in postavljanje ciljev.

²⁹ Sestavljena iz predstavnikov zaposlenih, ki sodelujejo pri pripravi in izvedbi ukrepov, ter je potrebna zato, da se zajamejo vse aktivnosti in področja dela organa.

- 3.b Če bi lahko ocenili, kateri spol je bil aktivnejši pri izvajanju ukrepov?
- 3.c Kako so se zaposleni naknadno vključevali v že obstoječi eko tim?
- 3.d Ali se je število članov eko delovne skupine povečevalo ali je bila sestava enaka kot ob ustanovitvi?
- 3.e Kako je delovala eko delovna skupina (sestanki na mesečni ravni, tedenski ...)?
- 3.f Se je o odločitvah eko delovne skupine seznanjalo vodstvo ali so z vsemi odločitvami seznanili vodstvo, potem pa šele po potrditvi vodstva izvedli ukrepe? Kdo od vodstva je bil seznanjen – predstojnik organa ...?

Informiranje in izobraževanje

6. Kako je potekalo **informiranje zaposlenih znotraj organa** – prek intraneta, organizacija dogodkov (npr. Zeleni dan na MZZ), elektronska pošta, nalepke na vidnih mestih v prostorih organa (pri dvigalu, stopnicah, papirju, uporabi elektronskih naprav)? Ali je mogoče poslikati oziroma pridobiti ta slikovni material, če imate že zbrano?
7. Ali so bila izvedena **izobraževanja** zaposlenih na temo odgovornejšega okoljskega ravnanja ali na temo izvajanja ukrepov okoljske učinkovite državne uprave? Kdo je bil pobudnik in organizator (eko tim, vodstvo) in kolikokrat so bila izvedena ter ali so bila izvedena za vse zaposlene? Kako se izvajajo?
8. Menite, da so usposabljanja in informiranje dosegla namen, ter ali lahko navedete kakšnega od učinkov (večje ločevanje odpadkov ...)?
9. Ali so bili zaposleni dodatno motivirani za odgovornejše okoljsko ravnanje?

Priprava načrta ukrepov

10. Imate sprejet akcijski načrt ali program ukrepov? Če da, ali ga lahko dobim v fizični obliki?
11. Imate sprejet mobilnostni načrt, npr. službena kolesa, urbana, trajnostno naravnano planiranje službenih poti? Če da, ali ga lahko dobim v fizični obliki?
12. Imate sprejeto okoljsko politiko na ravni organa, z opredeljeno eko vizijo in eko cilji?

Ukrepi in njihovo izvajanje

13. Katere okoljske ukrepe izvajate za znižanje ogljičnega odtisa in zmanjševanja drugih negativnih vplivov na okolje?

Opcije:

A. **Racionalna poraba izdelkov in storitev (ponovna uporaba izdelkov, recikliranje, obojestransko tiskanje dokumentov, dosledne nastavitve tiskalnikov in fotokopirnih strojev, ki zagotavljajo manjšo porabo tonerjev;** pri najemanju stavb in izbira lokacije za pisarne državnih organov – v razpis vključiti pogoj dostopnosti z javnim prometom in drugimi oblikami nemotoroziranega prometa).

A.1 PREHOD NA ELEKTRONSKO POSLOVANJE ne samo z vidika optimizacije delovnih procesov, temveč tudi z vidika zmanjšane porabe papirja.

B. **Energija oz. energetska učinkovitost** (zmanjšanje rabe vseh vrst energije v javnem sektorju (**obvezno ugašanje luči, vgradnja senzorjev, obvezno ugašanje in avtomatska regulacija računalnikov, monitorjev, tiskalnikov, fotokopirnih strojev, klime, ogrevanja po koncu delovnega časa, ENERGETSKO KNJIGOVODSTVO, energetski pregledi zgradb in naprav ter izvedba optimizacije ogrevanja, prezračevanja, priprava tople vode in klimatizacija, nakup izdelkov, ki zagotavljajo energijsko učinkovito porabo** (osebni in prenosni računalniki, tiskalniki in fotokopirni stroji, zasloni, razsvetljava itd.), ter nakup aparatov energijskega razreda A+, prenova stavb, arhitekturna zasnova in gradnja mora biti taka, da bodo stavbe ustrezale kriterijem nizkoenergijskih stavb ...

C. **Emisije iz prometa** (izdelava **mobilnostnih načrtov** za posamezne javne organizacije, da se vzpostavijo sodobna parkirna pravila v državnih institucijah, ki temeljijo na dostopnosti in mobilnostnih zahtevah zaposlenih ter ne po hierarhiji, v primeru nakupa vozil se dosledno upoštevajo **načela zelenega javnega naročanja, nakup službenih koles za potrebe službenih poti po mestu, zagotovitev infrastrukture za uporabo alternativ osebemu avtomobilu (pokrite in varovane kolesarnice) ter zagotovitev infrastrukture za tele- in videokonference oziroma dogovor za uporabo z državnimi organi, ki to**

tehniko že imajo. Racionalizacija in nadzor nad izbiro službenih poti (zmanjšanje števila službenih poti z letali, avtomobili, nadomeščanje z vlaki itd.) in **spodbujanje skupnih voženj zaposlenih na delo**.

- D. **Racionalna raba vode** (ukinitve rabe vode v plastenkah in balonih, uporaba deževnice in odpadne vode ter upoštevanje najvišjih standardov učinkovite rabe vode tudi pri rednem in investicijskem vzdrževanju stavb).
- E. **Zmanjšanje količin odpadkov in preprečevanje onesnaževanja** (ločeno zbiranje odpadkov (papirja, stekla in embalaže), zagotovitev obveznega ločenega zbiranja odsluženih kartuš za tiskalnike in fotokopirne stroje ter spodbujanje ločevanja organskih odpadkov in kompostiranje, kjer je to mogoče. Uporaba okoljsko manj obremenjujočih sredstev za čiščenje in storitev čiščenja, v skladu z načeli zelenega javnega naročanja). Ali lahko to slikate?
- F. Gostinske storitve in nakup živil (**zeleno javno naročanje pri nakupu** živil za reprezentanco in druge podobne namene ter gostinske storitve za javne dogodke ali prireditve –državni organi dajejo prednost **nakupu ekoloških živil** ter v obratih organizirane prehrane državni organi zagotavljajo obroke iz živil, pridelanih v skladu s standardi ekološke pridelave).

G. DRUGI UKREPI:

- 14. Imate opredeljene časovne cilje za izvedbo posameznih ukrepov in ali imate predvideno tudi oceno učinkovitosti izvajanja ukrepov?
 - 13.a Ali letno spremljate doseganje s pomočjo indikatorjev uspeha na podlagi poročil odgovornih oseb oziroma kako spremljate doseganje ciljev in izvajanje ukrepov?
 - 13.b Kdo spremlja učinkovitost izvajanja ukrepov?
- 15. Ali so bili zaznani kakršni koli upori vodstva pri uvajanju ukrepov med zaposlenimi ...?
- 16. Na podlagi doseženih ciljev, ali ste prilagodili akcijski načrt in sprejeli novega, ki ustreza novim zahtevam in novim tehnologijam?

Vključevanje drugih organov oziroma zunanjih storitev

- 17. Ali ste za posamezne analize (npr. ogljični odtis), za pripravo ukrepov ali njihovo izvedbo angažirali strokovne storitve drugih organov državne uprave ali

zunanjih strokovnjakov ali institucij (npr. mreža energetske svetovalnih pisarn ENSVET)?

Če ste aktivnejši na katerem od spodaj navedenih področjih, so tukaj še dodatna vprašanja za področje:

ENERGETSKA UČINKOVITOST

1. Katere ukrepe izvajate za povečanje energetske učinkovitosti:

- ukrep pogodbenega znižanja stroškov za energijo³⁰;
- imate narejen energetski pregled vseh stavb zaradi gospodarnejšega ravnanja z energijo;
- prenova toplotnega stavbnega ovoja (fasada, streha, okna);
- uvedba energetskega knjigovodstva oziroma t. i. spremljanje porabe energije v javnih stavbah;
- imate energetsko izkaznico ali jo pridobivate;
- ali prenove stavb potekajo v skladu z Akcijskim načrtom za skoraj ničenergijske stavbe ter gredo v smeri energetske prenove stavb v skoraj ničenergijske stavbe (sanacija stavb, zamenjava stavbnega pohištva, sanacija sistemov ogrevanja in hlajenja in učinkovitejša notranja razsvetljava) z glavnim ciljem: večji prihranki³¹;
- drugi manjši ukrepi (zamenjava žarnic in drugi manjši ukrepi ...)

Kdaj ste posamezen ukrep začeli izvajati, kdo je bil pobudnik (Eko Tim, sprejeta zakonodaja, vodstvo zaradi znižanja stroškov ...)

Če ne izvajate ukrepov, še zlasti energetskega knjigovodstva, kje vidite razlog za neizvajanje?

ZELENA JAVNA NAROČILA

1. Se poslužujete zelenih javnih naročil in kakšen delež predstavljajo na letni ravni v skupni vsoti vseh javnih naročil?

³⁰ To pomeni, da bi se investicije v učinkovito rabo energije financirale v javnem sektorju s tretje strani (TPF), v sistemu javnih naročil pa bi začeli predpisovati energijsko učinkovitost. Glavni namen pogodbenega zagotavljanja prihranka energije je vključevanje zasebnih investitorjev v realizacijo ukrepov za učinkovito rabo energije brez angažiranja lastnih finančnih sredstev javnega sektorja. Plačilo zasebnega investitorja pa bi bilo neposredno odvisno od ustvarjenega prihranka, kar pomeni, da je investitor tudi nosilec podjetniškega tveganja.

³¹ Od leta 2014 že velja, da je treba vsako leto prenoviti 3 % skupne tlorisne površine stavb v lasti in rabi osrednje vlade ali sprejeti alternativne stroškovno učinkovite ukrepe, s katerimi se doseže enako izboljšanje energetske učinkovitosti državnih stavb.

2. Če lahko ocenite, kdaj je bil delež zelenih javnih naročil večji, v katerih letih?
3. Kateri izdelki so bili predmet zelenih javnih naročil:

Javna naročila za zagotavljanje³²:

- energijsko učinkovitih zgradb;
 - avtomobilov in javnih prevoznih sredstev, ki uporabljajo alternativna goriva;
 - ukrepi o prednostni izrabi obnovljivih virov energije pred fosilnimi gorivi: elektrika iz obnovljivih virov energije, hlajenje prostorov iz obnovljivih virov energije ...;
 - nakup energijsko učinkovitih računalnikov;
 - druge električne in elektronske pisarniške opreme;
 - recikliran papir in drugo ...
4. Zakaj zelena javna naročila po vašem mnenju ne predstavljajo večjega deleža v deležu vseh javnih naročil? Razlogi (finančni ...).

UVAJANJE SISTEMOV OKOLJSKEGA UPRAVLJANJA – STANDARDOV ISO 14000 in EMAS

1. So se kdaj pojavile pobude po uvedbi standarda ISO 14000 in EMAS? Kdo je bil pobudnik in v katerem obdobju?
2. Če ne, zakaj menite, da ne?

ZAKLJUČEK

18. Ali vse zgoraj navedene aktivnosti izvajate še danes?

8.a Če ne, navedite, katere aktivnosti še izvajate ter zakaj ste prenehali izvajati ostale aktivnosti in kdaj ste jih prenehali izvajati? Aktivnosti, ki se še izvajajo, ali lahko slikam napise, slike, opozorila, ali pridobim njihovo foto ali elektronsko dokumentacijo?

³² Opredeljene minimalne okoljske zahteve in priporočila za 10 skupin izdelkov, storitev in gradenj: električno energijo; živila in gostinske storitve; elektronsko pisarniško opremo; pisarniški papir; belo tehniko, aparate in druge izdelke, ki so označeni z energijskimi nalepkami; gradnjo, prenovo stavb in prostorov; zunanjo razsvetljavo; pohištvo; čistila in storitve čiščenja ter osebna in transportna vozila ter prevozne storitve.

19. Po vašem mnenju, kje vidite največjo oviro, da ste prenehali izvajati aktivnosti oziroma zmanjšali obseg izvajanja okoljskih ukrepov?

9.a Po vašem mnenju, kaj bi bilo treba zagotoviti, da bi pospešili uvajanje ali učinkovitejše izvajanje okoljskih ukrepov?